

NOVI DOKTORJI ZNANOSTI

Pred kratkim je rektor ljubljanske univerze dr. Roman Modic v svečanem promocijskem aktu podelil doktorski naslov sedmim znanstvenikom, bivšim slušateljem ljubljanske univerze; Cedomil Lucu je bil proglašen za doktorja bioloških znanosti (dizertacija iz oceanografije), Anton Pogačnik za doktorja bioloških znanosti (dizertacija iz antropologije), Pavle Sicherl za doktorja ekonomskih znanosti (dizertacija iz ekonomije), Koraljka Kos za doktorja muzikoloških znanosti (dizertacija iz muzikologije), Borut Drinovec za doktorja s področja mikrobiologije (dizertacija iz medicine), Veselin Narančič za doktorja tehniških znanosti (dizertacija iz gradbeništva), in Bogdan Krušič za doktorja tehniških znanosti (dizertacija iz matematike).

PREDSEDNIK TITO ODLIKOVAL 17 ČLANOV BIOTEHNIŠKE FAKULTETE

Ob 20 letnici biotehniške fakultete so bili odlikovani: z redom republike s srebrnim vencem: prof. ing. Jože Levstik, z redom zasluge za narod s srebrnimi žarki: prof. dr. Marjan Pavšič; z redom dela z zlatim vencem: prof. dr. Marjan Dorer, znanstv. sodelavec Josip Lazar, prof. dr. ing. Ivan Možina, prof. ing. Oton Murk, prof. ing. Oskar Pečak, Ivan Sporar, svetnik prof. ing. Miran Veselič, z redom zasluge za narod s srebrno zvezdo: doc. ing. Jože Spanring, z redom dela s srebrnim vencem: doc. ing. Franc Kervina, doc. dr. ing. Matilda Krivic-Klinar, Zoran Lapajne, tajnik biotehniške fakultete, doc. dr. Franc Skušek, Vanda Vidmar, samostojni referent, z medaljo dela: ing. Sava Kroflič, tehn. sodelavec, Karl Razboršek, tehn. sodelavec.

TISKOVNA KONFERENCA V DZS

22. februarja je bila v Državni založbi Slovenije tiskovna konferenca ob izidu dveh knjig: šestega zvezka Cankarjevih zbranih del in dela inž. Strgarja »Rastline trajnice«. Glavni urednik zbirke Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev profesor dr. Anton Ocvirk je novinarjem pojasnil, zakaj izhaja šesti zvezek kot tretja knjiga iz serije tridesetih knjig. Namen urednika je bil hkrati izdati po en zvezek proze, dramatike in poezije. Tako se vrstijo izdane knjige: 1, 3, 6; v tisku je 2. in 4. knjiga. Novost Cankarjevih zbranih del je dodatek, kjer so objavljena avtorjeva najbolj zgodnja in stranska dela ter dve študiji. Eno študijo (Stilni premiki v Cankarjevem zgodnjem pripovedništvu) je napisal dr. Ocvirk sam, drugo (Cankarjeva mladostna proza) pa Janko Kos, ki je knjigo tudi uredil in ji napisal opombe.

Ljubljana, 4. III. 1968

Letnik XVI
Številka 15

Ali se naročnina spremeni?

Zaradi strukturnih težav v tiskarni ni mogla Tribuna v zadnjem času izhajati v normalnem obsegu. Zato se je uredništvo skupaj z izdajateljem odločilo, da Tribuna odslej ne bo več zhajala tedensko, temveč vsakih štirinajst dni, s čimer je dokončno rešen problem omejenega števila strani. Odslej bo Tribuna izhajala na 24 straneh. Uredništvo se bo trudilo, da bo časopis navkljub dvema tednoma ostal aktualen. Po drugi strani se z navadenim obsegom odpira možnost poglobljenih tematskih prikazov. Uredništvo se v polni meri zaveda svoje tesne povezave in odvisnosti od univerze in bo na obeh nivojih, tako aktualnem kot tematskem, skušalo bolj dosledno kot do sedaj slediti dogodkom na univerzi. Obenem Tribuna ohranja svojo vlogo in mesto v razmerju do ostalih slovenskih publikacij.

Naročnina ostane nespremenjena.

Izvolitev novega univerzitetnega odbora v Zagrebu

V Zagrebu so izvolili nov 17-članski UO. Predsednik je postal Celestin Sardelić, študent IV. letnika filozofske fakultete (sosiologija-filozofija).

Američani v pripravljenosti

Med demonstracijami, ki so bile konec preteklega tedna v Berlinu in pri katerih je sodelovalo 10.000 demonstrantov (od tega jih je 2000 posebej prišlo iz Zahodne Nemčije) je ameriška kolonija v Berlinu izvedla obvezne varnostne rkrepe. Vojaki so morali ostati v vojašnicah. Tudi vse ameriške družine so zaprosili, da ostanejo doma. Vsi javni lokali, kot so kinematografi, restavracije, so ostali zaprti. Pred ameriškim glavnim štabom so postavili oklopna vozila.

O streljanju pri demon- stracijah v Egiptu

V zvezi z delavskimi in študentskimi demonstracijami ob obsodbah komandantov aviacije in razmerah v armadi je minister za notranje zadeve izjavil, da so pri streljanju v demonstrirajoče delavce v Heluanu uporabili le puške z grobimi šibrami, tako da poškodbe niso mogle biti težke. Študentske demonstracije so razgnali brez uporabe strelnega orožja.

Manjšina — del narodnega telesa

(Problemi slovenske manjšine v Italiji) — predavanje Borisa Pahorja bo na filozofski fakulteti dne 8. marca ob 19.15. Vabljeni!

NOVA SLIKA KOT PROTEST PROTI KRIŽU

Učenci nove gimnazije v Überlingenu (Bavarska) so iz protesta proti križem v razredih, obesili na stene svojih šolskih prostorov sliko Mao Ce Tunga. Črni kovinski križi po mnenju učencev rušijo nevtralnost razrednih prostorov.

Spoštovano uredništvo,

pismo Vam pišem zato, ker mislim, da oba dogodka, za katera gre dovolj jasno nakazujeta neko nesmiselno, škodljivo, kulturno destruktivno in dezintegrativno dogajanje na kulturno-političnem področju, ki s svojim razmahom in posledicami lahko zajame nepredvidljiv obseg in povzroči verigo novih posledic in neomnožnosti. Zraven tega se moje pismo nanaša tudi na intervjuje, ki jih je Tribuna objavila 29. 1. 1968 v trinajsti številki.

Prvi dogodek je izključitev dveh članov iz uredniškega odbora Problemov (Braca Rotarja in Francija Zagoričnika), ker sta sodelovala v reviji Most, češ da je njuno sodelovanje nezdravljivo s hkratno udeležbo pri urejevanju Problemov. Vsebinska sodelovanja (ta pojem je v sedanji megleni, neizraziti in provincialni situaciji slovenskih revij že kar nepredstavljiv) je v tem, da sta oba objavila v tržaški reviji nekaj svojih pesmi, ki so bile povedane — mimogrede rečeno — v istem, to je slovenskem jeziku objavljene tudi v teritorialnem področju SRS. Drugi dogodek je prazničen, saj se je zgodil ob slovenskem kulturnem prazniku, ki ga praznuje tudi kranjska skupščina, ki vsako leto podeljuje Prešernove nagrade kulturnim delavcem za storitve v preteklem letu. Predlagan je bil tudi Franci Zagoričnik, ki ga je žirija sprejela, vendar pa je morala pozneje svoj sklep preklicati zaradi intervencije obične ali sod zgoraj, kot se govori, češ da je občinska nagrada nezdravljiva s sodelovanjem v Mostu, ki izhaja v Trstu. To sodelovanje je spet popolnoma isto: gre za prej navedeno objavo pesmi.

Prvo, kar je pri tem najbolj vzemirljivo, nemara pa niti ne presenetljivo, je drastična redukcija pesmi (dela) na tisto, kar pesem natančno ni, v kar sploh ni usmerjena in katerega okvira sploh v sebi ne nosi. Potemtakem pesem (dela) pri spremenjanju svojega pomena ali celo pri zamišljeni akcijski vlogi, na kar je reducirana, nima niti nobenega vpliva. Torej, deluje nek drug ali tuj subjekt, ki zlorabi pesem (dela) za svoje namene. Ker je po izkušnjah sodeč problem v tem, da so bile pesmi objavljene v zamejski slovenski reviji (do ukrepov sploh ne bi prišlo, če bi bile in ko so bile objavljene v kateri izmed revij v SRS) gre potemtakem za identifikacijo pesmi z določeno revijo oz. z njenim programom. In naprej, če bi bil program te revije skladen z interesi tistih, ki so intervenirali, do intervencije sploh ne bi prišlo. Po tej strani seveda niti zdaleč nismo tam, kjer bi skladno s svojimi težnjami po udeležbi v svetu vsaj malo morali biti, to je na tisti točki, ko se prične na delo gledati kot na delo ali — če hočete — ko se prične vsaj upoštevanje ireduktibilnosti dela in izdelka. Z delom (s pesmimi) barentamo ne kot družba s svojo kulturo, organizacijo in izoblikovanostjo, ampak kot politika in razne ideologije v preteklosti in prihodnosti, kar pomeni, da kot člani te organizacije, ki ji pravimo družba, še nismo na nivoju družbe, ampak samo na nivoju ideološke kohezije.

V teh ukrepih je implicirana seveda tudi identifikacija dela (pesmi) s katero koli revijo, s katerim koli programom revije, ki ga nosi v svet uredništvo revije, v kateri je delo objavljeno. Isto velja za tistega, ki je delo napisal. To torej pomeni, da se identificiram z uredništvom Problemov (ali pa morda celo z izdajateljem?),

Seminar v Marburgu

Od študentske organizacije v Marburgu (ZRN) smo dobili povabilo, naj se dva ljubljanska študenta udeležita njihovega tretjega mednarodnega študentskega tedna, ki bo od 6. do 13. julija 1968.

Teme, ki jih bodo obravnavali na seminarju, so:

1. Politični položaj univerze v državi in družbi.
2. Socialni položaj študentov (kreditiranje, stanovanja, študentje-zakonci itd.).

Povabljeni so študentje iz desetih evropskih držav, tako zahodnih kot tudi socialističnih (vključno DDR!). Organizatorji so pripravili kritične stroške potovanja in bivanja.

Rok za prijavo na mednarodnem odboru je 15. marec 1968. Pri izbiri kandidatov bodo imeli prednost naslednji redni študentje, če dokažejo: — da obvladajo aktivno dva od naslednjih tujih jezikov: angleško, francosko in nemško (zahteva organizatorjev). — da imajo povprečno oceno nad 3,5. — da se primerno udeležujejo v organizaciji.

na primer, tisti hip, ko v Problemih objavim nek svoj izdelek.

Lahko rečem — in kot je to videti po razvoju revijalne situacije pri nas, velja to za marsikoga — da je to stališče zelo zmotno, in če so to želje kogarkoli, so zelo nalne. Identifikacija pisatelja in njegovega dela z revijo, kjer objavlja, je možna edino v okoliščinah konstituirane estetske ali socialne grupe. Take grupe pa na Slovenskem ni. Ne spuščam se v vprašanje o njihovi pomembnosti, majnosti ali nepotrebnosti, dejstvo je, da je ni, kljub temu pa revije (čeprav neredno in blede) vendarle izhajajo. Iz tega pa sledi, da so danes revije slovenskemu pisatelju zgolj posoda, sredstvo, medij med njim in bralcem. To pa ni preksa revij, ampak praksa pisateljev, ki je utemeljena verjetno na ne tako skromni in na ne tako kratkoročni skušnjaji. Če hladno in brezbržno sprejemamo takšno stanje stvari, če inertno zremo na našo provincialistično zatohlo misel in delo, če se nikakor ne sprašujemo o posledicah takšnega stanja, ki se nepopravljivo lahko pojavijo že jutri — zakaj potem to histerično reagiranje v primerih, ki so popolnoma isti, utemeljeni z isto skušnjo, istim ravnanjem in usmerjenimi iz stališča ireduktibilnosti dela?

In čemu ni takšnih reakcij, ko so dela slovenskih pisateljev prevedena v zares tuje revije? Ali se kdo vpraša o identifikaciji pisatelja s takšnimi revijami, ki najbrž niso kar vse skladne z našo uradno družbeno mislijo?

In prav zato so ti ukrepi naravnost grozljivo neodgovorni, ko gre za slovensko revijo. Naj si mislimo o Mostu (kar koli hočemo (za se lahko rečem, da je Most vendarle most), naj si mislimo o dejavnosti kateregakoli dela tržaških Slovencev, kar hočemo, naj gojimo takšno ali drugačno filozofijo naroda in narodne skupnosti v tem zgodovinskem trenutku, ostaja dejstvo, da je Most slovenska revija, da pripada eni in enotni narodni skupnosti. Dveh narodnih kultur ni, kot ni občinske kulture, in ne morem si predstavljati niti enega odgovornega politika ali organa, ki bi zavestno bil pripravljen prevzeti nase odgovornost za razdiralno politiko med nami in zamejskimi Slovenci. Tržaški Slovenci živijo v drugačnem družbenem sistemu — in že samo s tem so njihove misli in pogledi v nemajhni meri drugačni. Lahko si predstavljajo tudi drugačno družbeno ureditev, lahko so njihovi cilji popolnoma drugi — vse to je drugačnega pomena, ko gre za kulturni aspekt narodne skupnosti (za to pa očitno gre, saj so se konsekvence porodile ob objavi politično netematiziranih pesmi). Tako kot slišimo vsak dan o zblizevanju narodov z različnimi družbenimi sistemi, bi nemara lahko držalo tudi za zblizevanje med Slovenci v SRS in Slovenci drugod. V tem konkretnem primeru pa to pomeni več objavljanja tržaških pisateljev pri nas in več objavljanja naših del v njihovih revijah.

Rudi Seligo

Kakšna reklama nam je potrebna?

Z gospodarsko reformo se je pri nas marsikaj začelo spreminjati. Na gospodarskem področju se hočemo čimbolj približati razvitemu Zahodu. Vključitev v mednarodno delitev dela je možna le na enakih gospodarskih osnovah, ki ima s ostalimi vsaj nekaj skupnih točk (monetarni sistem, itd.). Zato ni čudno, če gospodarstvo zahodnih držav velikokrat jemljemo za zgled in ga včasih celo kopiramo. Kapitalistične države so gospodarsko neprimerne bolj razvite, tako da se naša družba, ki naj bi bila zgodovinsko naslednica kapitalistične, v veliko pogledih znajde za njo. Pa to ni nujno v celoti slabo, saj se na ta način lahko izognemo premočnim napakam pri eksperimentiranju prehoda skozi razne faze razvoja. Primer je primer, če tudi na drugi strani ograje. Ni zanemarljivo, kar lahko pomaga pri iskanju novih poti, pa naj bo to v znanosti ali pa v družbi. Japonci npr. so to modro in z uspehom izkoristili v tehnologiji.

Nas pa je pri tem zaneslo nekoliko v stran. Namesto da bi od Zahoda pobirali, kar je dobrega; namesto da bi se na njih primeru učili in bili hvaležni, da imamo možnost učiti se iz primera nekoga drugega, ki nas za spremembo nič ne stane — namesto tega očividno postopamo drugače. Na vrat na nos pobiramo vse vprek, naj si bo to plevel ali pa dober sad. Kar naenkrat nas je strah naših lastnih poti in slepo rinemo po široki, gladki poti, ki pa je žal vijugasta in ovinkasta. Laže je tako, kot utirati si novo bližnjico; pri tem pa pozabljamo, da imajo drugi boljše vozila in jih na njih gladki cesti ne bomo dohiteli.

Gre za sredstva javnega obveščanja. V zadnjih letih smo priče kopiranja najnižjih zahodnih oblik. Najprej časopisi, z Ljubljanskim dnevnikom na čelu. Posebno

ta je verna kopija zahodnih bulvarskih dnevnikov z vsemi ustreznimi članki za najnižji okus. S senzacionalističnim stilom in članki mu je kulturna vzgoja bralcev zadnja skrbb. Hkrati pa komaj najdemo v njem kakšen članek, ki ni preveden iz podobnih časopisov, in to kako! Ubogi slovenski jezik!

Zdaj pa še reklame! Koncept reklame postaja istoveten tistemu, ki se je rodil v kapitalistični družbi v klasičnem pomenu besede. En sam cilj ima: prodati izdelek za vsako ceno, ne glede na njegovo kvaliteto in vrednost. Pri tem se poslužuje najnižjih sredstev, kot so razni zvočni efekti, triki, s katerimi dosežejo, da človek podzavestno sprejme informacijo, in podobno. Vse to pa v taki obliki, ki žali okus izobraženca, preprostemu človeku — in ti sestavljajo razmeroma največji del potrošnikov — pa godi. Celo zahodne družbe, ki so prerale svoj prvotni koncept, so se začele boriti proti temu, mi pa smo jih začeli uvajati! Samo nekaj primerov: televizijska in radijska reklama za Mixal, TV reklama za Asepsol Aerosol, itd. Nismo več daleč od tega, ko nam bodo začeli ponujati najboljše na svetovni izdelke; zametki tega so že tu (zobna pasta Kolinos, itd.). Z zadnjim trikom pa nam je naša ljuba TV postregla šele pred nedavnim: Med Paplerjevo parodijo Oguljeno mesto prekinitev in — predvajanje reklam. To jim je pa res uspelo zadeti željo na glavo. Čestitam!

Ne gre tu za obči boj proti reklamam. Reklama kot taka je v modernem gospodarstvu potrebna. Vendar ne v taki zamisli. V naši družbi bi moral reklama biti posredovanje informacij. O izdelkih, ki jih občan lahko kupi, njihov kvaliteti, ceni, in podobno. Saj tako smo tudi začeli: Reklame na TV v risani obliki so tak primer. Čeprav ne popolnoma izvirna zamisel, je njihov stil to prav za gotovo. Prikupne, šaljive zgodbe z dobršno mero okusa. Zakaj pri tem ne ostanemo? Namesto nekusnih zvočnih efektov bi raje o reklamiranem izdelku povedali v poljudni obliki nekaj več o njegovi kvaliteti in delovanju ter njegovo ceno!

Mas media so eden najvažnejših faktorjev, s katerimi lahko človeka izobražujemo ali kvarimo, in s tem oblikujemo družbo. Zakaj jim ne posvečamo več pozornosti? Kako bo naša družba napredna, če ne bo tak človek, ki jo gradi?

Zoran Marinšek

Goloroki Kitajci

Goloroki KITAJCI se vozijo po rjavi reki in džunkah z rumenimi jadri. Vsi vznemirjeni mahajo z rokami, kot da bi ponoreli. Džunke se majoje, zajemajo vodo, ob obrežju pa množica vrtnarjev čaka na svoj plen. Vsak vrtnar je popolnoma gol. Na veržicah imajo navezane anakonde, ki sikajo na vse strani.

Anakonde se vrtnarjev boje. Kadarkoli hoče kača ugrizniti gospodarja, ji ta pomoli študentski list TRIBUNO pod nos in kača se v grozi odvrne proč. Vsakdo lahko opazi, da pogled na TRIBUNO ANAKONDE razbesni do vrhunca. Nore od jeze sikajo zdaj na džunke s Kitajci in zahtevajo svojo žrtev. Vsi vemo, da Kitajci vozijo na ladjah enega izmed najdragocenejših tovorov. To so: Milenko MATANOVIC, ki ima preko običajnega pulija oblečen strog suknjič iz čudovitega blaga s srebrnim orientalskim vzorcem. Njegov znak je KROŽEC ROZNA TE BARVE.

Drugi je Marko POGACNIK v oranžno zeleni mini obleki in z raznovrstnim užitnim okrasjem okoli vratu. Njegov znak je KROŽEC KARMIN BARVE. Tretji je I. G. PLAMEN POPOLNOMA gol in z zabito pipo v zadnjici. Njegov znak je krožec RDEČE BARVE.

Kaj naj torej stori ubogi Kinezi? Prisljeni so oddati svoj dragocen tovar vrtnarjem. Anakonde se ob pogledu na trio OHOJEVOE tako prestrašijo, da otpnejo v zimsko spanje.

Vrtnarji pa peljejo svoje drage goste v čudovit grad sredi džungle. Tu jih ob raju svojih del BUZERIRA sam kralj OHO I.

sembelid gura
umetnik ne more nič
to kar sembelid
in prah za nohtom

ne vleči in trgati
las
marveč premikati lasišče
s konci prstov

sembelid takota
v krmife
tokar sembelid
in civilisation francais

gumpfla gumpfla
masažo ponavljati dokler
se koža glave
občutno ne ogreje

„Resnično“ proti karierizmu

Duško Mitević je član CK ZMJ. Bil je tudi kandidat za predsednika ZMJ. Poleg tega je še novinar beogradska TV (sodelavec Jovana Šekića, vodje oddaje Aktualni razgovori).

Na decembrskem plenumu CK ZMJ je diskutiral tudi D. Mitević. Nekateri so se z njegovo tezo strinjali, drugi pa ne in so z njim polemizirali. Komentar tega plenuma je oddajala TV, komentator je bil D. Mitević.

Navidezno je vse v redu in prav.

Toda — Mitević je o (svoji tezi in o) tistih, ki so ga podprli, na veliko govoril, tiste pa, ki so mu nasprotovali, je popolnoma zamolčal, kot da jih ne bi bilo!

Opozarjamo:

D. Mitević je član najvišjega mladinskega foruma, bil je kandidat za glavnega voditelja ZMJ... Čeprav je kot mladinski tribun zelo pogosto kritiziral karierizem, izkoriščanje položaja, birokratizem, oportunitizem in kar je še takega, je — vendarle — uporabil TV v korist svojih privatnih političnih ambicij.

Kaže, da je D. Mitević mislil, da njegove kritike veljajo samo za druge ali pa je pozabil na svoje lastne besede...

Vest je povzeta po odlični zagrebški mladinski reviji Polet. Čudno je le, da je prišla na dan šele zdaj, po kongresu ZMJ? (Kaj pa, če bi postal predsednik Mitević?)

Razpis

ZA UDELEŽBO NA JUGOSLOVANSKO-AMERISKEM SEMINARJU

Univerza v Ljubljani in Great Lakes Colleges Association priredita konec avgusta in v začetku septembra 1968 v študentskem domu živilskotehnoškega oddelka biotehniške fakultete v Grobljah (bivša višja gospodinjstva šola) četrti zaporedni jugoslovansko-ameriški seminar, posvečen razpravi socioloških, ekonomskih in političnih vidikov pomembnih družbenih pojavov.

Tema letošnjega seminarja bo problem industrializacije, ki bo osvetljen z jugoslovanskih in ameriških gledišč v predavanjih in v razpravi.

Seminarja se bo udeležilo 18 ameriških študentov in 18 študentov ljubljanske univerze, ki bodo prebivali ves čas seminarja v Grobljah ter se udeleževali razprave in drugih skupnih prireditev. Izmed 18 udeležencev iz študentskih vrst naše univerze bodo štirje izbrani za trimesečno potovanje po ZDA od srede aprila do srede julija letos, štirje pa v prihodnjem letu. Stroške za udeležbo na seminarju in potne stroške po ZDA bodo plačali prireditelji.

Univerza v Ljubljani vabi slušatelje pravne in ekonomske fakultete, slušatelje filozofskega in sociološkega oddelka filozofske fakultete in slušatelje visoke šole za politične vede, naj se prijavijo za udeležbo na seminarju.

Prijavi je treba priložiti: potrdilo o aktivnem obvladanju angleščine, potrdilo o opravljenih izpitih z ocenami, izjavo, da bo prijaviteljen sodeloval na seminarju ves čas in da bo pomagal ameriškim študentom pri njihovih študijskih nalogah.

Kandidati, ki se potegujejo za potovanje v ZDA, naj prilože tudi predlog za temo študijske naloge, ki jo bodo morali izdelati v ZDA, ter priporočilo profesorja, s katerim je bila tema izbrana.

Prijave s prilogami sprejema tajništvo univerze v Ljubljani do 15. marca 1968.

Hermansson- Vänsterpartiet kommunisterna

Dnevniški zapiski nekaterih misli, ki jih je v pogovoru z R. RIZMANOM izrekel predsednik švedske komunistične stranke T. Hermansson — čas: zasedanje mednarodnega sodišča za vojne zločine 1967.

Tovariš Hermansson je bil rojen leta 1917, študiral je ekonomiko, publiciral v partijskem tisku, od leta 1946. Član CK KPS, nekaj let glavni urednik partijskega časopisa *Novi dan*. Ekspert za področje koncentracije monopolskega kapitala — o tem je napisal več knjig. Predsednik KPS je od leta 1964.

— Ukvarjamo se s povsem novimi problemi delavskega razreda v tej deželi. Stare tradicije v partiji je treba nadomestiti z novimi. Socialdemokratsko gibanje je pri nas zelo močno v okviru delavskega razreda. Mi smo bili oziroma smo še majhni. Zato je prišlo do nujnih nasprotij, ker smo se pojavljali na sektaških, ozkih principih. Tudi ni bilo pravih alternativ za posameznika: socialdemokracija ali KPS. Vendar je kasneje prišlo do različnih tendenc v partijski organizaciji: aktivisti so v življenju le začeli pristajati na tvornejše metode dela. To ne zgolj v parlamentu, temveč tudi v ostalih oblastnih strukturah na lokalnem nivoju.

Gre pa tudi za popolnoma nove trende; povečuje se interes za mednarodna vprašanja, predvsem za tretji svet. Tem procesom se moramo prilagoditi — to od nas zahteva še posebej mlada generacija. Naše delo in naš sistem bomo morali internacionalizirati.

To bo danes mnogo lažje kot prej, ko so bila nasprotja med KPS in SD izrazitejša. Socialna demokracija je bila močna v parlamentu, medtem ko smo se mi šele začeli premikati naprej v teoriji od prejšnjih tradicionalno-partijskih pozicij. Šved je gledal na vzhodnoevropske politične sisteme — ti mu niso ugajali, niti ustrezali. Mi se tedaj nismo znašli. Nismo ponudili drugačne alternativne po-

litike za Švedsko. V novem programu KPS dajemo novo, socialistično alternativo. To ni več stara, klasična metoda konkurence s socialnimi demokrati. V nekaterih vprašanjih že lahko uspešno sodelujemo z njimi.

V skladu z vsebinskimi spremembami bomo spremenili tudi naziv, ki bo v bodoče semantično mnogo bolj ustrezen besedi levica, kar bo omogočilo združevanje na širši platformi levih pogledov. Naša perspektiva je v snovanju takšne politike, ki bo privedla do nove partije. Tu ne mislimo na našo partijo, ki bi bila le del nove partije.

— Mi ne uporabljamo demokratičnega centralizma, vendar mu v strogem smislu besede tudi ne nasprotujemo. Seveda ta princip sto svetovnih komunističnih partij tudi na sto načinov razume. Ostale švedske partije nimajo zapisanih teh principov, čeprav se na določeni način vendarle ravna po njih.

V novem statutu prihaja mnogo bolj do izraza odprtost partije. Vsakdo lahko postane član partije, ki sprejme program. Brez priporočil... Če si zavesten, delaš, če ne... nisi aktiven. V praktičnem življenju se ni treba pokoravati nekemu večinskemu mnenju. V naših pogojih je seveda to tako, v Vietnamu drugače. V statutu nimamo zato ničesar zapisanega o odnosu manjšina — večina.

Prav tako nismo ničesar zapisali o frakcijah; torej jih v statutu ne priznamo. V praksi seveda ljudje delujejo v frakcijah. Vendar to zame ni načelen problem. Pri tem je pomembnejše, za kakšno stališče gre. Mi ljudi zaradi tega ne izključimo; ravno tedaj bi nastal problem.

— Partija na oblasti — ta problem pri nas še ni aktualen, čeprav pa je to perspektivno vprašanje. Tu vrši jugoslovanska Zveza komunistov avantgardno vlogo. Občudujemo jugoslovansko izvirnost...

— Avantgarda? Mnogo let smo uporabljali ta izraz. Sedaj ga ne uporabljamo več. Pomembnejše je, da si v praksi avantgarden. Bolje je, da si prisoten v teoretični formuli, je, da si dejansko prisot-

ten v praksi. Takrat, ko smo najbolj govorili o KPS kot avantgardi, smo bili najmanj avantgardni. Zavedamo se, da smo samo ena izmed obstoječih političnih sil. V novem programu govorimo o večpartijskem političnem sistemu v prehodu iz kapitalizma v socializem, ki pa je lahko precej dolgo obdobje.

— Komunizem je nova kvaliteta: vloga države je tu že odmrta, prav tako politične organizacije. Sicer pa ne razpravljamo mnogo o teh teoretičnih načelih. Taka razmišljanja se imenitno pojavljajo pri posameznih, konkretnih političnih razmerah. Gre tedaj za konkretno razpravo. Moramo imeti neko perspektivo, vendar se kaže v dnevnem boju, kje so embriji te perspektive.

— Marksizem je velika dediščina, ki jo moramo analizirati v skladu s sodobnimi procesi. Ni važno, kdo je kaj napisal, temveč je pomembna relevantnost določenih idej danes. Studirati moramo vse vrste socialističnih teorij, in kako jih je treba uporabljati v današnjih razmerah. Imamo sicer partijsko šolo, toda individualno izobraževanje je daleč pomembnejše. Pri nas traja redno šolanje 11 let, zato je povprečna teoretična razgledanost švedskih ljudi na dovolj visokem nivoju.

— V naših vrstah ni večjih razlik med intelektualci in ostalim članstvom. Značilno je, da se inteligenca ni toliko organizirala v klasičnih organizacijah. Pojav nove levice na Švedskem je danes v marsičem povezan s prebujanjem in samoorganiziranjem inteligence. S to inteligenco KPS zelo tesno in koristno sodeluje.

— Uspešno sodelujemo s študentsko »novo levico«, ki je na zadnjih volitvah po univerzah dobila precej glasov. Naše delo na univerzah in vseh ostalih šolah je usmerjeno proti sedanjim buržoazni infiltraciji svetovnega nazora. Zavzemamo se za to, da prejemajo študenti plačo za svoje študijsko delo. To je z ozirom na švedske ekonomske in ostale možnosti že danes izvedljivo.

Rudi Rizman

Sociala in dohodek

(Zapisek ob graditvi s simpozija *Socialni razvoj v pogojih blagovne proizvodnje in samoupravljanja v socializmu*)

Dva dni pred tem (sicer pa ne bosta pretekla dva dneva in boste lahko to zopet slišali) smo bili ponovno poučeni, da bi bil že skrajni čas, da se tako imenovani »princip dohodka« uvede končno veljavno tudi v državne službe.

Da bi se bolje razumeli! Pojem »družbene službe« razumem kot naslednje socialne aktivnosti, ki se običajno sem štejejo: šolstvo, zdravstvo in socialna zaščita. (Po dr. M. Petroviču). Pod »dohodkom« pa mislim na naslednje karakteristike, ki so mi pri nas sinonimi:

— dohodek gospodarske organizacije je osnovna kategorija našega gospodarskega sistema in osnovna gibalna sila našega razvoja;

— maksimalizacija bodočega dohodka gospodarske organizacije mora biti osnovni kriterij za poslovne odločitve samoupravnih organov;

— dohodek gospodarske organizacije oz. osebni dohodek je »nagrada« za vloženo delo;

— dohodek delovne organizacije je v denarju valorizirano delo delovnih enot, kvantificirano v obliki novoustvarjene vrednosti za družbo;

— »nagrajevanje« po delu je konkretna uveljavitev delovanja zakona vrednosti v našem gospodarskem sistemu (Po dr. P. Cernetu, ki je opravil v Ekonomski reviji 1967,1 uspešno kritiko opisanih in še nekaterih oznak »dohodka«).

I.

Problem stabilizacije razmerja med družbenimi službami in dohodkom ni nova tema. Potrebe po finansiranju posebnih socialnih služb so že hudo dolgo očitne, vendar niso prišle zlepa na čisto z zahtevami individualne akumulacije, ki je narokovala minimalne socialne stroške. Može, ki so nastopili s projekti kompleksne socialne zaščite, danes pomilujemo z nazivom — utopisti. V resnici so to osnovatelji koncepta *socialnega etatizma*, ki zahteva od države izključno odgovornost za organizacijo in financiranje družbenih služb. Največkrat lahko s socialnim etatizmom poimenujemo socialistično organizacijo socialne pomoči.

Tisti, ki niso čutili utopističnih nagujenj, (recimo vsaj zaenkrat — tudi socialističnih ne!), kot je bil to Adam Smith, so razkrili koncept *socialnega marginaliz-*

ma: vsak posameznik naj skrbi sam zase — država naj nastopi le v skrajni sili. Za socialnega marginalista je tako osnova socialnega položaja osebni dohodek in tega velja — v interesu vsakega posameznika — na vsak način povečevati. Kdor je »normalen«, bo zmožek preživeti sebe in svoje z nadoknado za svojo delovno silo. Tisti, ki tega ne zmore je »nenormalen«, je »socialno ogrožen«, je »asocialen«, je nerazvit itd... Zanj »normalna« in ženske organizirajo »dobrodolno družbo«. (Kot po pravilo so se na primer v Veliki Britaniji vse socialne službe razvile iz dobredelnih ustanov). Garantiran minimalni osebni dohodek je najvišji dommet socialnega marginalizma, o katerem se v ZDA čisto govori kot o projektu »negativnega davka na dohodek« — kdor ne bo dosegel minimalnega dohodka, ki še zagotavlja socialno varnost, mu bo država izplačala razliko.

Moderni obsejni procesi urbanizacije, globalni politični premiki ter posebej na novo odkrite potence socialnih znanosti, so dali novo rešitev očitno zapletenega odnosa med dohodkom in družbenimi službami: *socialno planiranje*. Socialni plan temelji na znanstveni in politični obdelavi in oceni naslednjih elementov:

— prihodnji demografski razvoj dežele;

— smer in intenzivnost bodočega gibanja narodnega dohodka;

— ocena bodočih stroškov socialnih služb in socialno-političnih ukrepov, ki so že vpeljani in bodo ostali v prihodnje;

— odločitve o optimalni redistribuciji nacionalnega dohodka na račun socialnih ukrepov;

— delitev tako določene skupne vsote za nove ukrepe socialne varnosti v različne namene.

II.

Po vrsti postanejo ta sicer osnovna vprašanja drugotnega pomena, kakor hitro se v neurejenih razmerah postavi vprašanje modela zbiranja sredstev. Posebej pri nas so viri sredstev obravnavani kot daleč najpomembnejši problem. Navadno je v svetu model financiranja socialne dokaj preprost: progresivno obdavčenje, emisija, oziroma »budžeta« in avtonomni fond. Tako nekako je pravzaprav tudi pri nas (le da je nam ob tem potrebno še mnogo besedi); iz finansiranja družbenih služb preko državnega proračuna (kot splošnega vira, ki velja tudi v drugih socialističnih deželah) se je model razvil v smeri ustanavljanja avtonomnih fondov, ki so v zadnjih letih povsem prevladali. V vse večjem obsegu se uveljavlja-

jo tudi samostojni viri na področju družbenih služb. Na ta način dobimo iz strukture virov sredstev za družbene službe v letu 1967 naslednjo sliko:

vrsta dejavnosti	skupni dohodek	dohodek iz uslug	dohodek iz fondov	dotacije drž. proračuna	ostalo		
						1957	1965
šolstvo	100.00	10.43	83.13	2.07	4.37		
znanost	100.00	65.62	20.46	10.96	2.97		
kultura	100.00	40.23	30.41	22.21	7.15		
umetnost							
zabava	100.00	76.34	11.86	9.10	2.70		
zdravstvo	100.00	17.22	81.83	0.08	1.47		
socialna zaščita	100.00	47.63	32.55	7.43	12.39		

Prikažemo lahko tudi delež stroškov uslug družbenih služb v individualni potrošnji. V globalu se delež osebne potrošnje v družbenem proizvodu giblje pri nas med 50 in 60 odstotki. V slabše razvitih deželah je mnogo višji — 80 odstotkov in tudi v visokorazvitih se delež osebne potrošnje giblje med 60 odstotki in 65 odstotki. Struktura te potrošnje pa je v Sloveniji primerjalno za leta 1956, 1961 in 1965/66 naslednja:

	1956	1961	1965/66
Prehrana	53.9	43.4	34.4
pijača, tobak	5.3	4.7	4.4
obleka, obutev	14.5	16.6	15.7
stanovanje	4.2	6.5	4.6
kurjava, elektrika	5.0	4.5	4.4
oprema stanovanja	4.1	6.7	9.2
higiena, kozmetika			
zdravje	4.4	3.5	2.8
prometna sredstva			
telefon, ptt	3.4	6.1	18.2

To je konec koncev zelo ugodna struktura, ki je že marsikoga navedla na misel socialnega marginalizma. V bistvenem podatku — delež prehrane v skupnih izdatkih — smo se izenačili z Avstrijo in ZRN. Toda takoj nam bo očitno ozadje tega podatka, če se spomnimo, da je:

71 odstotkov slovenskih otrok brez zadovoljivega zajtrka;

67 odstotkov otrok je brez zadovoljivega kosila;

59 odstotkov otrok je brez zadovoljive večerje.

Ta nivo je torej dosežen na račun podhranjenih otrok. Poglejmo še, kako izgleda struktura družinskih izdatkov za usluže družbenih služb primerjalno za leto 1957 in 1965:

	1957	1965
skupni izdatki za te usluge	100.0	100.0
stanarina, kurjava,		
elektrika	15.6	19.1
zdravstvo, šport	17.0	11.9
članarina, prispevki	6.6	4.1
ostale usluge	3.1	1.6

III.

Primarna distribucija narodnega dohodka se v tržnih razmerah odvija preko cene. Toda ta cena je v družbenih službah drugačna kot blagovna cena. Cena iz katere posluje družbena služba ne more biti rezultat igre tržišča, tudi je ne more obvladovati zakon vrednosti (ki bi diktiral alokacijo proizvodnih sredstev), ne more izključno voditi k maksimalizaciji profita, ne more vključevati dveh nadaljnjih elementov blagovne cene: profil narakuje izenačevanje proizvodnih možnosti na vedno višjem nivoju in terja od proizvajalca riziko za poslovne odločitve.

Možna oblika cene v družbenih službah je kalkulativna cena.

F. Pivec

(Se bo nadaljevalo)

Razpis

Zveza študentskih organizacij za telesno kulturo

razpisuje honorarno delovno mesto

SEKRETARJA.

Posebni pogoji: poznavanje problematike študentskega športa.

Razpis velja do zasedbe delovnega mesta. Ponudbe pošljite na naslov: Zveza študentskih organizacij za telesno kulturo, Ljubljana, Trg revolucije 1.

Kako uresničiti pravico do dela

V prejšnjem članku smo povedali, kako je mogoče podjetje obvarovati izgub, zakriviljenih po nesposobnem vodstvu in tako odstraniti enega od vzrokov nezaposlenosti.

Podjetje pa lahko postane pasivno tudi brez lastne krivde, npr. zaradi sprememb na trgu, ako začne druga podjetja nuditi boljše ali cenejše proizvode. Tedaj se čisto zgodi, da skomignemo z rameni, češ, podjetje pač ni bilo sposobno življenja, porabala ga je reforma. Ko se zaradi tega večina kolektiva spremeni v brezposelne, se šele spomnimo, da bo treba nekaj ukreniti. Izkaže se, da je to mnogo težje in dražje, kot pa če bi se bili pravočasno zanimali za sanacijo. Kaj napravimo, če dober delavec zbolí in postane začasno dela nezmožen? Pošljemo ga k zdravniku, ki na stroške družbe store vse mogoče, da delavec čim prej okreva in se vrne v produkcijo. Zakaj ne postopamo tako tudi z bolnimi podjetji, ki vendar predstavljajo eksistenco stotin delavcev? Bolni delavec pride v bolniški stalež, njegov položaj se v družbi pravno in fizično spremeni. Na koga pa naj-se »bolno« podjetje obrne za terapijo? Nikogar ni, ki bi bil zadolžen s takim zdravljenjem in imel za to potrebna pooblastila.

Diagnoza je praviloma pomanjkanje naravnih, vzrok temu pa padec cene ali povišane zahteve na trgu. Potem ko je bilo podjetje leta in leta prekomerno izkoriščano in je tehnološko zastaralo, je prepuščeno samo sebi. Včasih se po časopisih pojavljajo klici na pomoč, ki naj bi sprožili reševalno akcijo, namesto da bi bila že preventivna preprečila krizo. Tedaj se šele vključijo oblast in v najboljšem primeru se izvrši rekonstrukcija ali celo sanacija. Toda tistega, kar je edino odločilno za ozdravitev podjetja, to je nemotnega pretoka izdelkov k potrošnikom, občina ne more doseči, kajti odjemalci se nahajajo praviloma izven njenega področja. Horizontalna povezava podjetij v zboru podjetij je tu brez učinka. Kaj more pomagati tekstilno, gradbeno ali kakršnokoli podjetje v občini kovinsko-predelovalnemu podjetju, ki je izgubilo glavne odjemalce?

Tu je treba ustvariti organe, ki bodo stalno in obvezno povezovali prodajalce in kupce in skrbeli za reden gospodarski metabolizem med njimi. Ta povezava mora slediti toku blaga in protitoku denarja. Delavsko samoupravljanje moramo izgraditi ne samo v horizontalno, temveč tudi v vertikalno.

Spoznati in priznati moramo dejstvo, da je prodajalčev dolgoročen interes, da kupec uspeva, pa tudi obratno. Vsak kupec ima sicer svobodo izbire blaga za svojo potrebo, toda včasih se bo moral tej svobodi v razumnih mejah odreči, da omogoči delo partnerjem, ki delajo tako rekoč na istem tekočem traku. To bo toliko raje storil, če bo taka omejitev postavljena za vse. Saj tudi kmet diktira svoji družini porabo slabših pridelkov, da mu ostanejo boljši pridelki za prodajo. Kljub individualnosti posameznih podjetij moramo vse gospodarstvo, posebno socialistično, smatrati kot celoto, kajti šele funkcioniranje celote omogoča splošno uresničevanje pravice do dela. Ker je obstoj delovnih mest uprave, uslug, prosvete umetnosti itd. odvisen od funkcioniranja osnovnih in predelovalnih proizvodnih procesov, je predvsem potrebna povezava teh enot v določene organizacije. Na primer: rudniški železa, plavži, jeklarne, valjarne, livarne železa in železo-predelovalna industrija ter trgovina z železnimi finalnimi izdelki bi tvorili z odposlanci oblasti določena telesa, ki bi jih lahko imenovali »strokovne svete«, ker bi bila v njih predstavljena vsa železarska stroka. Ali pa: gozdarska podjetja, žage, mizarstvo in tesarstvo z ustreznimi trgovino. Pri tem bi morala biti gradbeno mizarstvo in tesarstvo posebej povezano z gradbeno industrijo, kajti tja gredo njihovi proizvodi. Na isti način bi spadali premogovniki skupaj s hidrocentralami, proizvajalci nafte ter rafinerijami v energetiko, medtem ko bi petrokemija spadala v kemijsko industrijo. Prav tako bi bile šamotarne jeklarne poslovno vezane s strokovnimi sveti keramike. Isto podjetje bi lahko pripadalo večjim strokovnim svetom, odvisno od tega, kam gredo izdelki. Konkreten primer iz železarske stroke naj pojasni strukturo in funkcioniranje:

Strokovni svet »Rudniki železa« bi bil iz pooblaščenec:

- podjetij (rudnikov) proizvajalcev
- podjetij — kupcev (plavži)
- sindikatoval rudarjev
- zvezne vlade

Strokovni svet »Plavži« bi bil iz pooblaščenec:

- podjetij, ki imajo plavže,
- podjetij — kupcev (jeklarne, livarne)
- sindikatoval plavžarjev in
- zvezne in republiške vlade;

Strokovni svet »Jeklarne« bi bil iz pooblaščenec:

- podjetij, ki imajo jeklarne
- podjetij — kupcev (valjarne, kovačnice)
- sindikatoval jeklarjev in
- zvezne in republiške vlade

Strokovni svet »Livarne« bi bil iz pooblaščenec:

- podjetij, ki imajo livarne,
- podjetij — kupcev (finalisti in gosti)
- sindikatoval livarjev in
- zvezne in republiške vlade in event. občine

Strokovni svet »Valjarne« bi bil iz pooblaščenec:

- podjetij, ki imajo valjarne,
- podjetij — kupcev (predelovalna industrija in trgovci-grosisti)
- sindikatoval valjarjev
- zvezne in republiške vlade in event. občine

Strokovni svet »Trgovci z železino« bi bil iz pooblaščenec:

- podjetij trgovcev-grosistov,
- podjetij trgovcev-detajlistov
- sindikatoval detajlistov in grosistov ter
- zvezne in republiške vlade in event. občine.

Kot vidimo, zastopajo v vsakem strokovnem svetu kupce predstavniki proizvajalcev naslednjega strokovnega sveta in na koncu trgovci-detajlisti, ki prodajajo finalne izdelke potrošnikom. Prav ti detajlisti so tiste tipalke strokovnih svetov, ki so sposobne obveščati industrijo o željah in pritožbah potrošnikov, oni tudi najbolje vedo, kateri izdelki bi se dobro prodajali, ako bi bili na razpolago. To vednost bi morali grosisti organizirati in v zvezi z uvozno statistiko sporočati strokovnim svetom. Tam bi potem tehnologi povedali, pod katerimi pogoji lahko povpraševanju zadostijo, koliko je treba investirati in katero podjetje naj bi to storilo. Tu bi se tudi odločilo, katere izdelke se bolj izplača uvažati kot doma proizvajati.

Sploh bi moral imeti strokovni svet svojo besedo pri odločitvi, kaj se uvažati in kaj ne. Ne sme se več zgoditi, da bi zaradi nepremišljenega uvoza propadlo domače podjetje.

Predvsem pa bi bili takile strokovni sveti najsposobnejši forum za reševanje vprašanja zaposlitve. Če bi se npr. izkazala potreba, da se izvrši modernizacija nekega podjetja, zaradi katere bi ostalo denimo 100 delavcev brez dela, potem bi bila naloga strokovnih svetov, da najdejo nov produkcijski proces za te delavce. Saj nima smisla na eni strani racionalizirati proizvodnjo, potem pa odvečno delovno silo subvencionirati na stroške tistih, ki delajo. Pa ne samo nalogo, tudi interes bi imeli strokovni sveti, da se tisto podjetje modernizira, saj bodo imeli sicer prej ali slej vse delavce tistega podjetja na skrbi, ne samo sto. Če kdo, razpolagajo komercialisti strokovnih svetov z vednostjo, katere nove izdelke je mogoče uvesti v proizvodnjo; če kdo, bodo tehniki teh strokovnih svetov našli strokovnjake, ki bi novo proizvodnjo vodili. Tako združenim podjetjem bo banka praktično brez lastnega rizika dala potrebna sredstva. Končno bi prisotnost vladnih organov in strokovnih svetov omogočila hitro spremembo predpisov, ki bi sanaciji morda oteževali. Ne sme se zgoditi (kar se je že zgodilo), da bi neko podjetje zaradi neustreznih predpisov propadlo in z njim mnogo delovnih mest. Posebno za oblasti bi bila vertikalna izgraditev delavskega samoupravljanja koristna: S svojimi predstavniki, ki pa seveda ne bodo smeli biti gospodarski nevedneži, bodo lahko posegali v ogenj gospodarskega dogajanja, ne da bi si opekli prstov.

Čitatelj naj si skuša izmisliti razumno gospodarsko nalogo, ki ji strokovni sveti ne bi bili kos; ne bo je našel. Na primer kriza premogovnikov zaradi vdora nafte. Gore premogovnih zalog se kopičijo po svetu, premogovniki se zapirajo, rudarji ostajajo brezposelni. Šele sedaj se zbude administracije in se začno posvetovati, medtem ko bi bili strokovni sveti ukrepali sproti: deloma s carinsko zaščito, deloma s preusmeritvijo premoga v kemijsko predelavo, deloma s preloženjem delavstva. Tudi za usmerjanje znanstvenega raziskovanja bi bili strokovni sveti najsposobnejši organ. Seveda je tu še mnogo vprašanj, npr. odkod denar, ki pa presega okvir te razprave, saj bi morali začeti z razlago, kaj sploh je denar itd.

Strokovni sveti, organizirani po panogah, bi bili tisti organi, ki bi skrbeli za ekonomsko zdravje podjetij in s tem ne samo za ohranjanje obstoječih, temveč tudi za ustvarjanje novih delovnih mest. Vsako podjetje bi se moralo obvezati na lukrativno vzdrževanje določenega števila delovnih

mest v določeni vrednosti. Pristojni strokovni svet bi imel pravico soodločanja pri sprejemanju plana vsakega podjetja, ker samo pod tem pogojem lahko strokovni sveti cele panoge prevzamejo jamstvo za obstoj delovnih mest. To jamstvo pa bi bilo krito tudi znotraj podjetij in sicer s pogodbami med direktorji in delavskimi sveti. Kriterij reelekcije direktorja bi bilo število in vrednost delovnih mest ter količina in kakovost proizvodnje ob dani opremi, ki bi jo direktor vsaj ob delnem materialnem jamstvu kolektivno zagotovil. Delavsko samoupravljanje, kot ga imamo sedaj, je zaprtó v notranjost podjetja, medtem ko se odnosi med podjetji le malo razlikujejo od odnosov med kapitalističnimi podjetji. Zato pod takimi okolnostmi tudi ni mogoče zajamčiti pravice do dela tudi pravno. Šele z vertikalno izgradnjo samoupravljanja, kot je tu opisana, je mogoče doseči toliko stabilno konstrukcijo, da bi lahko nosila tudi pravno breme pravice do dela

Branimir Gradnik

Nekaj pripomb k predlogom B. Gradnika

Reforma pomeni proces restrukturiranja našega gospodarstva in s tem proces realokacije proizvodnih faktorjev. Eden spremljajočih pojavov teh sprememb iz kvantitete v kvaliteto gospodarjenja je brezposelnost. Njene dimenzije so povzročile niz idej in ugotovitev, kako bi se problem dalo reševati. Ni pa ga mogoče opazovati površinsko s kombinacijami med nezaposlenostjo in inflacijo, ker sta obe kategoriji obnem tudi odraz splošnega gospodarskega ravnotežja ali neravnotežja. Vse rešitve, ki ne izhajajo iz (našega) konkretnega dogajanja ter v tip ekonomskega sistema vnašajo določene spremembe, morajo nujno vsaj okvirno odgovoriti na bistvena od dveh vrst vprašanj: tista, ki zadevajo institucionalno-organizacijsko problematiko mikro in makroenote (lastninska oblika, vprašanja organizacije, motivacije, iniciative, spodbude) ter tista, ki zadevajo mehanizem funkcioniranja gospodarstva (proizvodna in potrošna izbira, robni delitve in rasti). Vprašanja vsebujejo opredelitev in s tem razmejitve plana in trga.

Branimir Gradnik je v svojem prvem članku — Kako zagotoviti pravico do dela? — Tribuna, št. 7, 27. nov. 1967 — razvil svojo idejo o uresničevanju pravice do dela oz. polne zaposlenosti na nivoju mikroenote, današnji prispevek pa osvetljuje vprašanja z vidika narodno-gospodarskega nivoja. Oba članka skupaj tvorita zaključeno celoto in polemiziranje s samo prvim delom ne bi bilo smiselno. Še preden pa analiziramo temeljno vprašanje, ki ga B.G. načinja, je treba osvetliti še nekaj obrobni avtorjevih misli.

I. članek — B.G. piše: »... Izkušnja pa kaže, da se ob racionalnem gospodarstvu ali, kot smo se vajeni izražati, ob pogojih reforme, pojavlja zaskrbljujoča nezaposelnost...«

V nobenem družbeno nacionalnem gospodarstvu ne more biti nezaposlenosti, ker bi vsaka nezaposlenost pomenila neracionalno trošenje energije proizvodnih faktorjev. Reformni ukrepi naše ekonomske politike, začeti s 26. julijem 1965, ne pomenijo sami po sebi racionalnega gospodarstva, pač pa smernice za restrukturiranje gospodarstva, za realokacijo neracionalno zaposlenih proizvodnih faktorjev. Za prehod iz neracionalnega v racionalno gospodarstvo. Gre za dolgoročen proces, ne pa za trenutno spremembo. O brezposelnosti ne smemo govoriti na splošno; ločimo (poleg ciklične v kapitalizmu) *časno brezposelnost* (posledica nihanj v proizvodnji zaradi spreminjajočih se potreb, kar zahteva preusmeritev, prekvalifikacijo delovne sile, kjer pa včasih nastopa zelo močna rigidnost v nasprotju s precejšnjo elastičnostjo povpraševanja po delovni sili) ter *strukturno tehnološko brezposelnost* (nastaja zaradi skokovitih tehničnih sprememb v industriji). Zagotovo je reforma prinesla ukrepe za velike strukturalne spremembe v našem gospodarstvu; realokacija proizvodnih faktorjev pa zadeva tudi delovno silo. Ko bodo reformna načela dosledno izvedena v praksi, bomo lahko govorili o racionalnem gospodarstvu; ne pa, kot dela to B.G., že s samim sprejetjem reforme.

Ko v nadaljevanju zahteva, da zaradi sedanjega delnega reševanja nezaposlenosti z odhodom delavcev v tujino (v kapitalistično sužnost) reformiramo našo ekonomsko teorijo (čeprav tudi sam ugotavlja, da je to le začasen izhod), pa B.G. ne

more mimo tega, da bi jo kar sam začel reformirati, in to prav na način, katerega je že Marx pred krepkimi sto leti imenoval nesmiselno tautologijo.

B.G.: »... vrednost vložnega dela mora biti zadosti manjša od tržne vrednosti proizvodov...«

Delo nima vrednosti; delo je substanca, tvorec vrednosti. To je stavek, ki ga sliši vsakdo, ki prisostvuje prvi uri predavanj iz politične ekonomije. Prav tako je normalna cena v našem gospodarstvu daleč od tržne vrednosti, ki je ustrezala enostavni blagovni produkciji in jo je že naslednja faza, kapitalistična blagovna produkcija negirala s produkcijsko ceno.

Prav tako je labilna Gradnikova trditve, da »zelo malo ljudi« — kaj, kaj konkretno zajemajo vprašanja — kaj, kako in za koga proizvajati.

Nadalje B.G. pravi, da bo potem, ko bodo razvite države avtomatizirale svoj proizvodni proces, prišlo do množičnega povratnega vala naših delavcev iz tujine in da je zanje že sedaj treba planirati delovna mesta. Po tej logiki pri nas torej ne bomo avtomatizirali proizvodnih procesov. Ta strah (nezaposlenost zaradi avtomatizacije) je odveč, saj praktični razvoj v »razvitih državah kaže, da se sporedno z avtomatizacijo razvija cela vrsta dejavnosti, ki so za uvažanje in funkcioniranje višjega nivoja proizvajanja nujne. Drži pa, da mora imeti delovna sila v teh dejavnostih znatno višje znanje.

V nadaljevanju B.G. potem primerja vprašanje nezaposlenosti (točneje — velike možnosti za zaposlitev) v ZR Nemčiji in nezaposlenost v Jugoslaviji. Smiselnosti take primerjave ni težko izpodbijati, če poznamo zgodovino ekonomskega razvoja obeh dežel (koliko je nemški gospodarski čudež res nemški!?)

V konkretni primerjavi nivoja in obsega posameznih proizvodnih faktorjev B.G. tudi pravi: »... surovine ne morejo biti krive, saj jih lahko kupimo, kot jih kupujejo Švicarji...«

Če bi Jugoslavija (ali katerakoli druga dežela v razvoju) lahko (tako kot Švicarji) kupovala surovine in opremo na svetovnem trgu, najbrž ne bi imeli konferenc v Alžiru in New Delhiju ter drugih podobnih akcij.

B.G. prav tako primerja nekatere tehnično moderno opremljene tovarne (ki so pasivne pri nas) z visokim povprečjem tehnične opremljenosti dela celotne ekonomije razvitih dežel. Bržčas bi moralo biti jasno, da so vplivi rasti ali zaostajanja panoge ali stroke na mikroenoto (»external economies« in »external diseconomies on scale«) v navedenih primerih bistveno različni.

Če izpustimo nekatere manj pomembne nejasnosti, lahko ob zaključku Gradnikovega članka potem ugotovimo, da pisec najde temeljni vir težav našega gospodarstva oz. nezaposlenosti v neurejeni problematiki poslovnega vodstva in z vidika mikroenote predlaga:

Vodstvo je treba materialno stimulirati (pozitivno za uspeh in negativno za napake), mu dati ustrezno svobodo pri odločanju in z njim skleniti pogodbo, v kateri bi direktor s sodelavci ob danih pogojih trga in opreme ZAJAMCIL število zaposlenih, plače s stimulacijami in dividendami. Ti elementi bi bili tudi kriteriji pri reelekciji: kdor nudi boljše pogoje in da boljše jamstvo, ta bo izvoljen. Ni pa odgovoren za posledice sprememb, na katere ne more vplivati: tržne cene, nepreračunljivost konkurence, itd. Razumna porcija odgovornosti vodstvenega kadra je tudi aktivator sposobnosti. Delavec je podrejen delovni disciplini in nima pravice vmešavanja v operativno.

B.G. ne pojasni »danih pogojev trga«, ne daje sheme funkcioniranja organizacije delovne organizacije in ne izdela sistema delitve dohodka, zato je kritika mestoma prisiljena ugibati, kaj naj bi iz tistega, kar pa o tem je povedano, utegnoli slediti.

Razdelitev pravic je torej: družba lastninsko razpolaga s sredstvi za proizvodnjo, direktor z njimi upravlja, neposrednemu proizvajalcu ostane čista izvršilna funkcija. Delavčev individualni cilj (»reduciran na zaposlenost in plače«) je garantiran že vnaprej. Zdaj ne velja — »razumna porcija odgovornosti je tudi aktivator sposobnosti; Gradnikova ideja zanemarja ustvarjalnost neposrednega proizvajalca; interes za izvrševanje od zgoraj diktiranih nalog se razlikuje od interesa za realizacijo nalog, ki so agregat samoupravnih dogovorov. Tehtanje idej o dohodku pripelje do rezultata, da se proizvajalec lahko z večjim naporom pri delu aktivira edinole pri tekmi za maksimizacijo svojega deleža v ustvarjenem dohodku celega podjetja. Pri maksimizaciji letega ne sodeluje, ker je to skrb direktorja. Direktor nikakor ne more vplivati na tržne komponente; na vsak način pa mu mora biti (v našem sistemu, ki je bazično tržni) trg najpomembnejši signal za poslovne odločitve. In če napačno predvidi ponudbo proizvodov v panogi, kjer je njegovo podjetje (denimo, da hiperprodukcija nekega proizvoda zbije ceno), se njegova napačna kalkulacija ter njene posledice

(Nadaljevanje na 5. strani)

Klic po svobodi nič več ne utihne

V novo leto — devetindvajseto leto Francovega gospodstva — so Španci vstopili z zavestjo, da še naprej obstaja notranja politična borba. »Parni kotel pod povečanim pritiskom«, s čimer je deželo za Pirineji primerjala predsednica KP Španije, Dolores Ibaruri, prejema vsak dan, celo vsako uro novo paro.

Nobena senzacija ni več, ko iz številnih tovarn in rudnikov prihajajo novice o stavkah, kajti te spadajo v špansko vsakdanost, vsem zatiralskim ukrepom navkljub. Pred kratkim se je končal novi cikel študentskih akcij proti diktaturi. Francov prosvetni minister očitno ni poznal druge boljše rešitve; do 1. marca je za pri fakultete za politične in gospodarske znanosti madridske univerze.

Toda minister se je prevaral, ko je upal, da bo na ta način zajezil nejevoljo mladih Špancev. Ze nekaj ur po nasilnem ukrepu so študentje ponovno demonstrirali. Tudi up Francovega sodstva, da z nadaljnjimi prisilnimi ukrepi omrtviči trdno voljo za boj španskega delavskega razreda, je popolnoma nerealna. Madridski delavci so ji 27. oktobra preteklega leta s svojim dnevnim boja to prepričljivo dokazali.

Santiago Carrillo, generalni sekretar komunistične partije Španije, ga je označil kot »triumf madridskega delavskega razreda in njegovih delavskih komisij, kot največjo akcijo madridskega proletariata od obrambe glavnega mesta v letu 1936«. V vseh bodočih borbah v Španiji bodo prišle v poštev izkušnje 27. oktobra 1967, kajti od tega dne so se delavske komisije izkazale za najmočnejšo silo organiziranih, dejavnih mas Španije. In s pomočjo delavskih komisij se je delavski razred povzpela v vodstvo borb za demokracijo španskega naroda.

(Nadaljevanje s 4. strani)

dice (manjši dohodek podjetja) kažejo kot rezultat »faktorjev, na katere direktor nima vpliva« in za katere že po pogodbi nima nobene besede... B. G. pade v protislovje z lastno mislijo, ko ob vodstvenem kadru pravi:

«... Kdor ima odgovornost, mora imeti kompetenco. Ni mogoče, da bi eden ukrepal, drugi pa odgovarjal...» Sledi, da bi uspešni podvigi pri poslovnih odločitvah »ustrezno stimulirali vodstveni kader«, rizično za težave in morebiten propad zaradi nesmotrnih odločitev pa bi nosil kolektiv. Za kaj pa bi direktor s sodelavci sploh nosil »negativni« stimulans?

(Tudi formalno je bolj stimulativno, da kolektiv soodloča pri odločitvah in propade zaradi posledic svoje nepremišljenosti in nestrokovnih odločitev, kot da propade zaradi »kiksaa« posameznika.)

Lahko se tudi zgodi, da direktor ob reelekciji marsikaj obljubi; če tega ne realizira, izgubi, po B. G., avto ali weekend. Bržčas škoda v podjetju, zmanjšana za vrednost direktorjeve kazni, ne bi bistveno spremenila končne bilance.

To so glavne (ne pa vse) pripombe h Gradnikovi ideji reševanja te problematike na mikronivoju.

Misli na vsak način opozarjajo, in to je njihov pozitivni prispevek, da v našem sistemu delitve »po delu in rezultatih dela« ni »materialno« opredeljeno uspešno menažerstvo, tveganje na trgu, podjetnost vodstvenega kadra, in status delovnega kolektiva pri tem, opredelitev te tega pa bi zagotovo pomenila pozitiven premik v našem gospodarstvu.

Kot celota pa Gradnikova ideja po mojem mnenju ni sprejemljiva, ker odvzema neposrednemu proizvajalcu vsako iniciativo in je v nasprotju z mislijo o združenem (proizvajalec, nosilec delovne sile na eni ter podjetnik, izbiralec najboljših tržnih odločitev na drugi strani) delavcu, ker popolnoma deformira načelo odgovornosti za poslovne odločitve ter poslovni uspeh in ker ne jamči, da bi bil z njeno dosledno realizacijo v praksi problem rešen.

Današnji Gradnikov članek osvetljuje problem nezaposlenosti in išče zanj rešitev na makronivoju.

II. članek

Tudi tu se je treba najprej ustavititi ob nekaterih mislih, ki konkretno ne zadevajo Gradnikovega projekta reševanja nezaposlenosti na makronivoju. Prostor ne dopušča, da bi jih podrobneje analizirali, gre pa med drugim za te:

Za Gradnika je trg zopet (glej pripombe k prvemu članku) nekaj imaginarnega, od njegove stihijnosti je odvisen obstoj

Dogodki, ki so izhajali in sledili iz nacionalnega dneva borb, so nato pokazali nekaj drugega: vodilna vloga španskega delavskega razreda v boju za demokracijo v Španiji je danes priznana od različnih plasti naroda, tja do buržoazije in klera. So informacije, po katerih je grof Matricó, svoj čas Francov poslanik v Parizu, Washingtonu in Buenos Airesu, nekaj dni pred 27. oktobrom odstopili svoje madridske pisarne za sestanek tridesetih funkcionarjev delavskih komisij. Madridski študentje so organizirali teden solidarnosti z delavci (23.—28. oktober) in se z geslom »Franco ne — delavske komisije da!« uvrstili v vrste borečega madridskega proletariata. Katoliške delavske organizacije, duhovniki in umetniki, so klicali k podpori dneva borb. Voditelji katoliškega laičnega reda Accion Catolica so od vodstva Cerkve zahtevali, da obsodi represalije — zapri so okrog 1000 funkcionarjev, članov delavskih komisij in študentov — ki so sledile dnevu borb.

V Španiji dozorevajo pogoji za generalno stavko v nacionalnih okvirjih, za mirno rešitev španskega problema, kot je dejal Carrillo v svoji razlagi k 27. okt. Jedro in kristalizacijska točka tega procesa, ki bi strmoglavil Francovo diktaturo in spovstavl demokracijo, je španski delavski razred, ki si v svojih delavskih komisijah že ustvarja kal instrumentov za prihajajoči revolucionarno-demokratski razvoj.

Kdo bo sledil španskemu delavskemu razredu? Študentje, ki reprezentirajo srednje socialne sloje (samo 1 odstotek študentov so otroci delavcev, 3,7 odstotkov kmetov), in inteligenca sta se sedaj najbolj odločno postavila na njegovo stran. Boji v zadnjem času pa lahko tudi španskim kmetom služijo kot zgled.

mikroenot, ki nimajo nobenega vpliva na tržne spremembe niti jih ne morejo predvideti. B. G. nadalje ne definira in razmeji pojma podjetja, s katerim enkrat misli delovni kolektiv, drugič celotno mikroenoto, tretjič le proizvodna sredstva. Termin »oblast« (... posebno za oblasti bi bila vertikalna izgradnja delavskega samoupravljanja koristna: s svojimi predstavnik... bodo lahko posegali v ogenj gospodarskega dogajanja...») je zelo nejasen, saj B. G. posebej govori o oblasti (kdo je oblast?) in posebej o samoupravljanju, torej o dveh ločenih stvareh, kar je z vidika naše družbene ureditve malo prehud vsebinski spodrsrlaj. Za B. G. je »... edino odločilno za ozdravitev podjetja... nemoten potek izdelkov k potrošnikom...« in potem pravi: »... tu je treba ustvariti organe, ki bodo stalno povezovali prodajalce in kupce in skrbeli za reden gospodarski metabolizem med njimi. Ta povezava mora slediti toku blaga in protitoku denarja...«

Če B. G. govori o denarju in blagu, predvideva trg. Prav gotovo je trg metoda usklajevanja oz. povezovanja kupcev s prodajalci. Če pa B. G. zahteva »povezovalne organe« za regulacijo trga, njihove odločitve nikakor ne bodo sledile toku blaga in protitoku denarja, ampak se bo tok blaga in protitoku denarja odvijal znatraj »naprej« postavljenih regulacijskih ukrepov. Vendar pa imamo lahko precej takih organov, ki bodo s povezovanjem kupcev in prodajalcev skušali preprečiti »kriz«, katerih delo bo zaman, če v narodnem gospodarstvu ne bodo izpolnjeni pogoji ravnotežja (glej strukturalne distribucijske in strukturalne tržne enačbe ravnotežja). Trg se v našem gospodarstvu afirmira le kot racionalni korektiv družbenih planskih predvidevanj in odločitev (alokacije proizvodnih faktorjev); uravnoteženi trg je slika uravnoteženega gospodarstva in ne obratno.

Z idejo strokovnih svetov B. G. razvija obešen zbirkratiziran sistem socialističnih monopolov po panogah. Pisec ne nakaže institucionalno-organizacijske sheme gospodarstva makroenote in položaja strokovnih svetov v njem, kakor tudi ne konkretizira svetov (očitno so zelo številni in univerzalni), ekonomsko funkcioniranje sistema lahko le slutimo iz nekaj primerov.

Strokovni sveti naj bi bili vsestransko najbolj strokovni organi, ki bi mikroenotam izbirali nove proizvode, našli strokovnjake in tehnološke metode, izbirali mikroenote, ki bi investirale, odločali, kdaj in kje bo izvršena rekonstrukcija, skrbeli za gibanje delovne sile in njeno zaposlenost, itd.

V svojem prvem članku B. G. kljub besedam o samoupravljanju le-tega dejansko ukine, postavi neposredno proizvajalce v mezdni odnos, vodstvenemu kadru pa da vso svobodo odločanja. Njegova she-

Spanska buržoazija, vsaj tisti del, ki ne pripada vladajoči oligarhiji monopolov, »fevdalnemu finančnemu kapitalu« in kapitalističnim veleposestnikom, omahuje. Francova diktatura je 29 let skrbel za fašistični »red«, obenem pa zavirala vsak gospodarski in politični razvoj.

Spanska KP je konec preteklega leta zgradila most do tistega dela buržoazije, ki se priključuje demokratičnim ciljem. Madridski bankrotirani politiki je zoperstavila demokratično alternativo:

— obnovitev političnih svoboščin brez diskriminacije;

— splošna amnestija za politične jetnike in združenja;

— izvolitev nove ustavodajne »Cortes« (zamenja sedanjega frankističnega stanovskega parlamenta).

Politbiro KP je obenem izrazil pripravljenost partije, da sodeluje z bodočo začasno vlado, če bi bile izpolnjene imenovane zahteve.

Pot do demokracije v Španiji je še dolga in težka. Toda španski narod se je začel gibati. Klic »SVOBODA!« in »DEMOKRACIJA!« ne onemi več.

G. F.

Svetovne študentske organizacije

Obstoj dveh svetovnih študentskih organizacij je precej neznan med našimi študenti. Prav tako tudi njuna preteklost in sedanje stanje.

Mednarodna študentska zveza (IUS — International Union of Students) je bila ustanovljena v času neposredno po vojni kot reprezentativna in edina organizacija mednarodnega študentskega gibanja. Ven-

ma strokovnih svetov in njihove vloge gre v novo skrajnost, odvzame določanje iz rok kadra, ki je te pravice v prvem članku dobil, in jih daje strokovnim svetom, ustvari torej obliko centralno-planskega gospodarskega sistema. Lahko ugotovimo čudno dialektično enotnost nasprotij v funkcioniranju mikro in makro enote.

Monopol pomeni omejitve svobode potrošnje na trgu. Gradnikov sistem ji si ocer s trgovci detajlisti pristihne, vendar pa ni nikjer jamstva, da bodo želje potrošnikov hitro (ali sploh) realizirane; vsaka rekonstrukcija ali preusmeritev proizvodnje terjaja stroške, v katere pa proizvajalci niso prisiljeni, če vztrajajo pri svojem asortimanu, ker jim je trg zagotovljen. Predstavnik posameznih mikroenot v strokovnih svetih imajo v ideji B. G. vpliv celo na zunanjetrgovinsko menjavo in kot močna celota nastopajo tudi v relacijah z družbenimi zakonodajnimi organi pri sprejemanju gospodarskih ukrepov. Ni lepše poti za slab posluš za potrošnikove želje.

Nikjer tudi ni omenjena kontrola dela strokovnih svetov (kar bi bilo zelo težko, ker so že v strokovnih svetih najboljše strokovnjaki); ti bi a priori delali vse najracionalneje, optimalno, bili bi idealni možgani naroda. Poleg tega je potreben strokovni svet vseh strokovnih svetov, torej osrednji centralno-planski narodno-gospodarski aparat. Odpirajo se nova vprašanja lastništva in upravljalne ter razpolagalne pravice nad proizvajalnimi sredstvi Gradnikove misli nas silijo, da sprejmemo idejo o državno-reguliranem, korporacijsko-podjetniškem ekonomskem sistemu ali centraliziranem planskem, državno-kolektivnem ekonomskem sistemu. Kritika (kakor tudi določene protivne strani) teh sistemov pa je bila že mnogokrat »obelodanjena« na primernejših mestih in s strani kompetentnejših avtorjev ter z vidika razvoja proizvajalnih sil in proizvajalnih odnosov pri nas.

Vprašanje nezaposlenosti, ki ga skuša B. Gradnik reševati, ni ločeno od ostalega ekonomskega dogajanja in ga je v tej zvezi tudi treba upoštevati. Spremembe, ki jih nek avtor vnaša v svoj projekt tipa ekonomskega sistema, mora nakazati v odvisnosti in povezanosti s temeljnimi kategorijami in problemi ekonomskega sistema, ki so nakazane v uvodu mojega prispevka. B. Gradnik tega ni storil, svoje ideje je več ali manj neurejeno nakazal, po drugi strani pa so to v glavnem ideje, ki so v ekonomski teoriji znane in komentirane, zato po mojem mnenju oba članka (ki sta si mestoma celo protislovala) o pravici do dela nista prispevala k reševanju nezaposlenosti pri nas. Ob koncu se opravičujem, ker mi je omejeni prostor dovolil polemizirati le z glavnimi vprašanji Gradnikovih prispevkov, pa še s temi na kratko.

Slavko Pregl

dar pa je začela kasneje aktivno delovati na osnovah stalinistične politike. Oktobra 1950 so se v Stockholmu zbrale študentske unije, ki so bile kritične do IUS. Ta konferenca se je opredelila za praktično sodelovanje brez večjih političnih intencij. Leta 1952 je bil v Edinburghu konstituiran sekretariat kot administrativni organ mednarodne študentske konference (ISC — International Student Conference), katere član je bila tudi ZSJ. Od tedaj dalje je ISC preko konferenc v Kopenhagnu, Istambul, Birminghamu, do 1956 na Cejlonu, prešla različne oblike vse večje centralizacije in vse bolj odločnih opredeljevanj svojih političnih stališč. Od leta 1952 je pričela prihajati tudi denarna podpora od FYSA (fondacija za mladinske in študentske zadeve).

Politika ZSJ je bila ves ta čas usmerjena na kritiko centralizacije in idejne orientacije ISC, kot tudi na finančni položaj sekretariata in ISC. Leta 1956 se je na Cejlonu ZSJ z memorandumom uprla krepljivi sekretariatu v odnosu na ISC, na idejno opredeljevanje in finančne spekulacije pri podeljevanju stipendij ter pošiljanju delegacij. Vendar je razvoj tekel v nasprotju z zahtevami ZSJ. Na konferenci v Quibeku se je že izkristalizirala večina in manjšina, kot tudi ideološka obarvanost ISC. Zato je tudi jasno stališče 27 nacionalnih študentskih unij, ki so zapustile konferenco. ZSJ je prisostvovala znanemu seminarju v Leizenu leta 1963, kjer so bile sestavljene načela bodoče ISC. Naša zveza študentov se je javno opredelila proti taki platformi, zato ji je bilo onemogočeno sodelovanje na enajsti ISC v Christchurchu. S tem smo bili praktično izključeni iz ISC. Od tedaj dalje se začne resna kriza v tej organizaciji, ki doseže svoj višek v znanji aferi CIA. Le-ta je namreč dajala svoje dolarje fondom FYSA in San Jacinto, ki sta bila glavna denarna vira ISC. Poročilo preiskovalne komisije, ki je lani raziskala situacijo v zvezi z afero, je po našem mnenju zgrešilo namen svojega dela, ker ni ugotovila, da je pravzaprav afera CIA posledica nedemokratske strukture ISC po konferenci v Christchurchu.

Medtem pa je IUS doživljala pomembne spremembe in se je od ozke blokvske organizacije razvila preko amandmaja na statut, in kitajske kritike v obdobju številnega včlanjevanja novih študentskih unij. Še vedno so sicer vidni mnogi elementi »blokvsstva« v IUS, prav tako pa so vidni tudi momenti jasnih sprememb, ki jih je povzročilo reprezentativno članstvo 87 nacionalnih študentskih unij. Znotraj IUS, kot tudi v njenem sekretariatu, so očitne skupine raznih unij — Arabci, Crna Afrika, Latinska Amerika s Kubo, socialistične države, zahodna Evropa, Romuni in druge. Mnogo študentskih unij je na tem, da zaprosi za članstvo v IUS, npr. ZRN, Finska, Kanada, Tunis, Avstrija, Švedska. V tej situaciji je IUS v dilemi, do kam lahko gre v ekspanziji članstva, ker bi to pomenilo nove sile in grupacije znotraj organizacije. Očitna je težnja sekretariata, da ne dovoli nastanka združenih narodov na študentskem nivoju.

ZSJ je lani na konferenci IUS v Ulan Batorju postala pridružena članice te organizacije. Naša vizija mednarodnega študentskega gibanja mora imeti pred očmi bodočnost IUS ko široke platforme zbiranja vseh progresivnih sil. Drugače idejno orientirana študentska organizacija je lahko in reakcionarna. Tretja rešitev bi bil obstoj organizacije, ki nima svoje idejne opredelitve, je apolitična, torej popolnoma akademska in odprta.

Po vsem tem bi rad povedal nekaj besed o aktivnosti mednarodnega odbora pri UO ZSJ v Ljubljani. Ne glede na današnjo situacijo, ker nismo člani ISC in smo pridruženi člani IUS, vzpostavljamo bilateralne stike z organizacijami raznih univerzitetnih centrov, brez posebnega ozira na to, v kateri organizaciji je unija tiste države. Seveda pa gledamo, da sodelujemo samo z naprednimi organizacijami, kar je v skladu s politiko ZSJ za čimvečjo demokratičnost v mednarodnih odnosih na študentskem nivoju.

Razpis

Prvenstvo slovenskih študentov v streljanju z zračno puško

Datum tekmovanja: 8. marec 1968

Propozicije tekmovanja: Tekmujejo moški ekipno in posamezno in ženske ekipno in posamezno.

Prijave: Na ZSOTK, Trg revolucije 1, do 5. marca 1968. Posamezniki tudi pol ure pred začetkom.

Kraj tekmovanja: Ljubljana, določeno naknadno — s pričetkom ob 15.

Nagrade: Prvoplasirane ekipe prejmejo pokale, posamezniki pa bonbonjere in diplome. Pokali se podelje, če sodelujejo vsaj tri ekipe.

NA UNIVERZAH KRITIČNO GLEDAJO NA REVILJO „SPIEGEL“

Nemški študentski časopisi analizirajo politično poročanje hamburškega poročevalnega magazina

Nekoč so bli mlajši nemški akademiki za revijo Spiegel na cesto, sedaj pa ga trdo prijemajo. Student 67 ne bere več hamburškega poročevalnega magazina tako vneto, kot bi bilo to geslo tedna, ampak kritično, kot se bere Springerjev list.

Ta sprememba odnosa do revije Spiegel ima — kot mnoge stvari, ki so se od preteklega poletja v Zvezni republiki spremenile — oddaljenega mogočnika za zunanji povod: Sah Reza je vsega kriv.

Glede presoje tega perzijskega cesarja, čigar državni obisk poleti tega leta je izzval doslej najtežji konflikt med državo in študenti v Nemčiji (z velikimi posledicami), se duhovci ločujejo tudi v taboru izvenparlamentarne opozicije — med študenti in revijo Spiegel. V isti številki, v kateri so predavanja profesorja pedagogike Wenkeja diskvalificirali kot »akademski uganjanje«, se je avditorij hamburškega študentskega lista oddaljil, tudi od poročevalnega magazina Rudolfa Augsteina. Povod za to je bila naslovna zgodba ob priliki kronanja Saha (»Perzija — kronanje na olju«) in v njej predvsem podatki o nepismenosti, o študentskih razmerah in o tajni službi v Perziji, kakor tudi o Perziju Bahmanu Nirumandu in njegovi knjigi »Perzija, vzorec dežele v razvoju«. Končni rezultat: naziv cesar se zdi študentom vse preveč laskav.

Avditorij si predstavlja, kako bi se morala pred 30 leti glasiti nekako taka Spiegel-story o Hitlerju: »Ta zgodba bi verjetno opisovala: 1. novozgrajene avto ceste; 2. zmanjšanje števila brezposelnih; 3. rodnost Hitlerjevega zvestega prijatelja, njegovega psa; 4. ljubezensko razmerje z Rvo Braun; 5. težko usodo Židov, ki morajo nositi rumeno zvezdo; 6. govornice o tem, da obstaja nekaj koncentracijskih taborišč; 7. Hitlerjevo delo za lastno veličino — seveda z zavestnim ironiziranim prizvokom. Povzeta sodba revije Spiegel o tem režimu bi se glasila: »V visoki meri vredno kreditiranja.«

Medtem pa vse kaže, da hočejo nemški študentje reviji Spiegel svoj kredit počasi odtegniti. Bolj in bolj se obojavajo, da bi soglašali s hvalnico »edino še nedotaknjene opozicije«; prej se štejejo h krogu kritikov revije Spiegel »od Kubyja do ista Zeit, od Konkreta do Sterna, od časopisa Frankfurter Rundschau pa do Dutschkeja«. Strinjajo se s tem, da »poda revije Spiegel nujno potrebuje nekaj korektur«.

Študentski časopis Marburger Blätter porabi sedaj celo serijo člankov za to, da bi razširil register grehov poročevalskega magazina: naročilo za tisk revije Spiegel pri Axel Springerju, prikazovanje arabsko-izraelskega konflikta, študentskih nemirov, stockholmskega sodišča o Vietnamu in ameriškega rasnega problema. V naslovni zgodbi v zvezku 33/1967 očitajo hamburškemu listu že celo vzdevek »črna proti belemu«. S tem bi bila namreč dejstva postavljena na glavo, ko bi »se vendar moralo resnici na ljubo glasiti prav obratno«.

ALI ZA IRONIJO IN DEJSTVI CVETE REAKCIJA?

Časopis citira iz uvoda k tej zgodbi: »Razvojna pomočnica v vzhodnoafriškem grmovju je bila zaskrbljena, če oče in mati v Detroitu še živita in če sta na varnem«. K temu komentar časopisa Marburger Blätter: »Ne glede na to, da gre pri tej razvojni pomočnici za neko namišljeno, čeprav ne nemožno konstrukcijo, ustreza temu, kar revija Spiegel od nje zahteva: med tem ko se belci v Afriki žrtvujejo, strežejo črnici doma po življenju njih pripadnikov.« Z enim stavkom naj bi bila revija Spiegel v nadaljnjem poteku te zgodbe otrešla vsake bojazni in se spustila v psihologijo črncev: »Nasilje je pa... le značilna bistvena poteza ameriškega črnca.«

Povod za njihovo Spiegel-story pa je dalo časopisu Marburger Blätter to, da je dala revija Spiegel naročilo za tisk Springerju. Res se je sicer Augstein z ostalimi uredništvom od tedaj dalje zelo trudil, kot je bilo obljubljeno, da bo sodeloval pri kritiki Springerja, zvest načel posel je posel in pisanje je pisanje, vendar tej satirični igri ne manjka tragikomičnih zapletov. Kako tanka in ranljiva naj bi bila »kožica, ki krije Augsteinovo pobožnaško nedolžnost«, kako razdražljive in slabo prikrita naj bi bile reakcije »višjih opo-

zicionalcev«, reakcije, ki so imele svoj izvor »v slabi vesti«, vse to kaže »Spiegel-afeta II«, začasni ukrep, ki ga je revija Spiegel dosegla proti magazinu Konkret zaradi članka »political fiction — Spiegel prodan Springerju«.

»Spiegelov prekomerno hvaljeni arhiv, njegovo usmerjenost po dejstvih in njegovo stremiljenje za detajlnimi informacijami, ki že meje na obsedenost, vse to je povzročilo nastanek praznoverja, češ da je resničnost poročevalnega magazina identična z dejansko resničnostjo,« tako piše list Marburger Blätter. Vendar pa: Nikjer ne bi cvetela rožica za ustvarjanje reakcionarnega lenja bolj kot za to fasado trezno-ironične usmerjenosti po dejstvih.

Študentje vidijo, kako se opozicijska podoba revije Spiegel drobi. Zaradi svojih gospodarskih interesov naj bi se magazin orientiral vedno močnejše po okusu nemške milijonske publike, ki »naj bi bila del družbe, ki se vedno bolj oddaljuje od politike in demokracije«. Prav ta gospodarski položaj lista pa naj bi Augstein in njegove vodilne urednike odvrnil od poti opozicijske vrline. »Pripadajo socialnemu sloju, ki mora občutiti nemir kot razgrajanje, in medtem, ko jih mogočniki ščitijo, si zagotavljajo svoj lastni položaj.«

Pet let prej, novembra 1962, je bil Spiegel še sam povod študentskih nemirov. Ko je takrat policija zasedla prostore magazina in Augsteina z vodilnimi uredniki vred zaprla, so v skoraj vseh nemških univerzitetnih mestih študentje protestirali na cestah. Pred glavno stražo v Frankfurtu so prikazovali plakati to, v kar je študent 1962 še verjel: »Tolčejo po reviji Spiegel in mislijo na demokracijo.«

Prevedla: Simona Pavlič
(Iz Süddeutsche Zeitung)

Sebastian Hafner („STERN“)

O BERLINSKEM ZIDU

Odnos zahodnih sil do nemškega vprašanja je od leta 1955 (Pariški sporazumi — op. prev.) bil globoko dvoznačen. Odslej so hotele hkrati biti dvoje: zaveznice Zvezne republike proti Sovjetski zvezi in pa skupaj s Sovjetsko zvezo mandatariji za Nemčijo kot celoto. In tudi njihovo zavezništvo z Zvezno republiko je bilo dvoznačno. Ali je šlo le za varnost Zahoda ali je bila to čista defenzivna zveza za obrambo Zvezne republike (in s tem na tihem za obrambo statusa quo in torej tudi delitve Nemčije) ali pa je bila to ofenzivna zveza za obnovo nemškega rajna? Iz nadvse zapletenih in protislovnih določb pariških pogodb je bilo mogoče razbrati oboje. Toda bilo je jasno, da odgovor na to vprašanje ni odvisen od ostroumnih umetnij jurističnega tolmačenja; da gre za voljo in moč. (...)

Zvezna republika in NDR sta l. 1955 dobili trden status suverenih ali skoraj suverenih držav in zaveznic zahodnih sil oz. Sovjetske zveze v okviru NATO oz. Varšavskega pakta. Berlin pa je ostal (črvarno od 1949) pod ločenima nemškima mestnima upravama) zasedbeno področje štirih sil kot l. 1945. Ni imel nikake suverenosti in ni pripadal, vsaj po mnenju štirih sil, ki so bile v Berlinu slejkoprej odločilne, niti ZRN niti NDR, niti NATO niti Varšavskemu paktu. Berlin je po letu 1955 dajal edino konkretno podlago tezi, da nemško vprašanje ostaja neurejeno in da so za njegovo ureditev še vedno skupno odgovorne štiri sile. Obenem pa je bil Berlin po l. 1955 edini še preostali konkretni faktor ofenzivne politike, ki naj bi izrinila SZ iz Vzhodne Nemčije — in v tem so skoraj vsi bonnski politiki in vsaj v začetku tudi mnogi ameriški državniki videli smisel pogodb o zavezništvu iz 1955. l. Upanje, da bo zahodna zveza, okrepljena z zahodnonemško vojsko, brž prišla do pozicije premoči nad Sovjetsko zvezo, se

ni izpolnilo: Bundeswehr je napredoval počasi, še l. 1962 jo je komanda NATO ocenila za »pogojno obrambno sposobnost«. (...)

Berlin pa je še vedno opravljal, česar ni mogla več opraviti nobena zahodna ali zahodnonemška oborožitev: kot odprtina za beg sredi NDR je spodkopaval njeno gospodarsko in državno eksistenco — in s tem tudi politično in pravno pozicijo SZ v nemškem vprašanju. Dokler je Berlin obstajal kot nerazdeljeno mesto štirih sil sredi NDR, je dajal ZRN jasno premoč nad NDR in trajno postavljaj pod vprašaj nemško dvodržavnost. Za NDR je bila odstranitev tega vprašanja eksistenčno vprašanje. Za SZ je bila hkrati preskus političnih namenov, ki so jih imele zahodne sile s svojim paktiranjem z ZRN...

(To je bil vzrok druge berlinske krize, ki se je začela l. 1958 z zahtevi Hruščova, da se zahodni Berlin spremeni v »demilitarizirano svobodno mesto«, in pojasnil, da je ta zahteva kot »lakmus papir«, ki naj pokaže, kaj pravzaprav hočejo zahodne sile. Do rešitve vendar ni prišlo in kriza se je vlekla do Kennedyjevega nastopa.)

Na vrhunskem srečanju na Dunaju v juniju l. 1961 je Kennedy izjavil Hruščovu med štirimi očmi: ZDA ne morejo in ne bodo ovirale SZ, da bi na področju, ki ga obvladuje — torej v vzhodnem Berlinu — delala to, kar ima za pravilno. Le zahodni Berlin in njegove (zunanje) komunikacije se tičejo pravic in interesov Amerike; teh se ne sme nihče dotakniti. To je bil namig s kolom — praktično poziv na graditev zidu Hruščov je sprva še vedno kazal nerazumevanje; morda se je bal pasti. Šele ko je Kennedy čisto uradno omejil tisto, kar je za Ameriko »bistveno« v Berlinu, na prisotnost zahodnih čet v zahodnem Berlinu in pristop teh sil do zahodnega Berlina ter na življenjsko sposobnost zahodnega Berlina — in torej kot nebstveno izpustil iz uradnega sporočila svobodni promet med vzhodnim in zahodnim Berlinom —; šele potem, ko je končno 31. julija senator Fulbright povsem grobo izjavil po ameriški televiziji (nedemantirano): »Ne razumem, zakaj Vzhodni Nemci ne zapro svojih meja; mislim, da imajo pravico do tega. Mi nimamo pravice, da bi od njih zahtevali, da smejo begunci prihajajo vena — šele po vsem tem je na konferenci Varšavskega pakta v Moskvi (3.—5. avgusta) Hruščov dovolil gradnjo zidu in si za to zagotovil politično in vojaško podporo vseh svojih zaveznikov — ki jo je komaj še potreboval. Zakaj zopet berlinske sektorske meje dne 13. avgusta je bila v vseh zahodnih prestolnicah pozdravljena s komaj prikritim olajšanjem kot dobrodošel izhod iz krize.

In res je to bila. Kar je potem sledilo, so bile navidezne bitke. Vsi so dosegli, kar so hoteli in potrebovali; vsi so pri tem ohranili čist obraz. Edini, ki so pokazali razočaranje in grenkobo, so bili zahodni Berlinčani; toda tudi ti so se pomirili, ko so videli, da zdaj nihče od njih več ničesar noče. Dve leti kasneje so hvaležno vzklkali Kennedyju, ko se jim je plaskal: »Jaz sem Berlinčan.« Na dnu srca so bili za trajno tudi oni olajšani, ker je zaradi zidu kriza prešla.

(Odlomki iz reportaže Sebastiana Hafnerja »Der Teufelspakt«, ki obravnava nemško-sovjetske odnose 1917—1967 — od Leninovega povratka v Rusijo preko Nemčije in Švedske do današnjih dni — »Stern« 42—53, 1967, Odlomki so iz 53. številke, str. 54—59.)

Anglija

Na univerzi Edinburgh je prišlo do skandala okoli »pilule«. Znani publicist Malcolm Muggeridge je odstopil kot rektor, ker so bili študentje zahtevali, da naj preko študentske zdravstvene službe podpre njihova prizadevanja za neomejeno razdeljevanje tablet proti zanositvi. Dr. Maurice Potts, vodja posvetovalnega centra za mladino v Cambridgeu, cenil, da okrog 2/3 zdravstvenih služb v Angliji predpisuje tablete. Njegova posvetovalnica obstaja že devet mesecev, od sedaj je svetovalec že več kot trestotim neporočenim dekletom, največ študentkam, ali pa jim predpisal tablete. Neki zdravnik, ki dela v študentski zdravstveni službi na univerzi v Nottinghamu, ki ima izmed vseh angleških univerz največji odstotek študentk, je izjavil: »Ne morem se spomniti, da je kdaj študentka lahkomišelnost zahtevala tablete. Veliko deklet pripelje s seboj svojega prijatelja. Želijo ravnati s polno zavestjo odgovornosti.« Od petinštiridesetih univerz v Angliji ima najmanj 36 študentsko zdravstveno službo. Nekatere univerze javno priznajo, da zapisujejo pilule. Druge delajo to na tihem, ker se bojijo nasprotnosti staršev, čeprav to ni niti tako močno.

Italija

Univerzitetna kriza v Italiji temelji predvsem na dveh vzrokih: ogromen preliv

študentov in okostenelost univerzitetne strukture, ki preprečuje hitro prilagajanje razvoja družbe in kulture. Pred tridesetimi leti je bilo na italijanskih visokih solah 80.000 študentov in nekaj manj kot 3.000 docentov. Danes je študentov več kot 400.000, kmalu jih bo več kot pol milijona. V pretekli jeseni se je na novo vpisalo 115.000 študentov. V primeri s tem se število profesorjev v zadnjih tridesetih letih ni niti potrojilo. Inštituti, laboratoriji in učne metode so se izkazale za nezadovoljive, da bi zaobjele tako množico slušateljev. Več kot polovica vpisanih ne uspe narediti zaključnega izpita.

Belgija

Univerzitetna uprava francoskega dela univerze Löwen je v sredini januarja objavila memorandum, v katerem je svečano pojasnila, da se ne bi nikoli strinjala s sklepom lövenske uprave, ki bi ukinjal francoski del univerze. Pri flamskih študentih je povzročilo pojasnilo ostro reakcijo; organizirali so zborovanja in bojkot predavanj. V predavalnicah je prišlo do spopadov med flamskimi in valonskimi študenti, Flamci so napadli s steklenicami, Valonci so se branili z napravami za gašenje. Tudi univerzitetna uprava flamskega dela je memorandum odklonila. — Na univerzi Löwen je sedaj 21.526 študentov, od tega 10.247 francosko govorečih, ki jih večina, flamski kolegi, gleda kot »nezaželeni element«. Flamci bi radi francoski del univerze prestavili na področje, ki je onstran jezikovne meje, ki pa poteka 7 km od Löwena. Pri tem konfliktu je pomembna solidarnost flamskih profesorjev s študenti. — Dogodki v Löwenu vplivajo na celotno javno življenje v Belgiji. Belgijske stranke v večji meri ignorirajo flamske zahteve. Belgijski škotje, ki nosijo odgovornost za univerzo v Löwenu, pa se glede ukrepov še iso zedinili.

TRINAJSTO MEDNARODNO ŠTUDENSKO SREČANJE V LJUBLJANI

Mednarodni odbor pripravlja pod pokroviteljstvo UO ZŠJ v času od 13. do 21. aprila tega leta tradicionalni seminar — 13. mednarodno študentsko srečanje, na katerega smo povabili študente iz trinajstih evropskih držav: Avstrija, CSSR, DDR, Finska, Francija, Italija, Madžarska, Nizozemska, Poljska, Švedska, Svica, Vel. Britanija in ZRN. Predvidevamo udeležbo približno tridesetih tujih študentov, ki bodo sodelovali na predavanjih, skupinskih in panel-diskusijah v Mladinskem domu v Bohinjju.

Štiri glavne teme seminarja so:

- a) Spošen pristop k problemom industrializiranih in postindustrializiranih evropskih družb.
- b) Politični problemi, ki jih srečujejo evropske družbe.
- c) Ekonomski problemi v Evropi.
- d) Aktualni svetovni problemi — Vietnam, OZN, razviti proti nerazviti.

Predavali bodo znani strokovnjaki iz Ljubljane in od drugod.

Poleg povsem vsebinskega dela seminarja je v programu tudi izlet po Sloveniji.

Mednarodni odbor obvešča študente, ki se za seminar zanimajo, da predvidevamo pet mest za naše študente. Stroške bo kril mednarodni odbor.

Pogoji pa so naslednji:

- reden študent
- član ZŠJ.
- povprečna ocena nad 3,0
- aktivno obvladanje angleškega jezika

Prijave prinesite najkasneje do 20. marca 1968 na MO, Trg Revolucije 1/II, soba 84, ob torkih in petkih od 12. do 13. ure, ali pa na UO ZŠJ, soba 84, vsak dan do 14. ure (razen sobote). Tu so na voljo ostale informacije.

Mednarodni odbor

Denis Poniž

ŽELEZNA PETELINA

železna petelina priletita
priletita ob isti uri
da se nazobljeta lepljivih plodov

kovinski krik se je obesil
na gole trave
zlomile so se pod njegovo težo
upognile so se v modro blato
prikradli smo se v ovčjih kožuhih
in s krivimi noži v rokah
ob isti uri
da zakoljemo železna petelina
pohlepni senci
ki se trgata za lepljive plodove
švistnil je nož
razdružil se je iz uničujočega objema
lopataste roke
prerezal je zrak
da so bojno zajecale breze
in topo zarezal v medeninasta peresa
na petelinjem vratu
plahutnil je petelin
zakrilile so zlate perutnice
in mrtvo telo se je izprožilo v krču
ubili smo železnega petelina.

drugi je odletel kot puščica
izstreljena iz žadastega loka
v strahu napet in blazen
v zublje spremenjen
se je skrtil našim nožem
sestradanim topli moritve
železnih petelinov
in lopataste roke se umirjajo
v trzajočem pohlepu
razkosali smo mrtvo ptico
z medeninastimi peresi

Ivo Svetina

LOV

I
lovim jelena
zvito se mu približam
tiho med rogovjem
tesna ju zmotim v mladem
gabru
nasmehnem se
rad vidim spočetje in
mislím na smrt

težak je moj korak
težji od rabiljevega
strašnejši od mrtvečevega
njegova okrvavljena glava
poljublja pozlačen hrbet ubijalca

koliba je polna dima
ko jem jelena
usta zaplešejo zlobno
ples podivjanosti
in zakričijo krik
poslednjega drgnjenja
težkih rogov

puščica zapeljanosti
ga je zvabila predaleč
v jasnine travnika
jem njegovo plodnost
pijem njegovo poželjivost

premagam gospodarja
in gospodar sem
ljubimec napihnjene košute
ki zasanjano grizlja
cvetoče zelenilo
materinske trdnosti

več pojem njega
bolj je moja

Iz ciklusa „Kralj dam“

Drugo krvavenje

spominjam se mrtve noči
ničesar ni ostalo v sobi
ki sem jo zapustil v visokem
opoldnevu
ko sem vzel rog
da privabim čredo
spominjam se krokarjevega toženja
ko sem prihajal
težak od lepkega prahu
z vekami ki mi jih je zlepil
nočni veter
prihajal sem po kolovozu ob vodi
moja slutnja je bilo drevo z zgorelim
deblom mesečine
legel sem podenj
zavit v konjsko ponjavo
in sem čakal
večni pastir nevidne črede
čakal pohlepno kot razprt cvet
prišla si ko je sonce presekalo najvišje veje
in legla si poleg mene v izprane ogorke
puščavniških oblačil
ki sem jih sežigal
ko je reka prepevala daritvene psalme
in ko so mi daljnji hribi
ugrabili zadnje drhtenje
sem vzel rog
in zmagoslavno zatrobil čredi
ki je vklenjena vzvalovala kot valovje
v pretrganih sanjah sem zapri oči
prihajala sva v selišče
in v okrvavljenih rokah sem
nosil rog
kri na rokah je bila tvoja
vodil sem čredo
ki je voljna sledila moji pesmi

Četrto krvavenje

kako dobro se je zbiti prostora
in ljudi, ki se vtisnejo vanj
kako preprosto je stiskati v roki
ovenelo rožo
kako lahko je premagati strmino
prvič se navadim pozabljati
ko klečim ob tvojem telesu
slutim njegovo minevanje
ni me strah
popolnoma sem se predal neslišnemu
drsenju koruznih zrn
razpokane stare lese škripajo
ko se sušijo
pod obokanim stropom
ki je davo ljubil ptice
lebdí voljni zrak tvojega prihoda
kako preprosto je zapreti tvoje telo
in potešiti tvoje ustnice
in verjeti
in misliti
in pozabljati

ponosnega in izgubljenega
romea
gospodarja izvira
dvorjenja in moči
in dirjajoče mesečine
ki se kruši ob
mladem gabru

pojedel sem jelena
stojim na robu gozda
krčevitost poroda me
vabi in mami
oklevam trenutek
odločim še hitreje

zakoljem še mladiča
grem visokemu vabljenu
naproti
globlje in globlje v gozd

II
vrnem se
v pomendrano travo
ogrnem krutost odprtega jelena
in si zasadi njegov
zaljubljene rogove
prvič jo pokličem
vrnem se v rast mladega gabra

grem k studencu pozabe
kjer košuta izpira svojo kratko
materinstvo
tiho jo opazujem
lepa je v nenaravnih gibih
sovražna v neizpolnjeni želji

mora pozabiti
nor od poželenja
vzkliknem kot jelen
mora pozabiti
dolgotrajni plod
hladna voda mora izlizati
kratkotrajni zadrž
iz napetega trebuha

pijan sem pričakovanja
trepetajoč krivde
prekolnem dijano
z razvezano tetivo
si podvežem lovsko slo
puščice razlomim
vsaj enkrat moram biti ljubimec
vsaj enkrat moram pozabiti
razprte dlanine prsi
ki poljubljajo moškost gabra

ponovno jo zagledam
okleva v pojemanju bolečine
postaja še lepša v maščevanju
brez orožja sem
gol in z ljubeznijo vabim
proti mlademu gabru
proti pomendrani travi
proti krvi bolečine

mora ljubiti se z okusom
jalovega mleka
mora zanositi z ubijalcem
čuti rast živega
v živosti mrtvega
mene lovca v sebi žrtvi

hočem te divjo
hočem te še materinsko
košuta

III
dišim po tvojem telesu
izsledil sem najino ljubezen
razcvetel sem trnje
tvoje nežnosti
odrešila si me diane
njene vijoličaste ogrinjale
posutega z lisičjimi glavami

dobil sem te materinsko
dobil sem te okrvavljeno
ogrnil sem te s telesom jelena
pobahal se z njegovo močjo
ljubljen

Sedmo krvavenje

čutim
kako se sušim in postajam vse manjši
slišim
odmeve smeha ki ni bil nikoli izsmejan
vidim
njeno mokro truplo ujeto v mrežasto nebo
voham
preperelo prst ki me bo sprejela vase
okušam
velike sadeže spoznanja
slutim
voljno kožo ki se vdaja ljubljenu
kako otroški sem
ko vem
da bom na sipini lahko gradil
peščene stolpe
sadi vijoličaste perunike
smejale se bom v ptičje jutro
ki se je začelo z dviganjem sonca
padanjem podzemske reke
in oploditvijo mojega rojstva

Osmo krvavenje

moje oživljanje je bilo krho
ko so mi umili s telesa
plodno vodo
in me odnesli skozi kamniti gozd
do podzemske reke
kjer so se na plitvini
napajali krivonogi ovni
sem prvič zadihal rosní zrak
in zakričal v njegovi opojnosti
ki mi je zažgala pljuča
in vedno znova prehodim stezo
skozi kamniti gozd
da napojim modre žarke ki mi sedajo
na dlani
zatipam njeno utopleno telo
in se zarijem v svilnate lase
gledam v njene oči
hladne kot drobni leseni naplavec
črn od starosti
in prepojen z njenim valovanjem
valovanjem ki sem ga ljubil kot
svoje oživljanje
moje roke onemijo
ob tvojem truplu

okitil z mladim gabrom
opil se s tvojim hrbitiščem
vzbrstele moči greha
ti mati
ti ljubica

naskočil sem te
kot jelen košute
položil v ognjišče
kjer je zeleni gaber
rdel kot mladi zmaček
ko se ti je navel trebuh
in si v pričakovanju
visokega meseca bolel
sem te vzel

kot mladi bog
sem okrvavljen stopil
skozi gabrov dim
očiščen in maziljen
pozabil sem besede dvorjenja
poslednjič sem tehtal
vlažnost tvoje divjosti
hotnost tvojih
žilnih rogljičev
imel sem moč zemlje
in zvitost reke

vrnil sem se v kolibo
in te položil v prazno
vrbovje moje postelje
odstranil sem znamenje
rodovitnosti
izpil sod tvojega mleka
in se očistil z mladičem
z izsušeno žilo sem si
podvezal mošnjo
in
označil mesto tvoje smrti

trgam meso polno
ljubezenskega vonja
dim ognjišča me oblači
v tvojo rožnato rebro
moja si
ubil sem te
dišim po krvi
dišim po tvojem telesu
po ljubezni

VIETNAM V AMERIŠKI PROTESTNI PESMI

Pesem je sredstvo upora. Ne čisto vsaka, saj je veliko npr. ljubezenskih pesmi. Toda (ne samo) ameriški tako imenovani »ljudski pevci« (folksingers), kot sta bosonoga Joan Baez in Bob Dylan, pišejo in pejejo drugačne pesmi, polne upora proti vojni, nasilju...

z mrtvim kapetanom...
Na koncu Seeger poudari bistvo: ... Vedno, kadar berem časopis, se mi vrne ta stari občutek. Do kolen smo v blatu, ta kratek pa nam ukazuje iti dalje...

Najnovejše ameriške pesmi z vietnamsko temo niso v tem času bogve kako znane, ker jih ameriška RTV bojkotira. Oddaja le pesmi s provokativno snovjo, npr.: »Balada o zelenih baretkah« (to so specialne in najkrutejše ameriške enote), peje Barry Sadler, ter »Zelim si, da bi bil tukaj, prijatelj«, peje Pat Boone (!). Poleg teh pridejo v program radiodifuzije ZDA le pesmi, ki so proti vojni nasploh (npr. Barry McGuire — »Večer pred uničenjem«), in seveda »šlagerji« z drugačno, nevtralnno vsebino.

Polemika o cenzuri se je ponovno razplamtela zaradi pesmi Joan Baez. Pred nedavnim niso članice organizacije »Hčeri ameriške revolucije« dovolile peti tej pevki v njihovi dvorani. Zato je Joan Baez pela zunaj, pod Washingtonovim spomenikom, in to za 30.000 ljudi. Pela je »Nevesto iz Sajgona«. Ta pesem je najbolj razširjena med tovrstnimi. Tiskana je v najnovejšem albumu Joan Baez, ki so ga že v prvem mesecu prodali 150.000 izvodov! Kar je dvakrat več od skupnega števila izvodov kakršnegakoli albuma pesmi proti vojni v Vietnamu.

Druge pesmi spadajo po trditvi poznavalcev med čisto propagandne: prevladujoči ton je sarkazem, in to vse od zajedljivega humorja do strupenega žolča. Ena izmed najbolj žolčnih pesmi je »Napalm« Malvine Reynolds:

Luci Baines, ali si kdaj videla napalm?
Ali si sploh že videla otroka opečenega z napalmom?
Ko zagori, gre meso od kosti...
Tako se dela z napalmom...

Pesmi, ki odkrito napadajo uporabo napalma, je več, vendar so tudi zaradi cenzure manj znane.

Obstajajo še »šaljive« pesmi o vojni, njihov humor je le zunanji, čedalje manj jih je, zato pa je humor tem bolj črn, kajti konflikt se izostruje. Najduhovitejša satira je pesem Toma Paxtona »Lyndon Johnson je rekel narodu«:

Ne bojte se eskalacije, trudim se, da bi bili vsi zadovoljni, saj to v resnici ni prava vojna. Poslali jih bomo še petdeset tisoč, da pomoremo Vietnamu rešiti se Vietnamcev...

Isti ton, čeprav malo okruten, ima naslednja: — Fugsova pesem:

... Če jih ti prvi ne boš ubil, bodo to storili Kitajci. Če nočeš, da bo Amerika druga violina, potem ubijaj, ubijaj, UBIJAJ ZA MIR!

Tarča satire je tudi regrutiranje novakov za Vietnam. Pesem Arta Guthrija (ta je sin legendarnega ameriškega folksingerja Woodyja Guthrija) opisuje regruta, ki simulira, da je manjak. Na ta način je novak hotel pretentati regrutno komisijo, toda ta ga je poslala k psihiatru. Večina pesmi je dolga pripoved:

Au, najvažnejša je čista vest!

... vprašal je »Kaj je z vami?« Rekel sem »Zelim ubijati, želim ubijati... Želim videti kri in kri — in žile in mišice v svojih rokah! Trgati meso, jesti mrtva, zgorela telesa. Želim ubijati, ubijati, UBIJATI!« In on začne peti z mano in stopi na stol in zavpije »Ubi, UBIJ!«. In pripne mi medaljo in pošlje me dol in reče »Ti si pravi fant za nas!«... Med najnovejšimi pesmimi, ki nastopajo proti regrutaciji, je naslednja:

Ne grem v Vietnam, Vietkong je isto kot jaz, ne grem v Vietnam, ker je US Army Klu Kluks Klan, BREZ OMAHOVANJA, TAKO JE TREBA, ne grem, nočem, ZA VRAZJO MATER, NE!

Pesem izredno plastično ponazarja občutek upora in bes mladine, ki sežiga svoje pozivnice za nabor, se pretepa s policijo, se udeležuje protestnih pohodov, gladovnih stavk, piše in nosi uporne transparente ali pa kratkoma dezertira. Kot rezultat tako močne opozicije so se pojavile nove pesmi, ki bolj ali manj izražajo tudi bistvo in način protesta ameriške mlade generacije. Le-ta ima različna mnenja

Hey! Hey! LBJ, how many kids will you kill today?

o vojni, njen pacifizem ima nešteto variant. Zato je veliko gibanj, ki nastopajo vsako zase, po svojih konceptih. Splošne, skupne revolucionarne organiziranosti ni. Zato tudi ni pesmi, ki bi bila lastna vsem mladim, ki bi vse potegnili za sabo v skupen upor proti vojni.

kovač vojnin - chubby

Poglejte tja, na tisti otok tam sredi oceana, kjer gradijo letališče in bar za Marsovce. Ti kreteni so čisto pozabili na javno hišo! (psihična melodrama)

Nastopajo: Invalidi
I. in hrati edino dejanje

Invalid brez nog:
»Sovražim to mesto neonskih luči in trolejbusnih kablov. Sovražim ta kraj kjer se stekajo železnice in ceste in reke in zrak in morja in gore in oblaki. Sovražim ga in ubil ga bom!«

Drugi invalid brez obeh nog
»In če razmišljam o problemu atomske vojne se mi vse skupaj sploh ne zdi neumno. Po svoje je prav zanimivo. Poglejte samo Hirošimo.«

Ali pa Hirošimke!
Saj vendar ne boste zanikali da je ženska z razparanimi prsmi ali pa brez njih, zanimivejša od ženske, ki je v vseh pogledih normalna In matere!
Kakšno presenečenje je to ko namesto poševnookoga Hirošimca rodijo troglavega kretena ali tronogega kretena.«

Invalid brez jezika molči in bulji v muho, ki obletava svetilko.

Invalid brez ene roke:

»Drek pa naša tobačna industrija! Ze spet so se podražile cigarete!«

Invalid brez obeh nog:

»Sovražim ta kraj mojega rojstva mojega otroštva moje mladosti moje starosti moje sreče moje nesreče moje družbe moje samosti moje zadovoljnosti moje nezadovoljnosti moje svetlobe in moje teme. Sovražim ta kraj, ki je v meni, ki je jaz, Sovražim ga in ubil ga bom!«

Drugi invalid brez obeh nog:

»In zakaj za vraga ne bi bilo atomske vojne? Mar ni škoda denarja, Invalid brez jezika molči in bulji v muho, ki obletava svetilko. ki je šel za letala in ladje in podmornice in rakete. Saj vendar ne gre, da bi denar metali v smeti.« Invalid brez jezika molči in bulji v muho, ki obletava svetilko.

Invalid brez ene roke:

»Drek pa naša tobačna industrija! Ze spet so se podražile cigarete!«

Invalid brez penisa:

»Vse kurbe pred puško! Je, kar vse dajmo pred zid! Se prej pa tristooseminšestdeset dedčev čez njih. Naj počrkajo prasice! In moja naj bo prva! Se jaz bi jo podrl, če bi mogel! Ampak vsaj ustrelil bi jo lahko! Pa samo rekel sem ji: Lži mi ga! Ona pa bup! pa me ugrizne. Prekleta prasica! Pizdo bi ji zašil!«

Invalid brez jezika molči in bulji v muho, ki obletava svetilko.

Invalid brez ene roke:

»Drek pa naša tobačna industrija! Ze spet so se podražile cigarete!«

pomečimo vse bombe pogledimo vse muhe podrimo vse kurbe pokadimo vse cigarete.« Invalid brez jezika molči in bulji v muho, ki obletava svetilko.

Invalid brez ene roke:

»Drek pa naša tobačna industrija! Ze spet so se podražile cigarete!«

Invalid brez nog:

»Sovražim ga in ubil ga bom, to prekleto gnezdo!«

Drugi invalid brez nog:

»Bombe, moje bombe! Zakaj ne mečete lepih bomb? Mečite bombe! Bombe, moje bombe!« Invalid brez glave: »Rože, dajte mi rože! Lepe rože! Posadite rože na moj vrat!«

Niko Župan

MAKE LOVE NOT WAR

pridigajo beatniki iz vseh svetovnih obal Ljubite se in ne vojskujte se pridigajo razni farji po svetu in vsaka ameriška četa ima v svojih vrstah vrliga kurata skoraj brezspolnika z vso dušo vdanega gestu Make love not war

Ubijajmo morimo delajmo otroke da bomo imeli kaj za morit ko pride čas proklet čas ubijanja

Pozabljamo na trenutke ko si bomo prej ali slej pogledali v oči ter se vprašali si pošteno živeli

Toda za njih mislijo drugi Kam leti mina Dobjilo le komando to in to in pritisnejo na sprožilec

Srednjem vzhodu Nihče nič ne stori Najpogumnejši nosijo mržnjo v sebi ko mrho stojijo ali pa leže pred obzidji ambasad ali pa nosijo značke z napisom ki je postal banalen Make love not war

Proklet naj bo dan in tisti ki si je vojno izmislil Tisti ki je na svetovnem uradu

patentiral mržnjo zavist in umor kajti vsaka vojna je umor dvojen umor Umor tistega ki ga ubiješ in dobrega v sebi

Blatne podmornice prave zavesti so crnilce naselile v trsuji Vietnamu Sklonimo glave kot nas učijo in mrmrajmo Dol z vojno v Vietnamu Yankee go home kajti slavimo teden solidarnosti z bojem Vietnamskega ljudstva

Ena sama puška stane več kot porabi povprečna vietnamska družina v enem letu

ŽALOSTINKA ZA ČRNEGA ORFEJA

Črn si črn fant da bolj črn ne bi mogel biti ampak po žilah se ti pretaka rdeča kri kot meni ali njemu

Črn si črn fant ampak pod kožo imaš prav tako pogum kot jaz ali on ko tečeš krogom naproti rješ po blatu med trsjem in si koplješ globok grob Le oči imaš bele in diani Ker tvoje oči so žalostne in pošteno in ker tvoje diani znajo božati jazzovske strune in napete prsi Evridike

Rodil si se prav tako kot jaz ali on in prav tako so ti pognali prvi zobje Pretepal si se po Brooklynu in bil srečen ali pa žalosten kot jaz ali on

le da si črn kot pravi sin SONCA

Umrli boš kot bom jaz in vsi in pod zemljo bodo postale tvoje kosti bele kot sneg in nikdar več ne boš črn ne jaz bel Zdravo stari

Zar ti, vojniče, imaš moralne snage, da rasporiš onu zadnjo vrečo riže pred umirućim pogledom izglednole porodice? Koronovac Zarko, 8. r. Osijek

A ti, Evropo, šutiš...

A vi predsednjici, kraljevi, carevi, što mislite vi. S. K. ekonomske škole iz Karlova

Nekega dne mi je mama povedala, kako je, ko je vojna. Ivanšek Janja, 6. r.

Otrovali bi hranu. Išli bismo bosu. Mihovilić Zdravko, 2. r.

Ja bih poginuo u ratu. Jurina Josip, 2. r.

Ja nebi hteo da ubiju druga Tita. Mi smo veseli kad nema rata. Seroš Ivica, 2. r.

Invalid brez glave:
»Odrtažimo vse glave pogriznimo vse klince lansirajmo vse ladje zašijmo vse pizde sestrelimo vsa letala porušimo vsa mesta potrajajmo vse kable rojajmo samo kretene in spačice

Otrok ali panj ženska ali porušena hiša Vseeno

To prokleto posrano vojno moraš ljubiti ker tako pravijo tisti za varnimi zidovi pa naj bo to vojna v Vietnamu Boliviji ali pa na

FAHRENHEIT 451

Običajno gledamo svet kot razdeljen na dve polovici, ki predstavljata dva ekstrema. Vojne, pravimo, so zakon sveta. Nasilje, pravimo, je od vedno in za zmeraj. Ni bilo sistema brez nasilja in ga ne bo. Posameznik družbi daje, zato da lahko sploh eksistira. Ob tem se razoseblja. Uničuje. Razbija na koščke nečesa, kar sploh ni več človek.

Ena od dveh polovic so sistemi svobode in enakosti. V takem sistemu so si vsi ljudje bratje, vsi se imajo radi, so eno telo, ena misel, ena roka. Mnogo pa je posameznikov, ki ne morejo postati nekaj občega, samo delec nečesa veličastnega. Ti posamezniki — v svoji neverjetni egocentričnosti — ne verjamejo splošnim načelom na besedo tistih, ki so si načela izmislili. Ti ljudje postanejo sovražniki ljudstva.

Druga polovica so tudi sistemi svobode in enakosti, toda svobode in enakosti drugačne vrste. Naj uspeva posameznik, naj si za denar kupi srečo na tem svetu, naj misli, da je svoboden, da lahko za denar kupi tudi ljubezen, da za denar lahko napolni svojo praznino in odkupi svojo neznanost in nezmožnost, napor v takem svetu je blaznost, zato je to svet popolne avtomatizacije, nezmotljivega funkcioniranja, kjer vse deluje, kot bi navil uro, kjer vi svetu dajete življeje, svet pa vam vrača predmete. Sreča v tem svetu sploh ni vprašanje. Ta svet je podoba naših tihih večernih želja, toplih tropskih sipin, fantastičnih strojev, strojčkov in naprav, ki delajo »v službi človeka in zanj«, ko vas vsak v predmet vloženi dolar stane stokrat in tisočkrat manj napora, to je svet izobilja in udobnosti. Uporniki so tudi v tem svetu sovražniki ljudstva.

Ljudje pač vidimo tisto, kar hočemo videti. Nato razumemo tisto, kar vidimo, tako, kot hočemo razumeti. Če hočemo, vidimo samo oba ekstrema. Če hočemo, razumemo, da sta ekstrema le nasprotna — a neodbijajoča pola kontinuma. Pomembno pa je, da sta oba pola osnova »za krasni novi svet«.

Truffautov film Fahrenheit 451 je podoba sveta, takega sveta, kot je, in ne takega, kot bo. Truffaut je sestavil obe polovici: tehnokratizem s funkcionalnostjo in lažni humanistični kolektivizem tovarništva. V svetu, kjer so vsi enaki, že od nekdaj ni prostora za take posameznike, ki mislijo več, kot je potrebno. V svetu, kjer lahko prodaš sebe za en milijon, sebe in ženo za dva, vso družino z otroki vred pa za tri, ni potrebno mnogo misliti. Zato mora Montag knjige zažigati.

Montag torej zažiga knjige, ker tovariši, ki bodo knjige brali, ne bodo več tovariši. Montag pa je radoveden, a radovednost ni več normalen pojav. Ljudje v svetu popolnosti ničesar več ne potrebujemo in je vsaka radovednost popolnoma odveč. Bere knjige. Upre se in namesto knjig zažge predstojnika. Zda pa seveda ne more več eksistirati kot del družine, Montag postane intelektualec (če uporabljamo to, zadnje čase zaničljivo besedo) in svet ga izvrže, Montag je zločinec, ker je ubil predstojnika. Montag je tudi »miselni zločinec«, saj je bral knjige.

Uporniki imajo običajno občutek, da se bojujejo sami. Montag pa ni sam. Nekje, kjer civilizacija vendar še ni tako popolna, je še mnogo ljudi, ki so brali knjige in so se izločili iz sveta. Tu najde Montag varno zavetje. Toda upornik Montag je vseeno umrl. Ti ljudje, pregnani iz mehaniziranega sveta — mogoče v Sibiriji, mogoče na Novi zemlji, mogoče le na mestnem obronku, samo čakajo. Čakajo, da se bo zgodilo. Njihova naloga je le, da ne pozabijo, da v človeški spomin za večno zapišejo besede izročila, da izpopolnujejo in ostajajo v krogu svoje strokovnosti. Dejstvo, da je svet tak, kot je, je za »žive knjige« sprejemljivo. Vloga posameznika v vsem dogajanju in gibanju je kot kaplja v morje. Upor posameznika je kot klic vpijočega v puščavi. Tudi v svetu knjig so stiki le površni in brezosebni. Tudi tu so ljudje vrsta predmeta, to je svet erudicije, brezplodno naloženo izročilo zgodovine.

Prej je bil Montag sestavni del nasilja, ki je uničevalo knjige.

Zdaj je knjiga. V obeh polovicah sveta igra pasivno vlogo. Rezultat njegovega prehoda iz ene polovice v drugo je upor, posledica tega upora pa nepotrebna žrtev. Montag sveta ne bo spremenil in ga tudi ne želi spreminjati.

Truffautov film se tu konča. Ker lahko svet razlagamo tako, kot ga hočemo razlagati, je odgovor na vprašanje, kaj nam je film povedal, popolnoma poljubno.

V vseh primerih svojih odločitev pa se moramo odločiti o dveh stvareh: ali ostanemo del družine ali pa sé upremo. Ali podležemo človeku prirojeni konformnosti, ostanemo pri kriteriju materialne koristnosti in se odločimo za ekvivalentno izmenjavo: mi svetu sebe, svet nam predmete. Lahko pa se poizkušamo ob filmu zagroziti — z zavestjo, da sta usodnost in nespremenljivost zakona sveta. Poizkusiti ne pristati na dejstvo, da smo žive knjige. Poizkusiti doumeti svet v njegovi kompleksnosti in ne le v dimenziji dveh negativnih polov. Ne odmeti z živim telesom v strahu pred občutkom osamljenosti in izoliranosti. Kajti tesnobe se tudi s svetom kupljenih in prodanih predmetov ne moremo znebiti.

Truffaut nam je pustil proste roke. Pristanemo na svoj svet. Tak je, kot je. Človeška zgodovina je zgodovina nasilja. Za enega genija desetisoč življenj. Toda mi imamo samo eno življenje.

Potem sta nam o našem jutri že mnogo povedala Huxley in Orwell.

Lahko pa ne pristanemo na svoj svet. Ostane občutek izolacije in osamljenosti. Naš jutri se spreminja v vprašaj.

Sam izbiram neznanoko.

Peter Vodopivec

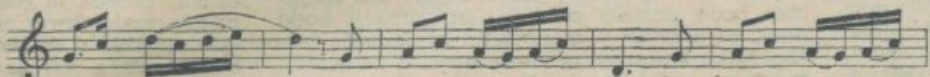
1. QUA CẦU GIÓ BAY

QUAN HỌ BẮC NINH

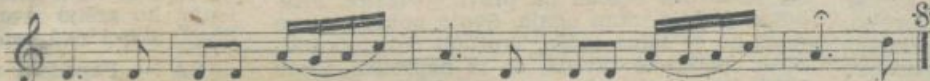
Andante-Amoroso

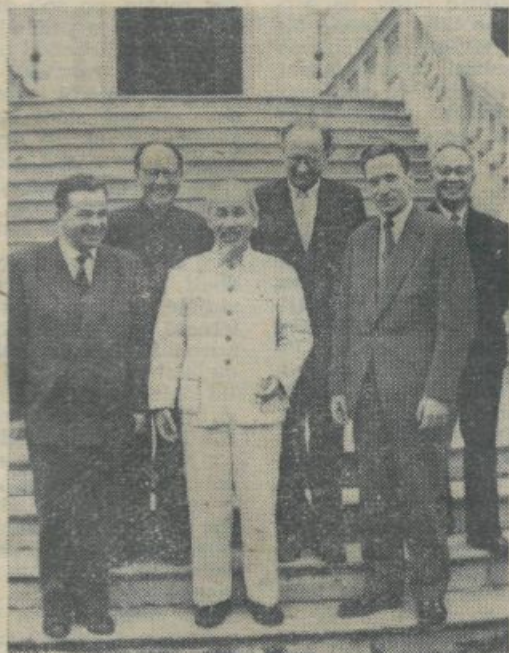
I Yêu nhau cõi áo ôi a cho nhau, về nhà đời rằng cha đời
II Yêu nhau cõi nhẵn ôi a cho nhau, về nhà đời rằng cha đời
III Yêu nhau gói nón ôi a cho nhau, về nhà đời rằng cha đời

mẹ ơ ơ — này a đi a qua cầu này a đi a qua
mẹ ơ ơ — này a đi a qua cầu này a đi a qua
mẹ ơ ơ — này a đi a qua cầu này a đi a qua

cầu, tình tình tình gió bay, tình tình tình gió bay Yêu.
cầu tình tình tình đánh rơi, tình tình tình đánh rơi.
cầu tình tình tình gió bay, tình tình tình gió bay.

(KO JE ŠLA ČEZ MOST, GA JE ODNESEL VETER)

Ljudska pesem Bac-ninha
(Severni Vietnam)

Svojemu ljubemu je dala svoj plašč;
Doma je rekla mami in očetu:
Ko sem šla čez most, ga je odnesel veter...

Svojemu ljubemu je dala prstan;
Doma je rekla mami in očetu:
Ko sem šla čez most, mi je padel v vodo.

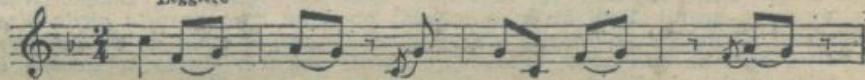
Svojemu ljubemu je dala svoj klobuk;
Doma je rekla mami in očetu:
Ko sem šla čez most, ga je odnesel veter...

2. RU' CON

ĐIỀU « LỖ GIAO DUYỀN »

DÂN CA NAM-ĐỘ (Chợ-lớn)

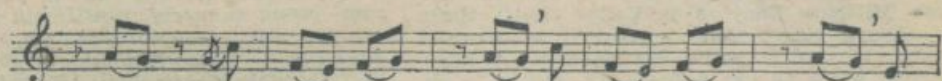
Leggiero

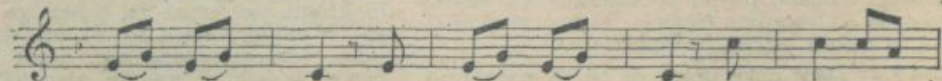
Gió mùa thu mẹ ru (mà) con ngủ.

Năm (ơ) canh cháy. Năm (ơ) canh cháy, thức đó vira

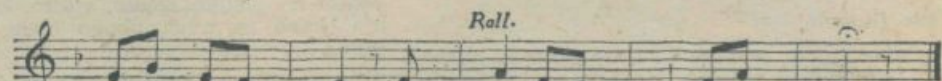
năm. Hỡi chàng, chàng ơi! Hỡi người người ơi! Em

nhớ tới chàng. Em nhớ tới chàng. Hỡi nín nín đi

con. Hỡi ngủ, ngủ đi con! Con hỡi mà con hỡi, con

hỡi, con hỡi con hỡi, con hỡi, hỡi con.

(SPI, OTROK MOJ)

Ljudska pesem
(Južni Vietnam)

Spi, otrok moj, spi!
Jesenski veter piha,
Vseh pet straž noči
Tvoja mati še ni zatisnila očesa.
O moj soprog, ali veš, da mislim nate?
Ne joči, ljubi;
Spi, otrok moj, spi!

KONGRES

Samson, profesor medicinskih ved, rektor Univerze
 Jakob, profesor fizikalnih ved, predstojnik Inštituta za fiziko
 Vincent, predsednik Univerzitetnega sveta, revolucionar in
 politik
 Just, inženir kemije, sekretar Univerzitetnega sveta, politik
 Benjamin, pisatelj, politični aktivist, član Univerzitetnega
 sveta
 Gabriel, docent filozofije
 Klement, biolog, znanstveni sodelavec Inštituta za biologijo
 Damjan, sociolog, zaposlen kot mizar
 Tereza
 Katarina
 Profesorici
 Profesorji
 Poročevalci

sarstvo kot dihur na kure, bo z največjim užitek
 ukinil tudi tega. — Vendar resno: treba ga je usta-
 viti, sicer bo kongres in vse nas strl pod sabo. Jaz
 bom poskusil. Nocoj grem k študentom, pri njih je
 temperatura zaradi aretacij že temeljito zrasla, in jih
 bom spravil na cesto.

KLEMENT: Motiš se, Gabriel, nobenih težav te
 vrste nimam, prav gotovo ne! Nisem frustriran, zato
 mi politike ni treba in če bi zaslutil, da stoji za mo-
 jimi prizadevanji kakšna zastrta strast, — bi si jo
 priznal.

(... Na sceni dominirajo uniforme, ne izizvalno,
 a zelo prisotno. Iz velike dvorane je slišati šum mno-
 žice ljudi, scena je sicer prazna.)

KLEMENT: Špaso, minilo je skoraj trideset let,
 kar sem bil zadnjikrat v podobni situaciji, počutim
 pa se, kakor bi bilo včeraj. (Gredo v dvorano.)

BENJAMIN: Priznaj, zadevo smo izvedli blesteče,
 nadarjenost mojih mladeničev je presenetljiva. Pri-
 korakali so v dvorano, si predstavljajo, se postavili
 v krog in ustrelili. Potem pa je bil tak hudič, da je
 bilo veselje gledati. Dal sem jim še napisati nekaj
 parol, »Dol z diktaturo« in »Svoboda univerzi«. Vin-
 cent že ima fotokopije — zrl je vanje kot v prečuden
 čar.

JUST: Kot sem razumel, je predlog za suspenz
 že narejen.

Prostorskost (velikost in debelina) črk ustrežata
 sistemski metodi; prav tako različna velikost in pa
 motivika (ozadje) sicer odličnih barvnih in črno-belih
 fotografij.

JOŽE STRGAR VRTNE TRAJNICE DZS 1967

Knjigo odlikuje jasna sistematika. Trajnice so
 večkrat grupirane z različnih praktičnih vidikov. Ker
 se takšna metoda približuje statistiki, je s tem po
 eni strani dana optimalna garancija za uspešno goji-
 tev, po drugi strani pa se s takšno metodo dosega
 naravi stvari primerna objektivnost. S tem gojitelj-
 stvo kot takšno pade v odvisnost pogojev, ki jih
 diktirajo rastline. Skoda le, da knjigi manjka po-
 glavje o tako imenovanem žlahtniteljskem delu, kjer
 se omenjena objektiviteta po sili razmerij med rast-
 linami pač najbolje pokaže.

Knjiga je odeta v lep ovitek. Notranje vizualno
 gradivo pa pri fotografijah popolnoma zataja. Barvna
 tehnika je sploh pod kritiko. Lepše (čudovite) barvne
 fotografije je moč najti v kateremkoli katalogu nem-
 ških in holandskih vrtnarjev. Nikjer ni rečeno, da so
 črno-bele fotografije fotografsko slabe. Toda za tema-
 tiko, kot so vrtnice, so gotovo neprimerne. Fotogra-
 fije poznavalca ničesar ne pomenijo, ker rast-
 line pozna. Nepoznavalca pa takšne fotografije ne
 morejo navdušiti, ker so premalo privlačne, niti si
 z njimi ne more veliko pomagati, ker rastlin na pod-
 lagah teh fotografij ne more identificirati. Črno-bele
 risbe, četudi so privlačne, takšne identifikatorske
 vloge tudi ne zmorejo. Takšna nepopravljiva škoda
 v pogledu vizualne komunikacije naj bo naslednjim
 napovedanim knjigam prihranjena.

GOBE V KNJIGI PLAMEN & POGAČNIK OHO

Skozi luknjo v ovitku vidimo v knjigo. Skozi luk-
 nje na straneh vidimo ovitek.

Risbe so natiskane. Pesmi so natiskane. Krogci
 so nalepljeni. Nalepljeni krogci so pobarvani. V luk-
 njah ni papirja. Luknje so manjše od pobarvanih
 krogcev. Skozi luknjo vidiš barvo. Barva je v krogcu.
 Za luknjo je papir. Na papirju je črta. Črta je na-
 črtana. Prva beseda pesmi je ježek.

Knjigo priporočamo mamicam za malčke.

VINCENT: To je zame premalo. Jutri, na seji
 kongresa ga bodo vrgli z univerze. Vrgli ga bodo
 z motivacijo, da je moralno zavržen in strokovno
 ničvreden. In on bo javno priznal! Naj mi plačajo
 streljanje med študenti in svoje anarhistične ambi-
 cije na kongresu! — Just! Vso akcijo pa boš vodil ti!

SAMSON: Oprostite, prosim? Da. — Prihajam,
 dragi spoštovani predsednik, ker me je pravzela
 skrb in me preganja dolžnost. — Prav nič nečastnega
 ni, upam, v priznanju, da je tisto, čemur sem do
 zdaj živel, naša univerza. Ona je žarišče naroda, je
 vir neugasljive dušne moči, in vroče jedro vsega sno-
 vanja. Ne zamerite mojemu čustvu. Vselej sem razu-
 mel to plemenito ustanovo kot zakladnico narodove
 vsebine, ki naj kot plodni zgled spodbuja in vodi
 za roko vse, kar prihaja. Skratka, bila je zame stalno
 v spreminjajočem se in hkrati živo v vsem, kar umira,
 tradicija in jutrišnji dan v enem. — Danes, spošto-
 vani, pa raste v meni strašen občutek, da je prav
 njen plemeniti pomen, kakršnega narekuje sama
 narava življenja, v nevarnosti.

VINCENT: (Benjaminu): Ti pojdeš! Sporoči Sam-
 sonu, da njegove ostavke nikakor ne sprejemem.
 Obdelaj ga. Reci mu, menda ima sina nekje pri
 etnologih — reci mu, da je zanj prosto mesto v ko-
 misiji UNESCA, za pet let gre lahko na Japonsko.
 Če pa stavec ne bo razumel, lahko mu poveš, si ne
 bom pomišljal, streti ga, da niti cunja ne bo ostala
 od njega! Ne sme odstopiti, slišiš!

VINCENT: Praviš ječa! Dragi moj, kje so časi,
 ko so nas metali v ječe! Verjemi, ko včasih premiš-
 ljujem vse to, najbrž zame ni bilo bolj jasnega, prav
 z ekstatično močjo nabitega časa. Verjameš, kadar
 sem korakal v mučilnico, je sijal v meni tak žareč
 srd, da se mi je zdelo, kakor bi fizično gorel. Vsak
 udarec z bičem je razveljalo mojo strast in stokrat
 potrdilo mojo pot. In pozneje, na bojišču, vsaka noč
 gladi in smrtne zone — povem ti, bilo je tako moč-
 no, da sem se včasih, ko sem streljal, prišel k zemlji
 in sem celo njo čutil živo, celo v zemlji sem čutil,
 kako ji bije srce. — Vrag, zdaj pa je postalo vse tako
 zaganano in polno neprosorne snovi. — Obdan sem
 od sovražnikov kakor merjasec od psov!...

JUST: Jok, prijatelj, tudi s tem me ne boš ganil!
 Jaz vem kaj bolj učinkovitega. Moja naloga je spu-
 stiti ljudi v areno! Spustil jih bom v svet, naj ga
 spozna, naj primejo stvari v roke, naj že enkrat
 svet imajo! Jaz vem: Clovek, ki se ukvarja s stvarmi,
 je edini stvaren in ve za dimenzije problemov. Dosti
 imam teh prisiljenih švadronerjev, nam so potrebni
 angažirani ljudje! (Se ohladi.) Sicer pa, žep je žep,
 kaj bi filozofirala. Oblast, ki je posredna in deluje
 preko stvari, je edina funkcionalna.

IVAN T. SANDERSON

SESALCI

ILUSTRIRANA ENCIKLOPEDIJA ŽIVALI — MK 1967

Kakor do danes vsak prirodopis, je tudi to delo
 pisano tako, da skupnemu sledi posamezno. Seveda
 ta padec ni hipen in enostaven, ampak je sistemati-
 ziran po teh dveh limitnih spremenljivkah, vendar
 tako, da je kriterij nastajajočega sistema »tisto v
 okviru različnega«. Primer iz uvoda: »Lev spada naj-
 prej k kohorti Ferungulatoz (zverokopitarjev), v ka-
 teri so zajete zveri in kopitarji, ki filogenetsko izha-
 jajo iz istega izvora, potem ga uvrščamo v nadrazred
 zveri, dalje v red mesojedcev in naprej v podred
 kopenskih zveri. Ta se deli na dvoje naddružin,
 v psom podobne in mačkam podobne živali, katerim
 seveda pripisujemo leva in sicer družini mačk, ki je
 spet razdeljena na več poddružin, v kateri so prve
 Pantherinae ali velike mačke, kamor spada lev, v njej
 je poleg različnih vrst, npr. Panthera tigris, tiger, in
 Panthera pardus, leopard, tudi vrsta Panthera leo,
 lev. Naposled je vrsta razdeljena še na štirinajst različnih
 podvrst.«

»Sesalci« bi pomenili novost v prirodopisu, ko bi
 bili razvrščeni po nasprotnem sistemu, tako da bi bil
 kriterij »tisto različno v okviru istega«. Pri sedanjem
 načinu pristopa k materiji materija sama ni obde-
 lana tako, kot se ponuja, ampak tako, kot jo ho-
 čemo vzeti. Na tak način ostane tako eminentna
 knjiga, kot so »Sesalci«, brez opisa in prikaza štiri-
 najstih različnih levov. Ob predpostavki, da je priču-
 joče delo najboljšo, kar trenutno znanost v takšni
 obliki nudi, odpade domneva o nepopolnosti tega
 dela. Pač pa je potrebno preveriti domnevo, da je
 biologija kot znanost nezainteresirana za metodično
 »različnost znotraj istega«. Ocenimo te domneve iz raz-
 logov previdnosti prepuščamo strokovnjakom. Res
 pa je, da je v poljudni literaturi to področje prepu-
 ščeno amaterjem v raznih edicijah za praktično rabo.

V krog navedene problematike je ujet tudi človek
 (Homo), o katerem po avtorjevih besedah »v tej bio-
 loški knjigi ne moremo in nečemo govoriti.« Opisi
 in prikazi t. im. ras, ekvivalentnih podvrstam, bi v knji-
 gi o sesalcih ne smeli izostati. Čeprav je človek s sta-
 lišča biologov »nepoznana bitje«, nedvomno sodi v
 ilustrirano enciklopedijo, pa čeprav v enciklopedijo
 živali.

Pohvale vredna je avtorjeva zadržanost pri upo-
 rabi človeku namenjenih izrazov (kot so v npr. pri-
 devniki muhast, vesel in podobno); vsi takšni izrazi
 so v navednicah.

BIBLIOGRAFIJA ZALOŽBE MLADINSKA KNJIGA 1945-1965 MK 1967

Avtorja Bibliografije sta Nada Prašelj in
 Bogomil Gerlanc. Knjiga je izredno lepo
 opremljena. V poglavju V. (Imensko kazalo)
 zasledimo pod rubriko »pisatelji, prevajalci,
 uredniki, izvajalci in režiserji« pod različnimi
 črkami različno število osebnih imen na do-
 ločeno črko. Tej rubriki ustreza v naši tabeli
 prva kolona števil. Druga kolona ustreza ru-
 briki »ilustratorji, opremljevalci, fotografi in
 tehnični uredniki«.

A	46	9
B	126	28
C	45	9
C	22	4
C	4	1
D	71	19
D	2	0
E	15	3
F	44	13
G	91	23
H	52	15
I	12	0
J	51	15
K	195	40
L	69	16
M	136	22
N	37	4
O	27	11
P	120	35
R	58	20
S	135	41
S	62	9
T	58	13
U	15	1
V	68	16
X	1	0
Z	34	7
Z	20	4
W	24	3

Iz primerjave obeh kolon je razvidno raz-
 merje med besedo in sliko, literaturo in li-
 kovno umetnostjo, kakor se je to razmerje
 zavestno in nezavestno v teku 20 let izobliko-
 valo pri založbi MK.

OSORNI BIKEC MARKEC

I. UGLEDATVE

Zgaja se v gorah in metežu peščenega viharja, mraz, a notri kože: pomeni zadajstvo in predmenojstvo.

Dekle, ki se imenuje Eleonora ali kaj podobnega, leži na postelji, razkoračena, da nogi s krlom malo nad kolena pomenita A. Pri tem, ko leži vznak, sloni večji del njene teže na zadnjici in komolcih, toda nekaj še na lakteh in dlaneh, ki pa držita stik z rogoznicoo le ob linijah mezincev, zakaj v resnici sta razprti, kot je značilno pri mimiki trenutnega nelastništva ali pri gesti hipnega, nenadnega začudenja v nevednosti.

Ob južni steni stoji peč, ki pozneje odigra važno vlogo, vroče okovje vratc za nalaganje kurjave povzroči na dlani, ko se ta neprevidno prisloni, odtis vpečenega vzorca: morda slučajno, v obliki A.

Povezava med ležečim dekletom in opeklino je več ko logična, očitna in bodeča je. Prida je.

Eleonora se smehlja medlo kot La Gioconda; primerjava je primitivna, a učinkovita, kajti oni smehljaj je v spominu mnogih osamljenih in zapuščenih, zgrbljenih in potepanih —

Nasmeh ne pomeni niti osamljenosti in ne zapuščenosti: tudi tega ne pomeni Eleonora sama, ki se kar naprej smehlja in zre. Kadar ji postane v tej drži moreče, vrže glavo še nekaj vznak, da se lasje povaljajo na blazini zadaj. Prav tam pride očitnost, pripovedujoča: Ti lasje niso svetli ne blond ne modri, kot bi človek menil ob njih padanju zdol od sonca ožganih ramen, temveč so temni; posebno še zdaj, ko se težko naslanjajo na do modrega belo platno blazine, ki tu pa tam zabliska med posameznimi prameni.

V koči so mimo dveh še tri osebe, dve ženske in ena moškega spolovila. Vse strmijo v edino ročno uro, kar pomeni, da ugotavljajo lastnost trenutka. Svojestvo tega trenutka je toliko in toliko stopinj in minut in sekund, ki jih kaže po en kazavec, a ne krat dva, račun je dosti bolj zapleten!

Eleonorin smehljaj pomeni le eno: povabilo z željo; slo.

Oseba, kateri vse to kaže, je Svabič Marko, Kadilnikova 5.

Ko žuželka — morda muha — vsili prostoru krog, se sliši brenčanje; če je frekvenca zvoka višja, pomeni, da leti zastopnik-ca hitreje, in s tem tudi, da vihti letalna krilca pogosteje. Ko leti že zelo hitro, je slišati nekaj najvišjega zvoka le ob oddaljevanju, kar je potrdilo Dopplerjevega efekta..

Trenutku gre poiskati popolnost, kajti s tem, ko trenutek je, ima svojo popolnost: treba jo je odkriti. Ker je trenutek celotnega vesoljstva, pomeni, da mora prav slednje poiskati slehernemu delčku sebe in svojega časa nekaj svojega, česar vsega vsota bi mogla biti popolnost danega trenutka.

Hiša ima okno, edino. Skozenj sili rumenost peščenega viharja, kaj drugega ne. Uspešna primerjava je, ko sili skoz lino podmornice le modrina vodá.

Peščeni vihar v gorah utegne biti laž, kolikor ni okolje dogajanja izredno in le sebi specifično. (Razlaga: peščena puščava v svoji rumenosti in zadušnosti — nato selitev tečajev.)

Trojica venomer ugotavlja dejansko ime trenutka, oseba moškega spolovila meni, da bi bila potrebna še najmanj ena ročna ura, tako bi se mogla vselej ugotoviti aritmetična sredina pokazanih časov. Ostali dve osebi se strinjata, a iz solidarnosti pripominjata, bolje vsaj še tri časomerivce.

Eleonora ljubi. To je neizpodbitno, kajti pred nekaj trenutki, ko se še ni bila prisilila v opisano pozo, je dejala — op.: kar je moč tudi dokazati: LJUBIM TE. Izgovorjeni zlogi so držali osebi pri peči, ta se slej ko prej imenuje Marko Svabič.

Tedaj je šla Eleonora mimo sedečega telesa in osebe, ki česa podobnega uradno kajpa ni mogla pričakovati. (Drugače je bilo seve v najskritejši intimi tega človeka; da je Eleonora istemu vdana) Dekle je stopila mimo in izrekla polglasno, vendar dovolj polglasno, da so zvoku ugotovili pomen tudi ostali ljudje v prostoru. Nakar je napravila še en korak in se zvišala, v zraku obračajoč svoje telo

vrgla na posteljo, da je slednjč obtičala v opisanem položaju.

Osebi ob peči godi in laska nastalo vzdušje.

Muha, ali kaj pač, obleti prostor, tokrat v elipsi, hitrost pa je pojenjujoča. Logični razplet bi pomenil spiralasto spuščanje navzdol, vendar žival znova požene hitreje in prav v nasprotju z logiko odleti v desni nepravilni spirali proti stropu. Tam ne sede nanj.

Primerjava trenutek — točka je veljavna. Hkrati je znanstveno dialektična. Postavlja se, da trenutek v svoji idealni obliki nima časovne razsežnosti, kot je idealna točka nima v prostorski, linearni ali arealni. Ko pa se vsili nujnost predočitve trenutka, je potreben ukrep ali operacija: trenutek sme postati večnost.

Eleonorini nogi izginjata (vginjata) v slepem tunelu, črni votlini, ki jo ustvarja krilo. Oseba pri peči jame ugibati o obliki konca črnine, hkrati pa se zave, da je to ugibanje lascivno in odurno: a ugibanje postaja sládko, še tako daleč gre pozneje, da sladkost premami bogaboječnost k tišini. Kraka zgornjega trikotnika A pomenita stegni, ki se jasno in dražljivo bočita skoz tkanino. Mamljivost je velika, vpliva na metabolizem organizma pri peči. Natanko je razločiti mišice ob straneh in vrh stegnic, fantazija seže do perverznosti, ko ugotavlja progasto tkivo in svojsko dišečo kožo tam okoli. Kožo, ki prekriva mišičje. S tem je ugotovljeno in dokazano, da popolnosti trenutka botruje tudi sla po spolnem občevanju.

Trojica ugotavlja položaj. Kljub slovnični množini in različnosti nravi teh treh oseb je vsotno ustvarjeno mnenje popolnoma subjektivno, zakaj posredi je predmet, ki diktira takšno subjektivnost: to je ročna ura, ki je v nasprotju z zakoni uporabne materialistične filozofije v vsej svoji materialni in neživi narodi enostavno subjektivna. Dokaz tiči zunaj prostora, ki ga umetno ustvarjajo stene planinske kočje. Dokaz je v peščenem viharju in v Soncu, ki ga rumeni pesek utaplja v svoji posredni neprednosti: možno gre uveljaviti II. Newtonov zakon ($F = m \cdot a$).

Vzdušje kljub zvoku, ki ga venomer povzroča premikanje žuželkinih kril, ni in se ga ne sme označiti za brenčeče. Zakaj to bi bilo sila topoumno in šarlatansko, vsaj približno, kot bi se delo, da je avtomobil prdulja z vetrobranom. Vzdušje je nešteto, kot ga povzročajo nešteti činitelji. Pripomba, da je vzdušje peterno, bi bila umestna v primeru, če bi se ugotavljalo počutje in občutje vzdušja: v prostoru je pet oseb, ki so zmožne čutiti in občutiti vzdušje. Kadar pa je govora o vesplošnem zdušju, je potreba dialektiki in nadposredni objektivnosti na ljubo priznati, da je le-to natanko nešteto.

Oseba pri peči napravi nekaj gibov, ki niso pod popolno kontrolo zavesti; eden teh je premik desnice za nekaj širin dlani v desno, to je proti peči, natančneje — proti razbeljenim vratcom peči. Refleks organizma, ki ga spodbudi stik z abnormarno visoko temperaturo na spodnjih blazinicah desne dlani, je brezhiben, vsa roka se bliskovito umakne neprijetnosti pekočine, v nenadni bolečini se skrči tudi vse ostalo telo. Gube na obrazu pomenijo občutek: obraz je spačen v grozljivo grimaso — odraz hipnega in nepričakovane poraza. Hkrati pa prizadeta oseba pove na glas, že kar zavpije: AU. S sledečimi pomeni ta krik apogej trenutka; drži dekleta — A, opeklina na dlani — A, zdajci tudi urina kazavca kažeta kót navzdol — A, pravi višek pa zaključni zvok od le-teče muhe, visoki A po tonovski lestvici.

Ob tem postane vzdušje peterno: aktivnost ostalih štirih ljudi se usmeri v preučevanje dogodka oziroma doživetja pasivne osebe pri peči: nastopi novi trenutek, medtem ko je odšel stari po visokemu obratniku v zgodovino.

II. Veter potepuh, podaj nam roko, mesec lenuh, hitreje za nami...

Nekaj nenavadnega je v tem, kako si pripravljala posteljo k noči: ko da bo zadnja mirna noč svobodnega življenja in spanja, kot bi bilo poslednje udobje pred sledečim izgnanstvom v puste gole, kamnite pokrajine večnega mraza in sonca v polzatonu, rdečega, mrzlega sonca brez žarka toplote, svetlobe. Skoraj tako je, kot da bo ta noč poslednja človeška, s spanjem, kot da bo jutri sodba, obsodba na večno bedenje do solza vneta, ga pogleda, široko razprtih oči, tje nekam daleč,

kjer bi bila morala biti tema; rdeče sonce je rdeča luknja v golem, pustem svodu, da, čim pride malo bolj k dnu, že jame — v pekel pogled — plezati gor, nekaj prostorskih stopinj nad rob nazobčane pokrajine: krvava palačinka, utrgana biku iz gobca, na drobno posutega z bolnim spuščajem, ni res (?), ali pa klobčič rdeče pavole, prav gladke in fine, za bluže pa za tople spodnjice; KDO Vendar MORE DOKAZATI? DA V RDECI SVETLOBI OČI NE MOREJO BITI KRVAVE!

Nekaj nenavadnega je v tem, kako — trda od žuljev in odrgnin, žmuljasta in grčasta od mizerne prekladanja neskončnih skladovnic zarjavele ter nagnite stare šare od tule tja — roka spodvije robove rjuhe svežega vonja pod rogoznico, da se postelj napne kot utopljenčev trebuh... MAR NISO SPAVCI, KI NE PRENESEJO NAJMANJŠE GUBICE NA RJUHI ALI BLAZINI — NADSPAVALCI? Kajti spati pomeni živeti v skrbno ogrevanemu in zatemnjenemu akvariju, polnem lepljivega mresta in podplate žgečkajočega mulja, kar objame telo, kot bi bilo silno ljubeče nravi.

III. O, PREMISLI ČLOVEK GRESNI

Prtljaga je nared; saj ni kaj dosti, dva kovčka, eden tesno povezan z vrvjo, da bi se na poti po nerodnem ne odpiral, kar bi povzročilo mučne trenutke sramote, notri je kupček umazane bede, siva revščina; drugi je lesen, kot so jih imeli pred leti vojaki: ta se ne bo odprl. In še mreža z malico za pot: glavica čebule, četrt kile špeha in pa štruca črnega. Nato še sol in čutarica, v tej umetni žganje, ki usepa od goltanca do ledvic pekočo rano.

Ali je багаž nared, je začebljala obubožana plemkinja, vendar še vedno ponosna dama sivih let; oui madame, je raportiral družinski sluga v livreji prapradeda.

Lojtrski voz oddrda navzdol proti kolodvoru. Žmulasto kamenje tlaka se upira kotaljenju, da poskočijo i багаž i plemkinja i sluga i kočijaž: srenja!

Prekletost!

Navzdol proti kolodvoru gre: mesto je v grič.

Stanovanje je šlo na boben, na boben so šla olja vseh pradedov, vse, vse, vse.

Vlak v deželo je gosto obljuden. Videz je prebito prazničen. Zakaj ljudje z dežele se le enkrat v življenju popeljejo v mesto in tedaj se okitijo z vsem, kar najdejo doma, pri sosedih in v hlevu. Grčasti možje si tako radi pripono na prsi slepice! Zenske pa nosijo pletene košare z najlepšim petelinom v vasi. Na vlaku ljudje venomer prepevajo, in kar tjevdan se veselijo svojih srečnih dni, z veseljem hočejo blagosloviti veliki dan potovanja. Kdor le more, se obeša skoz okno, mahajo skoz okno, čeprav nikomur, morda zgolj zato, da mahajo.

Pisana množica veselja in mavričnih hlapov sprejme konteso in slugo kar za svoja. Grofica se z gnusom brani, leze v kot... a ljudje, zlasti mali čokati kmetavzi, čutijo, kot je počoba, neko posebno odgovornost do njih, vladno, a še vedno na silo, jima ponujajo čutarice. Tedaj vlak že dolgo krohoče navzgor, strmo navkreber — vse do tunela. Kot otroci se razveselijo preprosteje umetne teme, vriskajo in se napravijo, ko da se hudo bojuje, a v vzkrilih je brbotajoča radost kaše na vročem ognju. Ljudje so otroci.

Mrzlo in visoko ošine kontesa s pogledom svojega slugo: že ves čas kaže podobo, da bi se spajdašil z drhaljo.

Pot bo še dolga. In glej čuda: nekdo vozi črno položeno krsto s srebrnim križem na pokrovu, pa vendar ni žalosten, čisto vesel je med vsemi temi otroki, navdušeno krili z rokami in s prstom kaže skoz okno, veseljaško nagiba svojo in ponujene; veselje!

Livrirani se ustraši še enkrat, to pot že z nejevoljo, kar z jezo v kotičkih oces. Kontesa prežame groza, boji se. Tako zvišena, fina... pred kom vendar? Pred temi tu? Plava kri se prične počasi, prav nevidno mešati z rdečo otrok.

Živahni pomp se kotali skoz noč, pesem. Uski-ponski vlakovodja sanj muli trumno, žebrasto: BAI RDA! BAI RDA!

Ljudje se ljubijo, le-to noč si bodo napovedali zgodbic za pet debelih knjig, zakaj vlak je dolg dvajset vagonov. Vsi so ljudje: človek je komaj rojeni dojenček, možat mož, starka pri stotih. Tedaj dobrosrčno režejo obilne rezine izdatnega HLEBA, po prastarem načinu menjajo domačo klobaso za prizmo rumenega sira, steklenko rdeče kislice za deset dolgih, rezkih žganjice. Kontesa se sprašuje, preživim to noč, in preživi jo.

Debela vata bele megle kosmato tiči v kotlinah, vlak se okrožno v vijugah vzpenja: bo že kmalu? Bo že kmalu, prosim?

Dan je rajanje kresnic, bleščic v soncu: je dragulj, ona ponoči iz mačkinih zenic odbita svetloba, dan je plitvina modrega morja rdečih koral in črnih votlin, ki hinavsko prikrivajo enostranske živali, čudaške kot krokodil na ptičjih nožicah s kurjimi krempljci. Da, temine votlin: morski pes, znabit, se skriva notri, bojte se! Kako čudno se kaže, da še dandanašnji leži le pet metrov od gladino topovska granata pol metra v prazno: sa prežrta od Prve vojne sem je neustrašna, kraljujoča, nje je kraljestvo nesramnega rastlinja tu doli: z nohti bi jo mogel človek zmleti v drobne molekule rje. Ko že kraljuje: zakaj kraljuje?

Sonce ni rumeno. Zeleno je. Zeleno je bolj vroče kot rumeno. Lokomotiva je naravnost črna in v belem plašču.

Kontesa nikakor ne more ugotoviti, čemu služi oni izrastek na valjastemu kotlu lokomotive, ki ni dimnik, pa je prav takšne oblike, le bolj zaobljen, kroglast je na vrhu. Bedo vzamejo ljudje.

ZMERJANJE OBČINSTVA

Govorijo štirje
Navodila igralcem
Poslušati litanije v katoliških cerkvah.
Poslušati vzpodbujajoče vpitje in zborni zmerjanje na nogometnih tekmah.
Poslušati zborna vpitja na mitingih.
Poslušati vpadanje v besedo pri razpravah.
Poslušati »Tell me« od Rolling Stonesov.
Poslušati hitparado radia Luxembourg.
Poslušati simultane prevajalce pri Združenih narodih.
Poslušati v filmu »Past v Tulu« bossa gangsterjev (Lee J. Cobba), ko se pogovarja z lepoticco in pri tem lepoticca vpraša gangsterja, koliko ljudi bo še dal ubiti, potem pa gangster, medtem ko se nagne nazaj, vpraša: koliko pa jih je še?, in pri tem opazovati gangsterja.
Ogledati si filme Beatlesov.
Ogledati si v prvem Beatlesov — filmu smehljaj Ringa Starra, ki se potem, ko so si ga drugi privoščili, vsede k tolkalom in začne bobnati.
Ogledati si v filmu »Mož z Zahoda« obraz Gary Coopera.
Ogledati si v istem filmu umiranje mutca, ki s kroglo v telesu teče vzdolž po vsej tisti prazni ulici v zapuščenem mestu in poskakuje in skače in spušča rezke krije.
Ogledati si v živalskem vrtu opice, ki posnemajo ljudi in pljuvajoče lame.
Ogledati si vedenje brezdelnežev in zapravljalcev časa, ko hodijo po ulicah ali se ukvarjajo z igralnimi aparati.

PETER HANDKE rojen 1942 v Griffenu na Koroškem. 1961—65 študiral pravo v Grazu. Romani Die Hornissen (Sršeni) in Der Hausierer (Krošnjari), pri Suhrkampu. Razen Zmerjanja občinstva poznamo še dva govorna komada Weissagung (Prerokba) in Selbstbeichtigung (Samoobdolžitev). Prvič zbudil pozornost na zboru Grupe 47 v Princetonu, USA. Znan je njegov (nekdanji?) naslov: Rosenhang 6, Graz-Waltdorf.

Psovke so nepopolno prevedene, te imamo pač vsi svoje lastne.

DOBRODOSLI STE TA KOMAD JE PREDGOVOR

Tu ne boste ničesar slišali, kar že ne bi slišali. Tu ne boste ničesar videli, kar že ne bi videli. Tu ne boste videli ničesar od tistega, kar ste tu zmeraj videli. Tu ne boste slišali ničesar od tistega, kar ste tu zmeraj slišali.

Slišali boste, kar ste sicer videli.
Slišali boste, kar tu še niste videli.
Nikakršnega gledališkega dela ne boste videli.
Vaša sla po ogledovanju ne bo zadovoljena.
Nikakršne igre ne boste videli.
Tu se ne bo igralo.
Videli boste gledališko delo brez slik.

Nekaj ste si obetali.
Mogoče ste si obetali kaj drugega.
Obetali ste si predmete.
Niste si obetali predmetov.
Obetali ste si neko vzdušje.
Obetali ste si nek drugi svet.
Nobenega drugega sveta si niste obetali.
Vsekakor ste si nekaj obetali.
Morebiti ste si obetali, kar tu slišate.
Pa tudi v tem primeru ste si nekaj drugega obetali.

Sedite v vrstah. Tvorite nek vzorec. Sedite v določenem redu. Vaši obrazi kažejo v določeno smer. Sedite v enakih medsebojnih razmakih. Vi ste avditorij. Tvorite neko enoto. Vi ste poslušalstvo, ki se je zbralo v prostorih za poslušalce. Vaše misli so svoobodne. Se vedno si mislite svoje. Vidite nas govoriti in slišate nas govoriti. Vaše dihanje si postaja podobno. Vaše dihanje se prilagaja dihanju, s katerim mi govorimo. Dihate, kakor mi govorimo. Vi in mi polagoma postajamo enota.

— niste več prisluškovalci za steno. Z vami govorimo naravnost. Naši pomenki niso več pravokotno z vašimi pogledi. Vaši pogledi ne sekajo več naših pogovorov. Naše besede in vaši pogledi niso v nobenem kotu več. Ne bomo vas prezrli. Nimamo vas samo za mediklarje. Ni vam treba soditi o nobenem tukajšnjem početku iz žabje ali ptičje perspektive. Ni vam treba igrati razsodnika. Tu vas nimamo za poslušalstvo, ki ga lahko kdaj pa kdaj ogovorimo. To ni igra. Tu ni nobenega kdaj pa kdj. Tu ni nobenega dogajanja, ki naj bi vas ganilo. To ni igra. Iz nikakršne igre ne izstopamo, da bi se obrnili k vam. Nobenih iluzij ne potrebujemo, da bi vam vzeli iluzije. Nič vam ne kažemo. Nobenih usodnih igrano. Nobenih sanj ne igrano. To ni nobeno poročilo o dejstvih. To ni nikakršna dokumentacija. To ni nikakršen izsek resničnosti. Ničesar vam ne pripovedujemo. Ne delujemo. Nobenega dogajanja vam ne predstavljamo. Z ničemer vas ne slepimo. Govorimo samo. Igramo, vsem ko vam govorimo. Če pravimo mi, lahko mislimo tudi vas. Ne predstavljamo vaše situacije. V nas se ne morete prepoznati. Nikakršne situacije ne prikazujemo. Ni treba, da ste prizadeti. Ne morete biti prizadeti. Nobenega zrcala vam ne ponujamo. Ne mislimo vas. Ogovorjeni ste. Ogovorjeni boste dolgočasili se boste, če nečete biti ogovorjeni.

Ne sodoživljajte. Ne greste zraven. Ničesar ne izpoljujete. Tu ne doživljate nobenih spletk. Ničesar ne doživljate. Ničesar si ne predstavljate. Ničesar si

vam ni treba predstavljati. Nobenih pogojev vam ni treba izpolnjevati. Ni vam treba vedeti, da je to tukaj oder. Nobenih pričakovanj ne potrebujete. Ni se vam treba pričakujoče namestiti globoko v sedež. Ni vam treba vedeti, da tu samo igrano. Nobenih zgodbic si ne izmišljujemo. Nobenemu dogajanju ne sledite. Tukaj se vam igra z vami. To je besedna igra.

Tu je dajemo gledališču, kar je gledališko. Tu ne pridete na svoj račun. Vaša sla po ogledovanju ostane nepotešena. Nobena iskra ne bo preskočila od nas k vam. Ne bo šelestelo od same napetosti. Te deske ne pomenijo nobenega sveta. Spadajo k svetu. Te deske so za to, da stojimo na njih. To ni noben drug svet. Kot je vaš. Nobeni prisluškovalci niste. Vi ste tema. Vi ste v gledališču. Vi ste v žarišču naših besed.

Tu zgoraj sedaj ni nobenega reda. Nobenih reči ni, ki bi vam kazale kakšen red. Tu svet ni ne cel ne iz tečajev. To ni noben svet. Rekviziti tu nimajo prostora. Njihov položaj na odru ni predpisan. Ker ni predpisan, tu zgoraj sedaj ni nobenega reda. Nobenih krednih označb za posamezne reči ni. Nobenih spominskih opor za stališče oseb. V nasprotju v vaši in vašimi sedeži tu ni ničesar na svojem prostoru. Reči tu zgoraj nimajo prostorov, ki bi bili določeni kot prostori vaših sedežev tam spodaj. Ta oder ni svet, kot svet in oder.

S tem, da govorimo z vami, se lahko zaveste samih sebe. Ker vas ogovarjamo, pridobivate na samozavesti. Zavedate se, da sedite. Zaveste se, da sedite v gledališču. Zaveste se svojih udov. Zaveste se položaja svojih udov. Zaveste se svojih prstov. Zaveste se svojih jetnikov. Zaveste se svojega žrela. Zaveste se teže svoje glave. Zaveste se svojih spolovil. Zaveste se utripanja svojih vek. Zaveste se, da požirate. Zaveste se, da se vam nabira slina. Zaveste se, da vam srce utriplje. Zaveste se dviganja svojih obrvi. Zaveste se, da vas srbi koža na glavi. Zaveste se, da vas tu pa tam skrbi. Zaveste se, da se pod pazduhami potite. Zaveste se, da se vam potijo roke. Zaveste se, da imate suhe roke. Zaveste se zraka, ki ga vzdihujete skozi usta in nos. Zaveste se vstopanja naših besed skozi vaša ušesa. Postanete prisotni z duhom. Poskusite ne utripati s trepalnicami. Poskusite nehati s požiranjem. Poskusite ne premikati jezika. Poskusite ničesar slišati. Poskusite ničesar ne vohati. Poskusite ne tvoriti več sline. Poskusite se več ne potiti. Poskusite se ne premikati več na svojem prostoru. Poskusite nehati z dihanjem.

Konec metka
Saj vendar dihanje. Saj se slina nabirajo. Saj poslušate. Saj vohate. Saj požirate. Saj utripljete s trepalnicami. Saj se vam kolca. Saj se potite. Saj imate veliko samozavesti.

Ne mežikajte. Ne zbirajte slino. Ne utripljite z vekami. Ne vdihujte. Ne izdihujte. Ne premikajte se več na svojem prostoru. Ne poslušajte nas. Ne vohajte. Ne požirajte. Zadržujte dihanje.

Požirajte. Zbirajte slino. Mežikajte. Slišite. Dihajte.

Sedaj se zavedate svoje prisotnosti. Veste, da je to Vaš čas, ki ga tukaj preživljate. Vi ste tema. Vi naredite voz. Vi ga razvozlate. Vi ste središče. Vi ste povod. Vi ste vzrok. Vi ste sprožilni moment. Vi služite tu za besede. Vi ste igrotvorci in protiigralci. Vi ste Mladostni komiki, Mladostni ljubimci, vi ste Naivci, vi ste Sentimentalci. Vi ste Salonske dame.

Vi ste Karakterni igralci, vi ste Bonvivani in Junaki. Vi ste Junaki in Zlikovci. Vi ste junaki in Zlikovci te igre.

Ta komad je predgovor. Ne predgovor drugemu komadu, pač pa k temu, kar ste počeli, kar počnete in kar boste počeli. Vi ste tema. Ta komad je predgovor k temi. Ta komad je predgovor k vašim pravim in navadam. Predgovor k vašim dejanjem. Predgovor k vaši nedelavnosti. Predgovor k vašemu sedenju, ležanju, stanju, hoji. Predgovor k igram in resnosti vašega življenja. Predgovor k vašim bodočim obiskom v gledališču. Predgovor k vsem drugim predgovorom. Ta komad je gledališče sveta.

Kmalu se boste zganili. Začeli boste s pripravami. Začeli boste s pripravljanjem, kako boste ploskali. Začeli boste s pripravljanjem, da ne boste ploskali. Če se boste pripravili za prvo, boste z eno roko udarili drugo, se pravi z eno dlanjo boste udarili drugo in te udarce boste na hitro in na gosto ponavljali. Pri tem boste lahko opazovali svoje ploskajoče ali neploskajoče roke. Slišali boste zvok svojega ploskanja in ploskanja poleg sebe in poleg sebe in pred sabo boste videli gor in dol poskakajočih rok. Zato boste morda slišali drugačne zvoke in sami spočenjali drugačne zvoke. Pripravili se boste za vstajanje. Slišali boste loputanje dvigajočih se sedežnih ploskev. Videli boste naše priklone. Videli boste spuščanje zastora. Lahko boste poimenovali zvok, ki ga povzroča zastor, ko se spušča. Spravili boste svoje programe. Spogledovali se boste. Pomenkovali se boste, premaknili se boste. Dajali boste opazke in slišali boste opazke. Zamolčali boste opazke. Zgovorno se boste smejljali. Prazno se boste smejljali. Lepo urejeno se boste zdrenjali iz dvorane. Izročili boste garderobne listke. Postajali boste. Držali boste drug drugemu vrata. Po-

slavljali se boste. Spremljali boste. Spremljali boste. Stopili boste na prosto. Vrnili se boste v vsakdanjost. Šli boste v različne smeri. Če ostanete skupaj boste tvorili gledališko družbo. Obiskali boste gostišča. Mislili boste na jutrišnji dan. Polagoma boste našli pot nazaj v resničnost. Resničnost boste zopet lahko imenovali trdo. Iztrenjilo vas bo. Zopet boste živeli lastno življenje. Nobena enota ne boste več. Od enega kraja boste šli v različne kraje.

Toda, prej boste se ozmerjali.
Zmerjali vas bomo, ker je zmerjanje nek način, govoriti z vami. Ko zmerjamo, smo lahko neposredni. Lahko storimo, da iskra preskoči. Lahko ničimno igralni prostor. Lahko podremo zid.

— — — Ko boste zmerjani bo vaša nepremičnost in otrplost končno povsem ustrezna. Toda ne bomo vas zmerjali, samo uporabljali bomo psovke, ki jih vi uporabljate. Naše psovke bodo protislovne. Na nikogar ne bomo merili. Le zvočno podobo bomo oblikovali. Ni treba, da ste prizadeti. Ker ste v naprej opozorjeni, ste lahko pri zmerjanju tudi čisto spokojni.

Storili ste, kar je bilo nemogoče. Bili ste junaki tega dela. Vaši gibi so bili skopo odmerjeni. Vaše osebe so zaživele. Dali ste nam nepozabne prizore. Vi niste igrali, vi ste bili. Bili ste pravi dogodek. Odkritje večera. Vi ste svojo vlogo živeli. Imeli ste levji delež zaslug za uspeh. Rešili ste komad. Vredno vas je bilo videti, vas, ki se vam cedi iz nosu.

Cistokrvni igralci ste. Obetajoče ste začeli. Bili ste pristno življenjski. Prepričljivi. Vsi so vam sledili kakor začarani. Izpričali ste visoko kulturo igranja, vi lopovi, vi germančki.

Nobenega nepristnega zvoka ni bilo slišati. Ves čas ste obvladali sceno. Igrali ste z izbrano plemenitostjo. Imeli ste redko mikavna obličja. Imenitna zasedba ste. Idealna zasedba ste. Bili ste neposneljivi. Vaši obrazi so nepozabljivi. — — — Iz polnega ste zajemali, vi ničvredneži, nespretni, slepa orodja sile, izrodki družbe.

Bili ste kakor scela uliti. Danes ste imeli dober dan. Cudovito ste uigrani. Iz življenja ste bili vzeti, tepci, ateisti, židovske svinje.

Odrpli ste nam nova obzorja. Ta komad je srečno izbran. Prerastli ste sami sebe. Ponotranjili ste se, vi masovni produkti, vi grobarji zahodne civilizacije, vi asocialneži, vi kačja zalega, vi strokovnjaki za streljanje v tilnik.

Ni vas mogoče preplačati. Bili ste orkan. Srh nas je spreletaval. Vse drugo ste pregnali, vi kacetniški banditi, vi klateži, volovski tilniki, ščuvanci na vojno, podljudje, rdeča horda, zveri v človeški podobi, nacistične svinje.

Ravno pravšnji ste bili. Sapo nam je vzelo. Niste nas razočarali. Rojeni igralci ste. Veselje do igre vam je v krvi, vi koljaši, blazneži, sopotniki, vednoodvčerajsnji, vi čredne živali, vi ljudstvu odtujeni, vi nravni zločinci.

Dobro tehniko dihanja ste dokazali, vi židovski velekapitalisti, spake, pavlihe, proletarci, mlečno-zobneži, življenja nevredna življenja, mule, nezmožneži — — —

Vi ste igralci s profilom, vi brezdomovinci, revoltniki, zaostaleži, vi, ki pljuvate v lastno skledo, notranji emigranti, defetisti, revizionisti, revanšisti, militaristi, pacifisti, intelektualci, nihisti, individualisti, kolektivisti, politično nezreli, antidemokrati, lovci priznanja, klakerji, klikaši, duhovni proletariat, stradanci, ničneži, vi kakosežepravi.

O vi rakasti bolniki, o vi jetičniki, o vi multipli sklerotiki, sifilitiki, srčni bolniki, vi z oteklimi ledvicami, vi nosilci smrtonosnih klic, vi kandidati za samomorilce, o vi potencialne žrtve miru, o vi potencialne žrtve vojne, o vi potencialne žrtve prometnih nesreč, o vi potencialni mrtvi.

Vi kabinetne igre. Vi karakterni igralci. Vi igralci ljudi. Vi svetovni teatraliki. Vi bogotajci. Vi narodni izdatki. Mejni kamni v zgodovini gledališča. Plazeča se kuga. Nesmrtna duša. Vi, ki niste od tega sveta. Svetovijani. Pozitivni junaki. Prekinjevalci nosečnosti. Negativni junaki. Junaki vsakdanjosti. Luči znani. Propadlo plemstvo. Zagrizeno meščanstvo. Izobraženi razredi. Ljudje našega časa. Glasovi v puščavi. Otroci tega sveta. Zgodovinski trenutki. Posvetni in duhovni dostojanstveniki. Spufanci. Presviti. Častiti. Kronane glave. Kramarske duše. Graditelji bodočnosti. Nenasitneži. Zviteži. Vi dame in gospoda, osebnosti kulturnega in javnega življenja prisotne tudi brajce in sestre, vi tovariši, vi spoštovani poslušalci, vi soljudje. Tu ste bili dobrodošli. Hvala lepa. Lahko noč.

Takoj pade zastor. Toda ne ostane spuščeno, ampak se dvigne ne glede na vedenje občinstva. Govorci stojijo in gledajo, ne da bi gledali v koga, v občinstvo. Po zvočniku se občinstvu burno ploska in divje žvižga; v ta namen bi se morda dalo uporabiti posnetke s kakšnega beatkoncerta. To oglušujoče slavljenje traja, dokler občinstvo ne odide. Sele takrat zastor pade.

KOSTAS AXELOS

Sinoptična dialektika

Sklepno poglavje knjige z naslovom »Heraklit in dialektika«

Nemogoče nam je natančno zajeti to, kar je Heraklit mislil, ko je izražal svojo misel; mi lahko le s težavo, in to z veliko, poskusimo premisliti njegovo misel. Nemogoče nam je videti, kaj je pravzaprav Heraklit imel določeno v mislih. To, kar mi, dokaj nejasno razumevamo, ostaja problematično. Prav tako ne moremo oživeti njegovih predstav, da bi si mogli sami predstavljati izraze vsebine njegove vizije. To, kar lahko storimo, je, da si prizadevamo predstaviti njegovo misel, ki je fragmentarna toda dovršena.

Čeprav se Heraklitova osebnost in misel nahajata daleč od nas in za nami, imata jasno prisotnost in celo nakazujeta poti, ki nas vodijo v bodočnost. Heraklitova misel označuje trenutek svitanja zahodne misli in se kaže vseskozi ob nastajanju filozofske misli Grčije, krščanstva in sodobnosti. Kot neklaasična, je Heraklitova misel tista, ki omogoči nastop klasične filozofije, ki jo nasledí, čeprav si le-ta zastavi popolnoma drugačno pot; zato tudi ima možnosti, da preživi klasično filozofijo.

Heraklit se tako razodene kot univerzalni mislec, ki ni samo kreator *svoje* »filozofije«, ampak je tudi heroj *misli*. Ko se z njim srečujemo, potujemo iz sedanjosti in se vrnemo k izvorom preteklosti ter upamo, da nas bo nastanek privedel do »jutri«, ker tok reke nikoli ne usahne.

Heraklit je impliciran v nastajanju Kozmosa. Svet — absolutni horizont — je Enotnost Totalitete. Mislec zaobjema Svet po logosu. To lahko stori zato, ker je logos vsebovan v Svetu; Kozmos ni samo nasproti — postavljen (opposé) kaosu, marveč zaobjema »tudi« logos. Misel zaobjema gibanje pojavov, ki se odvijajo v svetu, razumevajoč, da pojavi, ki se bojujejo in se nasproti — postavljajo (opposer) drug drugemu, konstituirajo harmonijo in so vseskozi zedinjeni. Tako je misel dialektična misel, ker zaobjema enotno gibanje vseh nasprotnih sil, gibanje, ki ga vodi (regir) harmonija nasproti postavljenih težnj. To še ne pomeni, da bi se našla nasprotja, pomešana ena z drugimi, tako da bi dvoje nasprotij tvorilo »isto stvar«; nasprotno, vsaka antiteta je enotnost sebe same in svojega nasprotja, v dramatičnem procesu postajanja (devenir). Vse, kar je v nastajanju, in to nastajanje, čeprav harmonično, ni nič kaj miroljubno, marveč borbeno. Boj je gibalec ritma nastajanja (le devenir).

Negativiteta je tako stalno na delu; vendar je vojna vrhovna Pravica (Diké), neizogibna usodnost Sveta in njegovih pojavov. Vse, kar se kaže v boju, je v Casu, ki je kraljevski in otroški igralec. Bit v postajanju totalitete sveta je torej »tudi« — fundamentalno — Igra.

Misel (logos) izraža skozi govor (logos), nujno lakoničen in dialektičen, smisel tega, kar se ji kaže. Govor dobiva svojo moč od univerzalnega logosu, katerega izraz je. Govor imenuje bitja in stvari z njegovimi imeni, pri čemer so imena tega, kar je, često dvosmiselna, ker je bit protislovna. Vendar govor ne »krsti« po svobodni izbiri bitij in stvari, temveč uboga glas logosu.

V govoru se odkriva rajsvetljuječ in po doslednem nasprotju zatemnjujoč vpogled na vse, kar je. Vse — se pravi totaliteta kot Totaliteta in vsi delni pojavi, ki jo sestavljajo — »uboga« kozmični red, ki je božanski zakon. Drugače rečeno: to univerzalno združujoče je to enotno Vse zaradi svoje lastne kohezivne moči, ki sovpada z božanskim zakonom. Če je vedno živi ogenj notranji gibalec kozmičnega postajanja (le devenir), potem ta ogenj v eni najvidnejših svojih oblik izraža moč božanstva, ki naseljuje celotni Univerzum; strela, ki vlada vse, razodeva vidno in nevidno moč božanstva, ki zedinjuje to Vse. Razumevanje božjega in univerzalnega zakona pripelje smrtnike do spoznanja enotnosti totalitete, zato da bi jim preprečilo delati nezmerne individualna dejanja (hybris).

To, kar človekov logos zapopada v svetlobi razkrivanja, ni nič drugega kot univerzalna resnica. Vendar se razkrito hitro spet skriva, tema zakrije svetlobo in to, kar se je dajalo (s'offrait), se izmika. Ljudje, ki sledijo poti, ki bi jih morala pripeljati k nenadejani resnici na katero upajo, sledijo prepogosto, če ne zmeraj, pot *blodnosti* (l'errance).

Prijatelji Modrosti (philosophes) so tisti, ki zapopadajo božansko Modrost (Sophon) Univerzuma, tisti, ki pravilno razumejo, da je vse eno, in ne tisti, ki ljubijo mnogobarvna spoznanja — polymathijo. Otroci Narave (physis) in meščani polisa, ljudje, se ne morejo izmakniti enotnemu ritmu, pravičnemu in univerzalnemu, ter jim ga torej ni treba predrzno preizkušati. Raziskovati morajo skrivnosti narave, ki se rada skriva (fr. 123), in hrabro braniti zidovje svojega mesta. Ne morejo se postavljati proti Naravi ali Polisu, ker partikularno ne more in ne sme

potrgati vezi (sicer nerazvezljivih), ki ga vežejo na to univerzalno

Smrtni ljudje so fragmenti Univerzuma in njihova duša (psyché) bije v istem ritmu. Vse svoje življenje morajo utrjevati vezi, ki jih zavezujejo Svetu, katerega fragmenti so, tako, da prebivajo vedno budni in ne izgubljajo z vida to, kar se kaže v svetlobi logosu, ki povzroči, da postane skrita harmonija prosojna. Bitja, katerih bit se opira na Bit, ljudje, so v nenehnem nastajanju (devenir), ker jih neusahljivi tok reke vodi od rojstva do smrti.

Heraklitska misel ne zapopade enkrat za vselej totaliteto vsega, kar je v nastajanju; postavi se (misl) v notranjost te Totalitete in misli to, kar povzroči (fait être) — roditi se in izginiti — vse kar je. Celota vsebuje prav tako negativiteto, katere efektivne zmognosti ne gre podcenjevati; na delu se izkaže v igri Casa. Heraklitska misel predstavlja iskanje Biti (une quête de l'Être) tega kar je vedno bilo, je in bo (fr. 30, Bit celote je bit postajanja (devenir), katere notranji logos, v splošnem procesu, dialektično zedinjuje to kar je in to kar negira to kar je. Izhodišče (arché) heraklitske spekulacije torej ni logos ali ogenj, božanstvo ali kozmos kot skupnost

neodvisni ali lažno neodvisni od Vsega, ker bistvo totalne biti skrbi za njihovo »delno« bit.

Nikdar in nikjer enotnost ne preneha biti enotnost. Svoje korenine ima v *biti Sveta*, ki ohranja *Totaliteto vsega kar je* Bit celote (logos, sophon) nikakor ni bitje med drugimi bitji, temveč temelj (le fondement) univerzalitete. To Eno je božanski logos, vrhovna Modrost, ki vdihuje ljudem ljubezen do modrosti. Heraklit ne uči svoje doktrine, ne postavlja sistema; svojo poetsko misel daje (offrir) tistim, ki hočejo polušati in spoznavati resnico tako da nastavlja uho zvoku njenega glasu. Bolj kot prijatelj modrosti, je Heraklit preprosto *mislec*, in mi še ne vemo dobro ali naj ga imenujemo predsokratika, predsofista ali predplatonista. Za njim bo filozof *metafizik*, ki bo ločeval intelgebilno od čutnega in telesno od psihičnega in duhovnega. Heraklit, arhaični mislec, ne pozna teh distinkcij, kajti njegova misel zapopada najosnovnejšo resnico logosu, ki je lastna živi duši človeka. To bitje Kozmosa, ki je človek, se razvija v polisu in resnico svoje eksistence dosega samo tako, da sledi neprekinjenemu dialogu z univerzalnim logosom.

Prevedel iz francoščine: VOJSLAV LIKAR

VASKO PREGELJ

VILLIAM BURROUGHS

Vzporedni pouk

Predlagam ustanovitve akademij, kjer bi poučevali mlade ljudi, kako doseči ekstazo. Zivimo v spacialni dobi. Skrajni čas, da presežemo svojo živalskost. Mislite na to, da je vse, kar lahko dosežemo s kemijo, dosegljivo tudi na drugačen način. Ne potrebuješ droge, da te zanese, čeprav gre z drogo na določenih stopnjah formiranja hitreje. Propedevtično bi posvetili študente v nekemične discipline joga, karateja, navajali bi jih na odvojitve od njihovih čutov... na neprekinjeno uporabo magnetofonskih trakov z namenom prekiniti linije verbalne asociacije. Tehnike, ki jih dandanes uporabljajo, da bi kontrolirali misel, bodo služile njeni osvoboditvi. S pomočjo elektronskih magnetofonov in izredno občutljivih mikroskopov bo moči zajeti skrivnosti človeške govornice in narediti iz besede dobro orodje, ne pa instrument kontrole, ki z njim manipulira slabo obveščen in slabo obveščajoči tisk.

Lingvistične postopke danes uporabljajo za izboljšanje elektronskih strojev, namenjenih kontroli mnenja. Temu pravijo psihološka vojna. CIA svojega denarja ne zapravlja kar tako. Plačuje, da bi obvladovala mnenje in ga ustrezno usmerjala. To je večletna tehnična operacija. Najprej se del prebivalstva (segment preparations) kongicionira na reagiranje ob besedah, ne pa ob njihovi konkretni referenci. Korzyski, ki je utemeljil neko teorijo splošne semantike, je običajno začel svoj kurz tako, da je pokazal nek stol in rekel: »Karkoli že je ta predmet, stol nis. Drugače povedano, predmet stol ni napisana ali verbalna etiketa stola.« Misli je, da je konfuzija med predmetom in etiketo, ki jo je imenoval sje identitetas ena od resnih zmot zahodne misli. Zmota, ki jo izkoriščajo strokovnjaki kontrole mnenja. Pomislite na čudno prozo brez podob subvencioniranih revij. Če povem besedo stola, vi vidite stol. Če pravim »somnolencia spremljajoča polsteno ambivalenco skrivajočega se totalitarizma«, ne vidite ničesar: beseda kondicionira braleca, da reagira na besede. Tako kondicionirane »preparacije« reagirajo na besede na predviden način. Kondicionirana frakcija je dejstvom popolnoma nedostopna.

Namen vzornega pouka je ukinitve kontrole mnenja. Študentje bodo kondicionirani k temu, ki si bodo najprej ogledali dejstva, potem formulirali verbalno shemo. Predlagan program je prav dezintoksikacija z eliminacijo straha in kontrole, osvoboditev misli in energije, da bi pripravili novo generacijo na avanturo prostora. Pred takšnimi perspektivami bi me presenetilo, če bi se mnogo mladih želelo vdati destruktivnim drogim. Spomnite se, da vas je zapirajo v vaše drogirano meso. Na tej zemlji, kjer so dan in noč odprte farmacije, se spacialnega zraka ne da dihati z vodenimi pijuci droge.

Plenum UO ZŠJ o materialni problematiki študentov

Dne 6. februarja 1968 je bil plenum UO ZŠJ, ki je bil v celoti posvečen materialni problematiki študentov. Plenumu so kot gostje prisostvovali tovariši Stane Dolanc, sekretar UK ZKS, profesor dr. Bogomir Sajovic — predsednik upravnega odbora sklada za posojila, in tov. Matjaž Jugovič, referent za štipendije, pri izobraževalni skupnosti.

Plenum je najprej sprejel sklepe XXII. redne letne skupščine ZŠJ ljubljanskih visokošolskih zavodov. Glavna razprava na plenumu pa je bila o materialnih, ki jih je pripravil UO ZŠJ za sejo izvršnega sveta, ki bo posvečena problematiki o materialnem položaju študentov.

Plenum je predložene materiale sprejel in pooblastil UO ZŠJ, da v imenu plenuma pripravi resolucijo.

Študijska komisija UO v letu 1968

Študijska komisija novega univerzitetnega odbora ZŠ ljubljanskih visokošolskih zavodov se je zaradi letošnje zelo zakasnele skupščine in izvolitve (19. decembra 1967) konsolidirala šele sredi januarja 1968. Iz lanskega leta ji je ostala nevhvaležna naloga organizirati delo tako, da bo postala komisija (razširjena z referenti za študijsko problematiko pri posameznih fakultetnih odborih in s člani univerzitetnega sveta, pa tudi z ostalimi študenti, ki bi bili pripravljeno delati) iz predstavnikov vseh fakultet.

Ko se je komisija prvič sestala, je takoj postalo očitno, da nima določene in jasne koncepcije dela. Pred komisijo se je znašlo veliko neobdelanih problemov, katerih se študentska organizacija loteva že leta. Komisija se je ukvarjala z znanimi in preznanimi problemi na naši univerzi: s problemom ustreznosti in vrednosti študijskih programov in urnikov, s problemom organizacije študija, problemom osipa itd. Dejansko so vse to že dolgoletni kronični problemi našega študija, ki jih nikakor ne moremo premakniti z mrtve točke.

Komisija je do sedaj sklicala dva sestanka (prvega sredi januarja in naslednja zaradi počitnic šele sredi februarja), ki pa sta bila zelo slabo obiskana (na prvem sestanku so bili poleg članov univerzitetnega odbora le trije predstavniki fakultet, na drugem pa od 44 vabljenih le 10.). Na obeh sestankih smo skušali sprožiti vprašanje o načinu povezave študijske komisije z delom po fakultetah, vendar ta način še ni jasen. Poleg tega smo skušali oblikovati program dela za letošnje leto, da bi ugotovili, katera problematika naj ima prioriteten pomen.

Pri tem pa smo na prvo mesto postavili vprašanje intenzifikacije študija, kjer ugotovljamo predvsem naslednje probleme:

1. Ustreznost in vrednost študijskih programov, problem osipa, problem nizkih povprečnih ocen, problem sprejemnih izpitov, selekcija na osemletkah in šolah druge stopnje, prioriteten program skript, problem predmeta »družbena ureditev SFRJ«, uvedba tujih jezikov na tehnične fakultete. Vsi ti problemi so potrebni obsežne obravnave in diskusije.

2. Čim več študentov je treba zajeti v razpravo o novih statutih in študijskih programih (to je trenutno edina konkretna naloga, ki smo si jo zadali. Posamezni fakultetni odbori so zadolženi za proučitev novih statutov, vse neskladnosti pa bomo skušali na posameznih sestankih uskladiti z zahtevami študentov). V statutih moramo urediti problem preobremenjenosti študentov, razmerje predavanj in vaj in uveljaviti načela samoupravljanja ter urediti odnos študent — profesor.

3. Širše bo potrebno proučiti problem reelekcije pedagoških kadrov na univerzi, prav tako pa definirati vlogo asistentov v procesu izobraževanja.

4. Zaradi dejstva, da so srednješolci premalo seznanjeni z načinom in zahtevami študija na univerzi, bomo skušali izdelati ustrezen informator o študiju na univerzi za srednješolce, predvsem gimnazijce. Mnenja smo, da se bo z večjo informiranostjo bodočih študentov zmanjšal osip med novimi generacijami.

5. Navzven pa se bo študijska komisija vključila v javno razpravo o zakonu o visokem in višjem šolstvu v SRS, ki ga pripravlja republiški sekretariat za prosveto in kulturo, prav tako pa bo skušala sodelovati pri programu za racionalizacijo vzgoje in izobraževanja. Ta program predvideva ukinitve ali preusmeritev posameznih oddelkov in smeri študija na univerzi in višjih šolah, da bi se tako intenzificiral izobraževalni proces in uskladila njegova vsebina z zahtevami družbenega dela.

Problemov in dela ni malo. Ne zanikamo možnosti, da v našem programu nismo zajeli vseh problemov ali pa, da smo nekatere predimenzionirali. Vse pripombe in kritike od študentov so nam dobrodošle.

STUDIJSKA KOMISIJA UO ZŠJ

Resolucija plenuma UO ZŠJ v Ljubljani

Na osnovi gradiva o socialnem in materialnem položaju študentov, ki jih je pripravil UO ZŠJ v Ljubljani za razpravo na seji izvršnega sveta in na osnovi razprave na plenumu UO, ki je bil 6. februarja 1968, predlagamo naslednjo RESOLUCIJO O SOCIALNEM IN MATERIALNEM POLOŽAJU ŠTUDENTOV.

I.

Osnovni potencial vsake organizirane družbe in kulture je znanje, torej materialni bazi ustrezajoča struktura strokovnih kadrov vseh kvalifikacij. Hitrost gospodarskega in kulturnega razvoja naroda pa je predvsem pogojena s kvaliteto in kvantiteto visokokvalificiranih delavcev. Skrb družbene skupnosti in njen odnos do vzgoje strokovnih kadrov pomeni neposreden vpliv na razvoj vseh področij družbene dejavnosti, torej na življenjske pogoje jutrišnjega dne. Odnos družbe in njenih organov do vzgoje strokovnjakov je premalo načrten in nestrokovno, kar se kaže v neefikasnosti študija. Ustrezno družbeno in materialno vrednotenje umskega (znanstvenega in pedagoškega) dela se postavlja kot temelj za reševanje te problematike. Kadrovska, materialna in prostorska izgradnja univerze je edina pot, ki lahko s prizadevanjem naprednih in demokratičnih sil na univerzi in zunaj nje zares racionalizirana in intenzificira študij. Izhodišče reševanja teh problemov je v pravilnem tretiranju statusa študenta. Družba si mora prizadevati za kvalitetno usklajevanje šolskega sistema s potrebami razvoja, predvsem pa mora skrbeti za kvantiteto materialnih sredstev za izobraževanje.

II.

Ze več let smo priča selekciji študentov glede na njihov materialni položaj, ne pa glede na sposobnost za študij. Za ureditev materialnega položaja študentov pa je treba še naprej razvijati sistem štipendiranja gospodarskih organizacij kot instrumenta njihove kadrovske politike. Ker pa trenutno stanje in možnosti v gospodarskih organizacijah nikakor ne morejo zagotoviti zadostnih sredstev za izobraževanje (za štipendiranje in kreditiranje), mora družba s svojimi instrumenti zagotoviti manjkajoča sredstva.

ZATO PREDLAGAMO NASLEDNJE:

— treba je stabilizirati gospodarske razmere, kar bo omogočilo izdelavo perspektivnih kadrovskih planov v gospodarskih organizacijah;

— nujno je treba izboljšati strukturo kadrovskih služb v podjetjih, ki je neustrezna;

— banke naj v pogojih za kreditiranje v večji meri upoštevajo strukturo in sposobnost vodilnih kadrov;

— skladi za štipendiranje v gospodarstvu naj bodo oproščeni družbenih dajatev;

— z zakonom naj se uredi obveznost podjetij, da sprejemajo svoje štipendiste na pripravniški staž;

— potrebno je ustanovljati občinske kadrovske službe in štipendijske sklade, ki bodo zbirali sredstva predvsem iz manjših gospodarskih organizacij;

— za večjo učinkovitost sredstev, ki jih daje republika, je potrebna združitev vseh štirih skladov

Komisija za sprejem delavcev

TOVARNE USNJA ŠOŠTANJ

razglašča prosto delovno mesto

REFERENTA NABAVE

Pogoji:

1. ekonomska fakulteta — lahko začetnik
2. srednja ekonomska šola s 5-letno prakso

Obvezno znanje nemščine in strojepisja.

Osební dohodki po pravilniku.

Samsko stanovanje zagotovljeno.

Vloge pošljite na naslov tovarne do 15. 3. 1968.

v enotno ustanovo, ki bo omogočala racionalno poslovanje, demokratično kontrolo podeljevanja sredstev in vodenje enotne politike.

Pri tem naj enotni sklad ohrani vse posebnosti sedanjih skladov in naj bo vezan na univerzo.

— družba naj za kreditiranje in štipendiranje zagotovi večja sredstva.

III.

Neurejen status študenta se odraža tudi v polnoma anarhičnem položaju zdravstvenega varstva študentov. Študent je polnopraven državljan, ki opravlja družbeno potrebno delo in bi zato moral imeti vse pravice na področju preventivnega in kurativnega varstva. Za rešitev tega problema predlagamo:

— študent mora postati originaren zavarovanec;

— študentski zdravstveni dom mora ohraniti samostojnost, da bo lahko opravljal funkcijo in jo še razširil na področju preventive;

— zavarovana mora biti tudi študentova družina;

IV.

Ugotavljamo, da je gradnja študentskih domov prepočasna, saj stanuje trenutno v domovih le okrog 35 % (2800 postelj) študentov. Dejstvo je, da stanuje privatno še okoli 20 % študentov, pogosto v nemogočih življenjskih in delovnih pogojih. Zato je nujno treba pospešiti gradnjo študentskih domov in že obstoječe domove integrirati v enoten zavod zaradi boljšega in racionalnejšega poslovanja ter popolnejše organizacije upravljanja. Status domov se ne sme spreminjati v smeri ekonomizacije in nudenja uslug hotelskega tipa, za kar so že obstajale tendence. Domovi morajo še v večji meri postati centri študentskega kulturnega zabavnega, družbeno-političnega in športnega življenja.

V.

Zahtevamo, da se naša stališča upoštevajo pri formuliranju vseh predpisov s področja izobraževanja. V primeru, da naša stališča ne bodo upoštevana, odrekamo svoje soglasje s kakršnikoli projektom finasiranja študija.

Program pokrajinskih klubov

Pokrajinski klubi Slovenije so se združili v »koordinacijski odbor pokrajinskih klubov pri UO ZŠ. Naloga tega odbora je povezava vseh študentov iz raznih občin Slovenije, da v svojih matičnih občinah nastopajo z enotnim programom. Pokrajinski klubi so skupine občanov, ki so zainteresirane za sodelovanje v družbeno-političnih organizacijah. V teh organizacijah (na osnovi enakopravnega sodelovanja) naj bi se aktivno vključevali v reševanje problemov, ki so bistvenega pomena za vso občino, kakor tudi tistih, ki se pojavljajo na relaciji med študentom in zanj zainteresirano skupnostjo. Kot del družbe smo tudi dolžni oceniti družbeno dogajanje v občini in zavzemati o tem svoja stališča. Ta stališča naj bi bila upoštevana v okviru potreb in možnosti.

Osnovni pogoj za uspešen študij na univerzi je nedvomno materialni položaj študenta. Zahteva vseh študentov je, da vrednotimo visokošolski študij kot družbeno potrebno delo in da se zagotovi vsem sposobnim mladim ljudem šolanje.

Strukturo študentov na ljubljanski univerzi zadnja leta kaže materialna selekcija že od osnovne šole in potem še od srednje šole dalje. To dejstvo ni v skladu z osnovnimi principi naše družbe in je tudi najslabša osnova za kakršnokoli kadrovske politike.

Najbolje je, da pokrajinski klubi rešujejo te probleme že v svojih občinah s skupnim programom;

— vključevali naj bi se v občinske samoupravne in izvršne organe kot družbeno-politične organizacije (SZDL, ZMS, ZKS);

— pokrajinski klubi bi se morali zavzemati za nadaljni razvoj občine in gospodarskih organizacij;

— z analizo bi bilo treba ugotoviti kadrovske strukture v gospodarskih organizacijah;

— klubi bi morali vplivati na kadrovske politike občine;

— morali bi urediti zaposlovanje diplomantov;

— pripravniški staž v delovnih organizacijah naj se uredi (predvsem odnos pripravnik-organizacija in problem osebnega dohodka);

— narediti bi bilo treba analizo socialne strukture študentov;

— materialni položaj študentov (štipendije, krediti, posojila, socialno zavarovanje, rekreacija) v občinah naj bi se reševal s skladi.

Sklad naj bi zagotovil:

a) enoten in demokratičen način razdeljevanja štipendij na področju občine po načelu: sposobni naj študirajo;

b) odpravljanje razlik med višjnami štipendij, ki so sedaj v posameznih organizacijah velike;

c) štipendije kadrom, ki so za občino potrebni;

d) štipendije nadarjenim študentom;

— Pokrajinski klub naj bi v občini skrbel za kulturne in zabavne prireditve.

Študentje pokrajinskih klubov zahtevamo od občinskih skupščin, da skupno s predstavniki klubov rešijo te probleme. Prav tako tudi pričakujemo, da bodo to akcijo podprle vse družbeno-politične organizacije v občinah.

Bogdan Vran

Neuslišena prošnja za zaposlitev

(Ali kako ti jo lahko zagode bonton)

Dobil sem pismo. Kadrovski oddelek gospodarske organizacije »Flanela in šiva« se ni pregrešil z dopisnico, marveč ličnim belim pismom, ki me je pozivalo, naj pridem tega in tega dne v podjetje.

Najprej sem (seveda) pohitel v knjigarno in kupil drugo izdajo Žepnega bontona.

»Tovariš, prišli ste ravno na črtico,« se mi je nasmehnila prodajalka, pri čemer je raztegnila šminko od enega uhlja do drugega.

»???«
»Da, da, tovariš. Prišli ste na črtico. Drugo izdajo Bontona je namreč pred vami že kupilo deset tisoč potrošnikov. Tiskanih pa je bilo 10 000 črtiča 20 000 izvodov. Torej ste vi na črtici,« mi je pojamila pojasnila in zavila Bonton, ki sem ga z lahkoto potisnil v žep.

Priznam, bil sem malce zmeden. Biti na črtici in poleg tega iti še v podjetje, kjer ti ponujajo službo, ni lahka stvar.

Za pomirjenje živcev sem vtaknil noge v slano vodo in odprl Bonton.

Možgani so se mi še bolj umirili, ko sem na 36. strani prebral, kako se moram kot novinec, ki so mu v podjetju ponudili zaposlitev, vesti.

Ker nisem ženska, bom odstavek, kako se mora obnašati ženska-novinka, izpustil. Priznam pa, da sem ga, glede na mojo zakonsko bodočnost, tudi prebral.

Nezaposleni tovariš, pozor!
Bodi točen! Ti boš lahko, ker je kruljenje želodca neprimerno točnejše od budilke!

(Mimogrede opozarjam bralce, da te besede — kar seveda velja tudi za nadaljevanje — niso dobesedno povzete po Bontonu, temveč je bil spodaj podpisani avtor samo navdahnjen z nekaterimi bontonskimi napotki.)

H kadrovskemu referentu ne smeš priti niti v pumparicah niti v smučarskih hlačah. Dobro. Oblekel bom torej svojo maturantsko obleko. Sicer je letna, na njej je tudi nekaj lističev kemične čistilnice — pa nič zato. Da si ne bo kdo kaj mislil: imam tudi nekaj drugih hlač. Predvsem spodnjih.

Čevlji, pa čeprav so morebiti stari nekaj let, naj se bleščijo! Bodo se! Na nekaterih koncih bodo celo cveteli.

Spričevala in druge dokumente imej pri roki, po možnosti v lični mapi!

To seveda imam. Imam pa vsekakor resne pomisleke, da kadrovski referenti še niso predelali besede »spričevalo«. Zagotavljam pa, da bom imel vse potrebne dokumente — rojstni list, potrdilo o nekaznovanju, priporočilo vseh organizacij, spričevalo osnovne šole, gimnazijsko spričevalo, diplomu prve stopnje, diplomu druge stopnje, diplomu tretje stopnje, lično izrezane članke in eseje ter disertacijo — pri roki.

Avtorju Bontona prisegam, da si bom očistil nohte. To znam še od takrat, ko sem se učil violino.

Tako. Bonton me je o vsem primerno podučil. Oddahnil sem se, ponovno zajel sapo in odpešočil v tovarno »Flanela in šiva«.

Čakam, da me sprejme predstojnik. Sedim jih močeh skušam premagati tremo. S tajnico ne skušam navezati razgovora. Pregrešim se edine mirno, ne presedam se, ne pokljam s prsti. Po svotoljko, ker nekajkrat močno kihnem. V nos me bode vonj po kavi, zato namreč kiham.

Bonton, ne zapusti me, zašepčem, ko se na pragu pojavi šef kadrovske službe podjetja »Flanela in šiva«. Vstanem in lepo pozdravim.

»Mejduš, Nina! Kaj kava še zdaj ni gotova!?« se sugestivno zaspano oglasi šef. To gotovo ni namenjeno meni.

Potem me šef opazi in jaz ga ponovno lepo pozdravim.

Ker je starejši od mene, lepo čakam, da mi ponudi roko. Tega ni storil, zato mu z vso vjudnostjo porinem desnico v belo kuverto, z levico pa ne vem kam, kajti z njo ne držim ne klobuka ne rokavic.

»Kdo pa ste vi?«
Ponovno se predstavim. (Oh, bonton, ne zapusti me!)

Medtem sem se že (tako mi je bilo dano) usedel na stol pred šefovo pisalno mizo. Bogu bodi hvala in bontonu: ne sedim kakor lipov bog, ne delam burnih preiskav po svoji aktovki (ali torbici). Ne begam s pogledom kot kakšen kriminalc, ne ogledujem si ocenjujoče šefove sobe, ne priklepam svojega pogleda na šefove oči. Na šefova javna vprašanja ne cinčam z odgovori. Jasno povem, da sem pripravljen delati. Odkrito povem, kaj znam in kaj zmorem...

In potem, o groza, ne vprašam za zaslužek, čeprav mi bonton veleva, da: »... tudi glede zaslužka ste lahko, celo morate biti, precizni. Seveda ne boste vprašali kar brez ovinkov: Koliko plače bom pa

imel? Če se ne boste spomnili bolj uglašene formule, vstavite v gornje praznjanje vsaj še majhen »prosim«...«

Vidiš, dragi tovariš, kako ga lahko človek v življenju polomi (in to v času reforme!), če ne upošteva do pičice, kar pravi bonton?

Zato ostajam še vedno

Mitja Nezaposleni Meršol

Kako demonstriramo

Pri nas imamo demonstracijo. VZROK temu je dejstvo, da kot neangažirana dežela načelno nismo proti nobenemu dogodku ali pojavu v svetu. Z dogodki se lahko le ne strinjamo in jih zato lahko le obsojamo, proti našemu osebnemu prepričanju pa je, da bi svojo nesoglasnost izražali z demonstracijami. Naše obsojanje raje izrazimo z manifestacijami, deklaracijami in sejami različnih odborov.

Manifestiramo disciplinirano. Točno ob določenem času se zberemo na zbornem mestu, vse je že vnaprej točno pripravljeno, tako da nam ni treba skrbeti, kako se bo vsa stvar odvijala. Ljudska milica je že tedne vnaprej obveščena o manifestaciji, tako da res nima vzroka, da bi jo splašile ljudske množice, ki že same po sebi izražajo in tudi zagotavljajo vso korektnost in lojalnost. Na zbornem mestu navadno dobimo v roke tudi protestne plakate in transparente z napisi: Smo načelno proti nasilju! Živela naša solidarnost! Živela naša angažiranost! ipd., ki imajo vsi to prednost, da jih lahko uporabimo pri kakršnikoli manifestaciji, bodisi, da gre za pobijanje tjušnjev v Kanadi ali pa gverilcev v Boliviji.

Hodimo po pločnikih in sicer tako, da so transparenti rahlo obrnjeni v stran od ceste, ker bi lahko napisi na njih zmotili kakšnega voznika in bi zaradi tega prišlo do prometne nezgode, ki bi se kaj lahko končala s smrtnim izidom, kar pa ni bil namen naše minifestacije. Vpijemo samo, če nam je bilo to izrecno naročeno in dovoljeno, in če dovolj natanko poznamo parole, ki so nam bile predlagane. Manifestativni spreved se navadno zaključijo na trgu, kjer servisna služba manifestacij pripravi provizorični oder z nekaj mikrofoni. Nekaj govornikov v zbranih, resnih, trezno zaskrbljenih in mirnih besedah obšodi dogodek, ki je bil vzrok manifestaciji. Manifestanti se polni notrenjega zadovoljstva vrnejo domov in se naslednje jutro občudujejo v časopisih, ki jim z nemajhnim ponosom proročajo o celotnem poteku spontane manifestacije.

Imamo tudi še druge oblike obsojanja. Deklaracije solidarnostnih odborov so jasno formulirane in kar izžarevajo manifestativni duh, ki je preveval člane odbora, ko so deklaracijo sestavljali.

Vendar so to le zunanje oblike našega naprednega angažmaja. Važnejše je tisto, kar se skriva v naši notranjosti, v naši v duhu socialističnega humanizma oblikovani notranjosti.

MILAN SMOLEJ

Rogate misli

Princip enakopravnosti se v naši družbi kaže med drugim tudi v tem, da smejo na visoki položaj priti tudi ljudje z visoko izobrazbo.

Tudi ljudje brez poslušala lahko brez skrbi trobijo v skupni rog.

V naših gospodarskih uspehih često presegamo sami sebe, redkeje pa tujino.

MILAN SMOLEJ

NADURNO KANIBALSTVO

Ne razumem, kako da žro banke bližnjega celo ob državnih praznikih.

TEZKO KANIBALU MED VEGETARIJANCI

Glede na koščnost problemov so najbolj neokusne pečenke — intelektualci.

»CIK«

DVOM

»Vremena bodo Kranjcem se zjasnile,« tolažil je Prešeren.

»Mar niso danes še bolj gnile,« je nekdo znil zmeden.

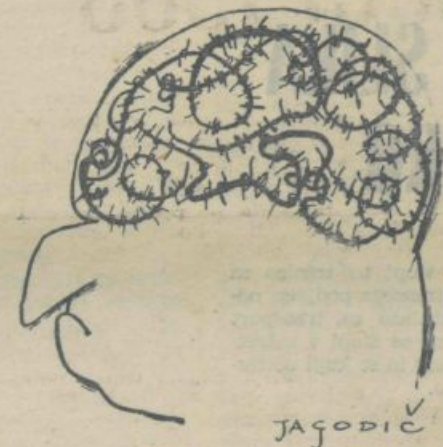
NJEMU

Polna usta hvale o reformi in zvito že živi po novi formi, polne žepe evenka pa po stari normi.

TOZBA NEKATERIH

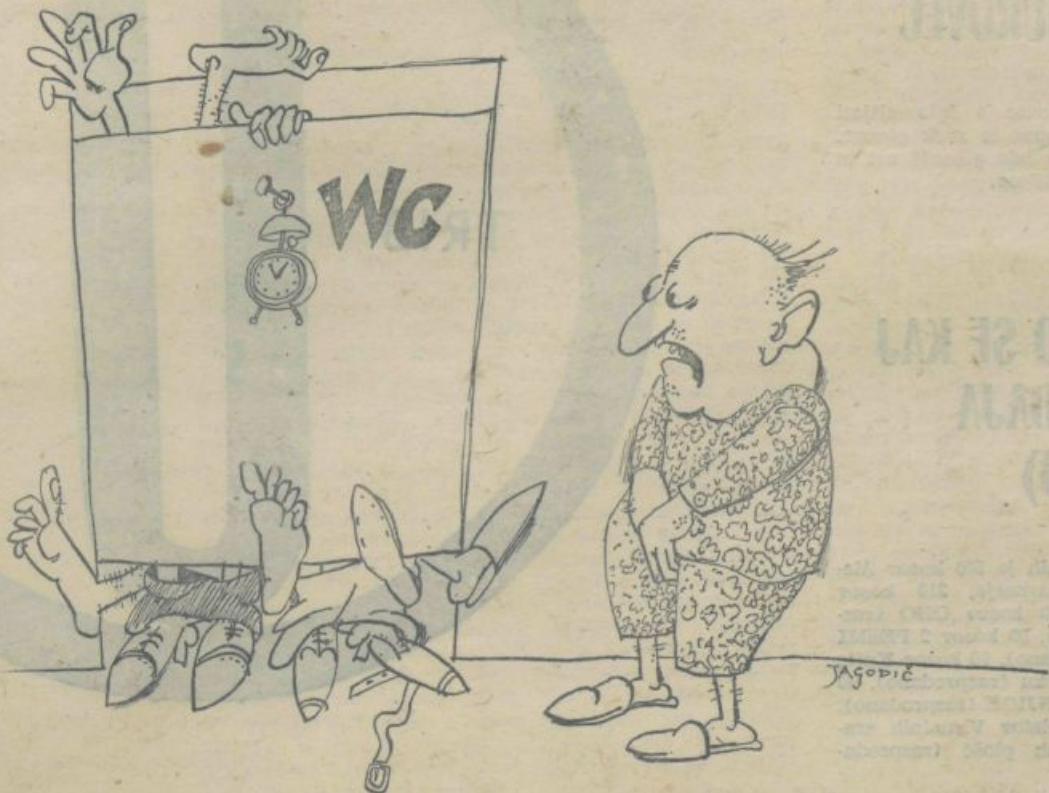
Kaj res Slovenec prej bo šel na luno, kakor pa vrag bo stisnil to Tribuno?!

Al Bu Lus

JAGODIČ

»vanski zavoji

JAGODIČ

Medtem ko velja v naši republiki že skromna garsonjera 5, 6 in celo več kot 6 milijonov Sdin, so lani v Valjevu prodali kar 52 enosobnih stanovanj v stanovanjskem bloku po izredno nizki ceni — za 2,8 milijona starih dinarjev. Stanovanje ima 35 kvadr. metrov neto površine, t. j. majhno kuhinjo, sobo in predprostor. Seveda je oprema teh stanovanj razmeroma skromna, vendar pa je tudi cena za naše razmere izredno nizka. Graditelji tega bloka so največ prihranili pri saniskupne kopalnice in stranišča. Povpraševa skupne kopalnice in stranišča. Povpraševa-nje po teh izredno cenenih stanovanjih je v Valjevu tolikšno, da bodo letos sezidali še en blok z 52 stanovanji.

(Iz Dela, 26. febr. 1968)

SPOROČILO

Dojenček glede na barvito oblačilo maha z rokami.

ŠTIRILETNA ZAMUDA PADE V KIS

Opazi se, da pisec članka »Artikli namesto umetnosti« v Deluni videl: pet artiklov M. Pogačnika, razstavljenih februarja 1964 v foyerju Prešernovega gledališča v Kranju, 24 artiklov iste produkcije, razstavljenih 5-19 januarja 1965 v prešernovi galeriji v Kranju, (živo) telo iste firme, razstavljeno 25-29 julija 1966 v kletnem prostoru Prešernove galerije v Kranju.

ESEJ

Happening

PREDEN SE SLIKA SLIKO

Ali se stopi na tržnico in se od ustreznega podjetja odkupi embalažo za transport jajc ali pa se stopi v ustrezno trgovino in se kupi ustrezno platno.

VEČER POEZIJE M. MUROVEC

Tri minute je bilo slišati zvok zvonca in zvok govora. Videti je bilo gibanje ust in gibanje telesa.

KAKO SE KAJ PRODAJA (OHO)

Prodanih je 500 kosov Aleža Kermavnerja, 310 kosov EVA, 200 kosov OHO (razprodano), 50 kosov 2 PESMI (razprodano), 50 kosov Knjig na obročku (razprodano), 40 kosov KNJIGE (razprodano), 40 kompletov Vizualnih gramofonskih plošč (razprodano).

Študentski list
TRIBUNA

honorarno zaposli
strojepisno

SOCIALISTIČNA REPUBLIKA SLOVENIJA
REPUBLIŠKI SEKRETARIAT
ZA PROSVETO IN KULTURO

LJUBLJANA
Zupančičeva ul. 3 - P. p. 644 - Tel. 22-001

Številka: 033 - 1/18
Datum: 22/1-1968

UPRAVA "TRIBUNE"
LJUBLJANA
Trg revolucije 1/II

Prosimo, da nas s 1.2.1968 črtate iz seznama naročnikov na list "Tribuna". Za izvođe, ki ste jih poslali na naš naslov v mesecu januarju 1968, nam prosimo pošljite račun.

SODELAVEC ZA SPLOŠNE POSLE

Zoran Lasič

Zoran Lasič

Datum: 14.2.1968.

REPUBLIŠKI SEKRETARIAT
ZA PROSVETO IN KULTURO
LJUBLJANA
Zupančičeva 3

Na vaš dopis št.: 033-4/68 od dne 22.1.1968. sporočamo, da vam bomo naš list "TRIBUNA" odslej pošiljali brezplačno.

Odgovorni urednik:
Iztok Geister

Iztok Geister

(PROTI)OFENZIVA

RTV, DELO, republiški koordinacijski odbor:
LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI:
SLISIMO, BEREMO, CUJEMO, VERJAMEMO, DA AMERINKANCI IZGUBLJAJO V VIETNAMU. VZTRAJNO ZAGOTAVLJAMO — NE VERJEMITE! OGLEJTE SI VRLE, ZMAGOVITE AMERISKE OSVOBODITELJE V EVROPI IN AZIJI V FILMIH Ofenziva v Ardenih, Most na reki Kwai... OBLJUBLJAMO: TAKO KOT V PRETEK. LOSTI VAS NE BOMO RAZOCARALI V PRIHODNOSTI! Se pripravljamo!
(Pripis uredništva: Brez komentarja ob zadnji poplavi ameriških vojnih filmov v ljubljanskih samoupravljaljskih kinematografih).

Sporočilo ljubljanskih študentov z zbora solidarnosti z italijanskimi študenti

V sredo, dne 1. 3. 1968 ob 21. uri, je bilo v študentskem naselju protestno zborovanje. Studentje so protestirali proti fašističnim izredom na italijanskih univerzah.

Protestno zborovanje je organizirala študentska organizacija univerze v Ljubljani. V kratkem uvodu je predsednik ZSJ Jože Slanar orisal položaj na italijanskih univerzah, nato pa so študentje prebrali protestno pismo, ki so ga poslali italijanski ambasadi. Obvestilo so poslali: UGI, KPI, konzulatu SFRJ v Trstu, sekretariatu za zunanje zadeve, rektorju ljubljanske univerze.

x x x
Občudujemo pogum italijanskih študentov, ko v zelo težkih pogojih — onemogočajo jih fašisti in italijanska policija — na revolucionaren način izražajo svoje nezadovoljstvo z razmerami na svojih univerzah.

Skupaj z njimi nas skrbi usoda univerzitetnega študija kot ustanove, ki je v današnjem času mladi generaciji nihče ne more odvzeti ali razvrednotiti. Protestiramo proti razmeram, v katerih ni mogoče na občečloveško enakopravni način doseči najvišje izobrazbe in v katerih študentu niso zagotovljene osnovne pravice umskega delavca.

Veseli nas resnost predlogov, ki jih dajejo naši italijanski kolegi za izboljšanje razmer na univerzah in cenimo njihova stališča kot prispevek k reševanju splošne krize univerze. Zeleni bi pri njihovih naporih sodelovali.

Globoko smo razočarani nad odnosom, ki ga je do študentskih naporov zavzela italijanska oblast, revoltira pa nas očitno dvojni odnos italijanske policije, ko gre za desničarske izgrede in ko gre za proteste naprednih sil. Zaprepani smo nad početjem neofašistov.

Pričakujemo, da bodo italijanske oblasti spremenile svoj odnos do naprednih študentskih stališč in omogočile ustvarjalno razpravo o izboljšanju univerze tudi zato, ker je to pomembno za prebroditev krize celotne evropske univerze.

Študentje ljubljanske univerze, zbrani na solidarnostnem zborovanju

Študentski list
TRIBUNA

honorarno zaposli
UREDNIKA FOTOGRAFIJE

STUDENSKI LIST
TRIBUNA UREJAJO:

Nadežda Čačinovič, Iztok Geister (odgovorni urednik), Tone Pačnik, Slavko Pregl, Rudi Rizman (zasnove), Dimitrij Rupel, Dušan Tršar (tehnični urednik), Peter Vodopivec.

TRIBUNA — Izdaja UO ZSJ — Uredništvo in uprava Trg revolucije 1-II — Telefon 21-280 — Tekoči račun 501-8-78-1 — Letna naročnina za študente 10 Ndin, za ostale 15 Ndin, posamezen izvod 1 Ndin. — Rokopisov in fotografij ne vračamo — Tiska ČP »Delo«, Ljubljana, Tomšičeva 1, telefon 23-522 — Poštnina plačana v gotovini.

